

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU**RANSKAN TURVALLISUUSPOLIITTINEN DOKTRIINI, SEN TAUSTATEKIJÄT JA
TULEVAISUUS OSANA EUROOPAN UNIONIA**

Pro gradu -tutkielma

Kadettialikersantti
Jukka Suominen

Kadettikurssi 90
Maavoimalinja

Maaliskuu 2007

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

Kurssi 90. Kadettikurssi	Linja Maavoimalinja
Tekijä Kadettialikersantti Jukka Suominen	
Tutkielman nimi RANSKAN TURVALLISUUSPOLIITTINEN DOKTRIINI, SEN TAUSTATEKIJÄT JA TULEVAISUUS OSANA EUROOPAN UNIONIA	
Oppiaine, johon työ liittyy Strategia	Säilytyspaikka Kurssikirjasto (MpKK:n kirjasto)
Aika Maaliskuu 2007	Tekstisivuja 73 Liitesivuja 2
<p>TIIVISTELMÄ</p> <p>Euroopan yhdentymisen sotilaallinen ulottuvuus on noussut yhä enemmän esille puhuttaessa Euroopan yhteisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta. Ranska on Euroopan integraation kehityksen alusta lähtien ollut yksi asiaa voimakkaimmin ajavista valtioista. Kun Suomikin on sitoutunut kyseiseen kehitykseen, on tärkeää tietää, mihin suuntaan yksi kehitystä johtavista maista on menossa ja Eurooppaa viemässä.</p> <p>Tutkimuksen päämääränä on ollut selvittää Ranskan turvallisuuspolitiikan luonnetta ja peilata näitä toteutettuun käytännön politiikkaan. Lisäksi tutkimuksessa on tarkasteltu tekijöitä, jotka ovat johtaneet tiettyihin poliittisiin valintoihin. Näin on pyritty tulkitsemaan Ranskan roolia Euroopan unionissa ja merkitystä EU:n yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa kehitettäessä.</p> <p>Tutkimuksen aiheesta johtuen käyttökelpoinen ja saatavilla oleva tutkimusmateriaali on kirjoitettua materiaalia, jolloin päätutkimusmenetelmäksi on määrittynyt arvioiva asiakirja-analyysi. Tutkimusaineistona on käytetty Ranskan puolustuspoliittista selon tekoa, EU:n perustuslakia sekä muita virallisia julkilausumia. Ranskalaista näkökulmaa on selvitetty myös Ranskan poliittisen johdon puheiden ja lausuntojen pohjalta. Edellä mainitun aineiston tukena on käytetty lisäksi asiakirjoja ja perusteoksia sekä aikaisempia tutkimuksia.</p> <p>Tutkimuksessa selvisi, että Ranska on pyrkinyt vahvistamaan rooliaan turvallisuuspoliittisen toimijana viimeisten vuosia ajan ja onnistunut siinä monin tavoin. Ranska pyrkii toimimaan edelleen turvallisuusjärjestöjen ja muiden monikansallis-</p>	

ten järjestelyjen puitteissa, kuitenkin lähtökohtanaan maan omat edut. Oletettavaa on, että Ranska pyrkii tulevaisuudessa kasvattamaan rooliaan Euroopan unionissa palauttaakseen heikentyneitä suurvalta-asemaansa.

Ranskan historian merkitys on turvallisuuspoliittisille ratkaisuille ollut aina tärkeä. Asevoimilla on ollut keskeinen rooli maan historiassa ja poliittisessä kehityksessä. Kylmän sodan päättyminen muutti maailmanjärjestystä, jolloin Ranskan oli tarkistettava rooliaan turvallisuusorganisaatioissa ja mukautettava puolustusjärjestelmänsä vastaamaan uusiin uhkakuviin ja lisääntyvän sotilaallisen yhteistyön vaatimuksiin. Ydinpelote säilytettiin Ranskan sotilaallisen voiman tärkeimpänä elementtinä, ja voiman projisoinnin merkitystä alettiin korostaa. Yleisestä asevelvollisuudesta luovuttiin ja muutettiin asevoimat ammattiarmeijaksi

Ranska pyrkii luomaan strategisesti merkittävän Euroopan vastapainoksi Yhdysvaltojen yksinvaltiudelle. Euroopan valtioiden tulee pyrkiä yhä tiiviimpään puolustuspoliittiseen ja sotilaalliseen yhteistyöhön toiminnan kaikilla osa-alueilla. Euroopan unioni on eurooppalaisen puolustuksen pääpilari, mutta Naton rooli on olennainen transatlanttisen yhteyden ylläpitämiseksi sekä EU:n kriisinhallinnan tukena.

EU:n turvallisuuspolitiikan kehittyminen oli vähäistä vuoteen 1997 Amsterdamin sopimukseen saakka, minkä jälkeen unionin yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka on ottanut usean askeleen kohti puolustusliittoa. Puolustusdimension kehitys on jatkunut EU:n oman kriisinhallinnan muodossa.

AVAINSANAT

Ranska, turvallisuuspolitiikka, turvallisuusjärjestöt, YUTP

RANSKAN TURVALLISUUSPOLIITTINEN DOKTRIINI, SEN TAUSTATEKIJÄT JA TULEVAISUUS OSANA EUROOPAN UNIONIA

1. JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen lähtökohta ja rakenne	1
1.2 Tutkimuskysymykset	3
1.3 Tutkimusmenetelmät ja lähdeaineisto	3
1.4 Käsitteitä ja määritelmiä	4

2. TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN TAUSTA

2.1 Viitekehys	6
2.2 Tutkimuksen näkökulma	7
2.3 Poliittinen realismi	9
2.4 Valtion valta ja voimavarat	12
2.5 Valtion ulkopoliittikka	15
2.6 Turvallisuusstrategiat	
2.6.1 Voimatasapaino	17
2.6.2 EU:n integraatio	18
2.6.3 Kollektiivinen turvallisuus	19

3. RANSKAN VOIMAVARAT JA SUURVALTAHISTORIA

3.1 Maantieteelliset olosuhteet	21
3.2 Taloudelliset tekijät	
3.2.1 Ranskan talous	22
3.2.2 Luonnonvarat ja energiantuotanto	24
3.3 Väestölliset ja yhteiskunnalliset tekijät	
3.3.1 Väestörakenne	25
3.3.2 Poliittinen järjestelmä	27
3.3.3 Kansallinen identiteetti	28
3.4 Asevoimat	28
3.4.1 Tehtävät	29
3.4.2 Kokoonpano	29
3.5 Historialliset tekijät	
3.5.1 Vallankumous perintönä	32
3.5.2 Maailmansodat heikensivät valtaa	33
3.5.3 Kylmä sota	35
3.5.4 Suezin kriisi	35

3.6 Johtopäätökset	36
4. RANSKAN TURVALLISUUSPOLIITIIKAN PERUSTEET	
4.1 Kylmän sodan päättymisen vaikutukset	38
4.2 Ranskan turvallisuuden perustekijät	
4.2.1 De Gaullen perintö	39
4.2.2 Ydinase	40
4.2.3 Puolustusuudistukseen vaikuttaneet tekijät	41
4.2.4 Tavoitteet	43
4.4 Ranska ja turvallisuusjärjestöt	
4.4.1 Ranska tärkeässä roolissa EU:n synnyssä	45
4.4.2 Nato vai WEU?	49
4.4.3 Ranskan rooli YK:ssa	52
4.5 Ranska ja valtiolliset toimijat	
4.5.1 Erytyissuhde Saksan kanssa	52
4.5.2 Iso-Britannian kasvanut rooli	54
4.6 Johtopäätökset	55
5. EU:N TURVALLISUUSPOLIITIIKAN KEHITTYMINEN	
5.1 Kohti eurooppalaista puolustusta	57
5.1.1 EU:n perustuslaki	58
5.1.2 Yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka	59
5.2 EU:n kriisinhallinta	
5.2.1 EU:n turvallisuus- ja puolustuspolitiikka (ETPP)	61
5.2.2 Naton ja WEU:n rooli	62
5.2.3 Operaatiot	63
5.2.4 Taisteluosastot	64
5.3 Johtopäätökset	65
6. YHDISTELMÄ	
6.1 Tutkimustulokset	68
6.2 Pohdintaa	71
LÄHTEET	74
LIITTEET	79

RANSKAN TURVALLISUUSPOLIITTINEN DOKTRIINI, SEN TAUSTATEKIJÄT JA TULEVAISUUS OSANA EUROOPAN UNIONIA

1. JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen lähtökohta ja rakenne

Kylmän sodan päättymisen myötä Euroopan mahdollisuudet kohottaa omaa strategista asemaansa maailmanpolitiikassa parantuivat. Saksan yhdistyminen, taloutensa kanssa vaikeuksissa kamppailut Venäjä ja vähitellen voimistuva Euroopan unioni olivat osatekijöinä alueen status quon muutoksessa ja tarjosivat Euroopalle tilaisuuden vahvistaa asemaansa merkittävänä toimijana. Uudenlaiset uhkakuvat ja kriisit, kuten Persianlahden sota, Jugoslavian kriisi ja Itä-Euroopan sekava poliittinen tilanne, antoivat eurooppalaisille aihetta aloittaa kauaskantoinen yhteistyö.

Euroopan unioni on kehittänyt itselleen kykyä omiin sotilaallisiin operaatioihin ja sotilaallisten voimavarojen käytön suunnitteluun. EU-maat ovat yhdentymisen varhaisista vaiheista alkaen pyrkineet vähitellen yhtenäistämään ulkopoliittikkaansa, mikä on edennyt ontuen. Turvallisuus- ja puolustuspolitiikan tuomista EU:hun pidettiin pitkään tarpeettomana ja mahdottomanakin. EU:n jäsenistön ja tehtäväkentän jatkuva laajentuminen, kasvavat odotukset ja EU:n muiden politiikanlohkojen tiiviimpi yhdentyminen ovat kuitenkin tehneet myös yhteisestä turvallisuuspolitiikasta entistä tarpeellisemman ja helpommin saavutettavan.

Euroopan rakentaminen on edistynyt viimeisen kymmenen vuoden aikana paljon. On toteutettu paljon hankkeita kuten euro, yhteinen puolustus ja kansalaisten Eurooppa. Ranska on ollut näitä hankkeita niin haluamassa kuin toteuttamassakin. Euroopalle palautettu yhtenäisyys nähdään Ranskassa todellisena mahdollisuutena.

Tutkimuksessa tarkastellaan Ranskan voimavaroja sekä turvallisuuspoliittisia linjauksia ja peilataan näitä toteutettuun käytännön politiikkaan. Näin pyritään tulkitsemaan, mikä on Ranskan rooli Euroopan unionissa ja merkitys EU:n yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa kehitettäessä.

Aihe on hyvin ajankohtainen, sillä Ranskan ja Hollannin kansanäänestyksissä niiden maiden kansalaiset torjuivat Euroopan unionille valmistellun perustuslaillisen sopimuksen. Myös Saksan vaaleissa syyskuussa 2005 oli samoja piirteitä. Länsi-Euroopassa, Euroopan talousyhteisön perustajamaissa, ei näytetä olevan valmiita tekemään unionista laajaa liittovaltiota tai yhtenäistä suurvaltaa. Halutaanko kansallinen päätösvalta edelleen säilyttää mahdollisimman suurena yhteisen Euroopan kustannuksella?

Tutkimuksen toinen luku muodostuu teoriaosuudesta, jossa käsitellään tutkimuksessa käytettävää näkökulmaa sekä tutkimusaiheeseen liittyviä tärkeimpiä teoreettisia käsitteitä.

Kolmannessa luvussa tarkastellaan Ranskan voimavaroja sekä suurvaltahistorian mukanaan tuomaa kansallista identiteettiä ja arvioidaan mikä on niiden merkitys Ranskan turvallisuuspoliittisille pyrkimyksille. Kolmannen luvun aihealuetta voidaan jo pitää hyvin laajana, mutta käsittely on rajattu toteutettavaksi vain olennaisimmilta ja Ranskan kannalta tärkeimmiltä osin. Perustavimpien tekijöiden kartoitus tukee valtion kykyjen arviointia ja tietyt faktat tulee olla tiedossa, jotta kyetään perusteltuihin johtopäätöksiin.

Tutkimuksen neljännessä luvussa käsitellään Ranskan julkilausuttuja turvallisuuspoliittisia tavoitteita, periaatteita ja toimintalinjoja. Luvussa pohditaan kylmän sodan päättymisen vaikutuksia ja niistä käynnistynyttä puolustusuudistusta sekä tutustutaan Ranskan turvallisuuspoliittiseen selontekoon, Livre Blanc sur la Défence. Luvussa on tarkoitus selvittää, mihin Ranska virallisesti pyrkii.

Kolmas ja neljäs luku luovat taustaa tutkimusraportin viidennelle luvulle. Viidennessä luvussa analysoidaan Ranskan toteuttamaa politiikkaa eurooppalaista puolustusta kehitettäessä. Eurooppalaisen puolustuksen osalta käsitellään Euroopan perustuslakiin, yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan sekä kriisinhallintaan liittyviä tekijöitä.

1.2 Tutkimuskysymykset

Tutkimuksen pääkysymys on:

Mikä on Ranskan rooli Euroopan unionissa ja merkitys EU:n yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa kehitettäessä?

Tutkimuksella pyritään analysoimaan Ranskan toteuttaman turvallisuuspolitiikan luonnetta, Ranskan asemaa Euroopassa sekä tekijöitä, jotka ovat johtaneet tiettyihin poliittisiin valintoihin.

Pääkysymyksestä johdetut alakysymykset ovat:

1. Mitkä ovat Ranskan turvallisuuspoliittiseen doktriiniin ja sen tulevaisuuteen vaikuttavat päätekijät, ja mikä on niiden merkitys?

Alakysymykseen vastataan arvioimalla Ranskan voimavaroja sekä historialliseen taustaan, ja sen mukanaan tuomaan kansalliseen identiteettiin liittyviä tekijöitä. Alakysymykseen vastaamalla luodaan perustaa seuraaville alakysymyksille, sekä osiltaan myös pääkysymykseen vastaamiselle.

2. Mitkä ovat Ranskan turvallisuuspoliittiset periaatteet ja tavoitteet?

Arvioidaan Ranskan turvallisuuspolitiikan periaatteita ja tavoitteita sekä valtio- että järjestötasolla. Lisäksi pohditaan kylmän sodan päättymisen vaikutuksia ja niistä käynnistynyttä puolustusuudistusta.

3. Miten Ranska on toteuttanut käytännön politiikkaansa Euroopan unionin yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa muotoillessa?

Alakysymykseen pyritään vastaamaan kartoittamalla Ranskan toimintaa eurooppalaisen puolustuksen puitteissa sekä arvioimalla Ranskan kahdenkeskisiä suhteita. Eurooppalaisen puolustuksen osalta käsitellään Euroopan perustuslakiin, yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan sekä kriisinhallintaan liittyviä tekijöitä.

1.3 Tutkimusmenetelmät ja lähdeaineisto

Käyttökelpoinen materiaali on kyseistä aihetta tutkittaessa kirjoitettua ja julkaistua materiaalia, joten päätutkimusmenetelmäksi muotoutuu arvioiva asiakirja-analyysi. Asiakirja-analyysissä tulkitaan dokumentteihin kirjoitettujen suorien tietojen avulla dokumentin ulkopuolisia tekijöitä ja ilmiöitä.

Tutkimuksen teoreettista taustaa tarkasteltaessa käytetään tärkeimpinä lähteinä Pekka Visurin teosta ”Turvallisuuspolitiikka ja strategia” vuodelta 1997 sekä Hans J Morgenthauin teosta ”Politics Among Nations” vuodelta 1967. Teoriaosuuden muut lähteet koostuvat kansainvälisen politiikan ja kansainvälisten suhteiden tutkimuskirjallisuudesta sekä oppikirjamaisista alan perusteita kuvaavista teoksista.

Tutkimuksen 3. luvussa käytetään merkittävilta osin internetistä saatuja yleisiä (sekundaarisiakin) tietoja. Lähdekritiikkiin on pyritty vertailemalla eri lähteistä saatuja tietoja keskenään ja luomalla painopistettä luotettavina pidettävien tiedotusvälineiden sivustoihin.

Tutkimuksen 4. ja 5. luvussa tärkeimpinä primäärlähteinä on käytetty Ranskan puolustuspoliittista selontekoa (Livre Blanc), EU:n perustuslakia sekä muita virallisia julkilausumia. Primäärlähteiksi voidaan laskea myös poliittisen johdon puheet ja lausunnot, vaikkakin niiden tulkinnassa tulee ottaa lähdekritiikki huomioon niiden poliittisesta luonteesta johtuen. Aineiston keruussa on jouduttu tukeutumaan merkittävilta osin internetiin. Internetin osalta on kuitenkin käytetty pääosin valtioiden ja turvallisuusjärjestöjen virallisia sivustoja. Muut internetlähteet koostuvat tunnettujen tutkimuslaitosten ja luotettavina pidettävien tiedotusvälineiden sivustoista.

Tärkeimmät sekundaarilähteet koostuvat alan tutkimuskirjallisuudesta. Kyseisten lähteiden avulla on pyritty täydentämään ja todenmukaistamaan primäärlähteiden antamaa kuvaa tutkittavasta aiheesta, sekä siihen liittyvistä ilmiöistä ja tekijöistä. Tutkimusaiheen ajankohtaisuudesta johtuen myös sanomalehtiä ja muita tiedotusvälineitä on hyödynnetty tutkimuksessa. Tiedotusvälineiden osalta lähdekritiikkiin on pyritty vertailemalla eri tiedotusvälineiden uutisointia.

1.4 Käsitteitä ja määritelmiä

Turvallisuuspolitiikka

Turvallisuuspolitiikan päämääränä on valtion itsenäisyyden ja toimintavapauden sekä kansalaisten hyvinvoinnin ja elinmahdollisuuksien turvaaminen niihin kohdistuvien turvallisuusuhkien vaikutuksilta. Turvallisuuspolitiikkaan katsotaan kuuluvan valtakunnan turvallisuutta edistävä ulkopolitiikka ja puolustuspolitiikka sekä näitä tukevat talous- ja yhteiskuntapolitiikan toimet.¹ Tutkimuksessa on päätetty käyttää Pekka Vi-

¹ Visuri, Pekka: Turvallisuuspolitiikka ja strategia. WSOY, Juva 1997, s. 489

surin määritelmää, joka kuvaa nykyisin hyvin yleistä tapaa mieltää turvallisuuspolitiikka laajaksi, eri politiikan aloja sisältäväksi kokonaisuudeksi. Turvallisuusuhkien muuttua ja turvallisuuspolitiikan keinojen monipuolistuttua ei ole enää perusteltua mieltää turvallisuuspolitiikkaa puolustuspolitiikan ja tiettyjen ulkopolitiikan toimien muodostamaksi suppeahkoksi kokonaisuudeksi. Päätökseen on lisäksi vaikuttanut se, että tutkittavana olevan valtion oma näkemys turvallisuuspolitiikan käsitteestä on hyvin samansisältöinen.

Doktriini

Doktriini on oppi tai toiminta periaate, jonka puitteissa ohjataan suunnittelua ja käytännön toimintoja.² Doktriinilla tarkoitetaan tässä tutkimuksessa strategista eli ulko- ja turvallisuuspoliittista ja maanpuolustuksen tasoa.

Strategia

Strategia on oppi ja käytännön toimintalinja valtion tai liittouman turvallisuuspäämäärien toteuttamiseksi. Strategiaan sisältyy ensisijaisesti poliittisia, sotilaallisia ja taloudellisia toimia. Sotilasstrategia on käytännön johtamistoimet, joilla asevoimia käytetään poliittisen johdon määrittämien turvallisuuspolitiikan päämäärien saavuttamiseksi.³

Turvallisuusjärjestö

Turvallisuusjärjestöllä tarkoitetaan yksittäistä turvallisuuspoliittista instituutiota, jonka tarkoituksena on tuottaa sisäistä tai ulkoista turvallisuutta järjestöön kuuluville.

Turvallisuusjärjestelmä

Turvallisuusjärjestelmällä tarkoitetaan turvallisuusjärjestöä, jonka luonne noudattaa tiettyä filosofista taustaa. Turvallisuusjärjestelmien luonne pohjautuu edellä esitettäviin klassisiin turvallisuusstrategioihin: integraatioon (EU), voimatasapainoon (Nato) ja kollektiiviseen puolustukseen (YK). Turvallisuusstrategioita tarkastellaan tarkemmin tutkimuksen teoriaosuudessa luvussa 2.6.

Kriisinhallinta

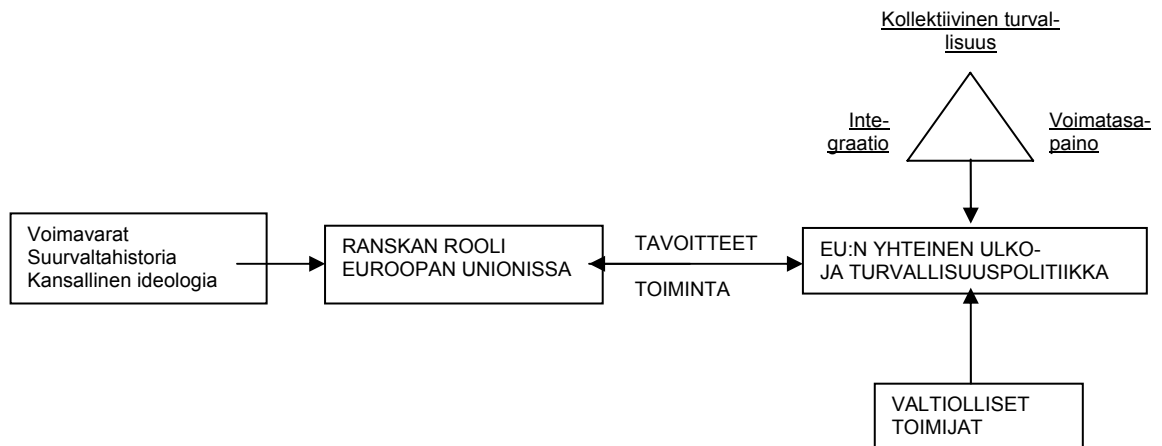
Kriisinhallinnalla tarkoitetaan turvallisuuspoliittisista ja humanitaarisista syistä toteutettavaa diplomaattista, taloudellista ja sotilaallista toimintaa, jonka avulla kansainvä-

² Visuri 1997 s. 491

linen yhteisö pyrkii estämään konfliktin laajentumisen tai leviämisen, lopettamaan osapuolten väliset sotilaalliset toimet toisiaan vastaan ja mahdollistamaan elinolosuhteiden palauttamisen normaaliin tilaan.⁴

2. TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN TAUSTA

2.1 Viitekehys



Kuvio 1. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys⁵

Tutkimusaiheena on Ranskan rooli Euroopan unionissa. Rooliin katsotaan vaikuttavan osaltaan Ranskan suurvaltahistoria, voimavarat sekä kansallinen ideologia. Ranskalla on tiettyjä tavoitteita toiminnalleen EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan puitteissa. Käytännön toiminta kuitenkin ratkaisee, millaiseksi Ranskan rooli EU:ssa ja sen osatekijöiden kesken muodostuu.

Tutkimus on rajattu ajallisesti keskittymään kylmän sodan päättymisen jälkeiseen aikaan. Selkeä painopiste on kuitenkin luotu viimeisimpien vuosien tapahtumiin. Tutkimuksen kohteeksi on pyritty rajaamaan Ranskan turvallisuuspolitiikan kannalta olennaisimmat toimijat eurooppalaisen puolustuksen puitteista. Ranskan turvallisuuspoliittisten tavoitteiden osalta on huomioitu vain valtion julistetut tavoitteet. Johtopäätöksissä on esitetty tutkijan omia arvioita Ranskan ei-julistetuista tavoitteista. Tutkimuk-

³ Visuri 1997 s. 490

⁴ Hans Adolf Ehrnrooth: ”Armées 2000” – Ranskan puolustusuudistuksen taustaa ja toteutus. Maanpuolustuskorkeakoulun jatkotutkinto-osaston diplomityö, Helsinki 1999. Liite 1

⁵ Viitekehyksessä oleva järjestötason jako turvallisuuskolmioksi on lainattu Tuomas Forsbergilta teoksesta Nato-kirja. Ajatus Kirjat, Helsinki 2002 s.28

sessä on pysytty strategisella tarkastelutasolla. Tutkimusaiheen sisältöä on pyritty selvittämään erityisesti ranskalaisesta näkökulmasta.

2.2 Tutkimuksen näkökulma

Ranskan turvallisuuspolitiikkaa on perinteisesti ohjannut historialliset taustatekijät. Historian merkitystä Ranskan turvallisuuspolitiikan toteutukselle ei voidakaan vähätellä, sillä Ranskalla on ollut suurvaltastatus aina Napoleonin ajoista saakka. Se on ollut ydinaseineen ja siirtomaineen ”Euroopan herra.” Kylmän sodan päätyttyä Neuvostoliiton hajoamiseen ja Saksojen yhdistymiseen, Ranskan vaikutusvalta heikkeni. Tämä tutkimus painottuu ajallisesti kylmän sodan päättymisen jälkeisiin vuosiin. Ranskan historiaan liittyviä tekijöitä käsitellään tarvittavilta osin, jotta tunnetaan oleellinen taustavaikuttaja Ranskan turvallisuuspoliittisille valinnoille. Koska Saksojen yhdistyminen heikensi Ranskan vaikutusvaltaa Euroopassa, ovat kylmän sodan päättymisen jälkeisessä maailmanjärjestyksessä tapahtuneet muutokset johtaneet Ranskan turvallisuuspolitiikan aktivoitumiseen. Aktivoituminen tarkoittaa, että Ranska on pyrkinyt entistä vahvempaan asemaan kansainvälisessä järjestelmässä.

Laajemmassa tutkimuksessa olisi mahdollista analysoida Ranskan toteuttamaa turvallisuuspolitiikkaa eri teorioiden ja näkökulmien valossa, sillä mikään kansainvälisen järjestelmän tarkasteluun tarkoitettu teoreettinen malli ei ole aukoton. Maailma muuttuu ja niin muuttuu myös maailmaa tulkitsevat teoriat ja yhteiskuntafilosofiat. Mihin sitten eri teoriat painottuvat, ja millaisia tekijöitä niillä pystytään parhaiten selittämään? Vastaamalla edellä esitettyyn kysymykseen, tutkimukseen on valittu poliittinen realismi käytettäväksi näkökulmaksi. Tutkimuksessa on pyritty soveltamaan sitä, mikä tukee parhaiten tutkimuksen lähtökohtaa. Tutkimuksen lähtökohta pohjautuu yllä esitettyyn hypoteesiin Ranskan turvallisuuspoliittisen roolin muutoksesta. Poliittista realismia on arvosteltu vanhanaikaiseksi ja liian yksinkertaistavaksi tulkinnaksi, joka ei sovellu nykyiseen keskinäisriippuvaiseen, järjestökeskeiseen ja dynaamiseen maailmaan. Poliittista realismia voidaan kuitenkin pitää soveltuvana teoreettisena mallina selittämään tässä tutkimuksessa tarkasteltavia keskeisimpiä tekijöitä, kuten historian ja voimavarojen merkitystä politiikan toteutukselle ja valtion pyrkimystä vallan lisäämiseen. Näkökulman valinnalla ei kuitenkaan pyritä tuomaan esille mitään aukotonta totuutta kansainvälisen järjestelmän luonteesta.

Näkökulman valinta pohjautuu ensinnäkin hyvin perustavanlaatuisen valintaan realistisen ja pluralistis-liberalistisen paradigman välillä. Kyseessä on perimmiltään maa-

ilmankatsomuksellinen valinta. Pluralistis-liberalistisen paradigman näkemyksen mukaan järjestöt, yritykset ja yksilöt ovat merkittäviä kansainvälisen järjestelmän toimijoita, kun taas realismi painottaa erityisesti valtion roolia merkittävimpänä toimijana kansainvälisessä järjestelmässä.⁶

Realistinen paradigma pitää kuitenkin sisällään erilaisia näkökulmia ja koulukuntia, joista poliittinen realismi (klassinen realismi) on vain yksi. Uusrealismi (neorealismi) on klassisen realismin rinnalla merkittävin edellä mainittua paradigmaa edustava koulukunta. Uusrealismin tunnetuimpia teoreetikkoja on Kenneth Waltz, joka teoksessaan ”Theory of International Politics” (1979) luonnehtii neorealismien olemusta. Samoin kuin klassinen realismi, myös uusrealismi näkee valtiot tärkeimpinä toimijoina osana kansainvälistä järjestelmää. Uusrealismi kuitenkin painottaa kansainvälisen järjestelmän rakenteen merkitystä kansainvälisissä suhteissa. Järjestelmän rakenne ajaa toimijat toimimaan tietyllä tavalla, sen sijaan että kyseessä olisi päättäjien valinta. Huomio kiinnittyy nimenomaisesti järjestelmään ja sen rakenteeseen käsittelemättä juurikaan ihmisiä, jotka luovat järjestelmän ja toimivat siinä. Tämä ihmisluonnon sivuuttaminen onkin perustavimpia eroja klassisen realismin ja uusrealismin välillä. Waltzin uusrealismi eroaa Morgenthaulaisesta poliittisen realismin tulkinnasta myös siten, että Waltz arvostelee yksipuolista tapaa kiinnittää huomiota valtioiden ominaisuuksiin järjestelmän rakenteen sijaan. Uusrealismin teoria on saanut vaikutteita talouden ja luonnontieteiden filosofiasta. Waltz painottaa teorian ensisijaisuutta tutkimusstrategiana aineistonkeruun ja analyysin sijaan.⁷

Tutkimusasetelmasta johtuen näkökulma on valtiokeskeinen. Tutkimuksen viitekehysten mukaiseen aihepiiriin lähemmin tutustumalla selviää, että poliittisen realismin teoria kykenee uusrealismia paremmin selittämään tutkittavana olevat ilmiöt. Tutkimuksessa pidetään oletuksena, että Ranska pyrkii ajamaan kansallista etuaan ja lisäämään valtaansa Euroopan puitteissa. Poliittinen realismi keskittyy erityisesti kuvaamaan suvereenin valtion valtapyrkimyksiä ja kansallisen edun tavoittelua. Huomioitavaa on kuitenkin, että sekä uusrealismi että poliittinen realismi pohjautuvat samaan valtiokeskeiseen lähestymistapaan tulkitessaan kansainvälisen järjestelmän luonnetta. Näkökulmissa löytyykin enemmän yhdistäviä kuin erottavia tekijöitä. Tämä näkyy myös keskeisimmissä käsitteissä ja tulkinnoissa, jotka teorioihin liittyvät. Luonnollista on, että syntyy tietynlaisia rajapintoja, jolloin on hankalaa tehdä eroa, kum-

⁶ Siren, Torsti: Strategian laitokselle tehtävien tutkimustöiden rakenteellisia perusteita. MPKK, 2003 s.2-3

masta teoreettisesta näkökulmasta on kysymys. Näin on varmasti myös tämän tutkimusraportin osalta, jossa tapahtumia, tekijöitä ja ilmiöitä analysoidaan poliittisen realismin näkökulman mukaisesti.

2.3 Poliittinen realismi

Tässä alaluvussa tarkastellaan lähemmin tutkimuksen kannalta olennaisia käsitteitä, joita tullaan käyttämään selittävinä tekijöinä arvioitaessa Ranskan toteuttamaa käytännön politiikkaa.

Poliittista realismia voidaan pitää laajana ja jopa hajanaisena lähestymistapana tai koulukuntana osana kansainvälisen politiikan tutkimusta. Suuntaukselle löytyy lukuisia ”oppi-isiä”, jotka ovat painotuksensa klassisen realismin ajatuksille. Tutkimuksessani tukeudun pääasiassa Hans J Morgenthaun ja Pekka Visurin sovelluksiin poliittisesta realismista, mutta hyödynnän myös muiden tulkintoja.

Morgenthaun ajatus poliittisesta realismista pohjautuu valtion rooliin kansainvälisessä järjestelmässä. Valtioita pidetään tärkeimpinä toimijoina kansainvälisessä yhteisössä. Valtioiden yläpuolella ei nähdä olevan mitään ylempää valvovaa auktoriteettia, näin ollen kansainvälinen järjestelmä mielletään anarkkiseksi. Valtioiden toiminta kansainvälisissä järjestöissä määräytyy ensisijassa siitä saavutettavan kansallisen hyödyn mukaan. Samoin yhteistyö muiden valtioiden kanssa on riippuvainen intressien yhteneväisyydestä ja saavutettavasta kansallisesta edusta. Kansainvälistä järjestelmää luonnehtii toimijoiden monilukuisuus ja niiden etujen vastakkaisuus. Näin ollen vakaus ja myös rauha ovat jatkuvasti uhanalaisia. Historiallisella kehityksellä perustellaan näkemystä, jonka mukaan sotien puhkeaminen ja niihin varautuminen ovat säännönmukaisia piirteitä valtioyhteisössä. Kansainvälisen yhteisön luonteesta johtuen valtioilla on tarve huolehtia omasta turvallisuudestaan. Lähtökohtana on näkemys, jonka mukaan ihmisluonto on vallanhaluinen.⁸

Morgenthau tiivistää poliittisen realismin teoriansa kuuteen pääkohtaan. Hän käsittelee teoksessaan ”Politics Among Nations” näitä periaatteita osin limittäin ja päällekkäin. Hänen ajatuksensa voidaan kuitenkin esittää seuraavasti:

⁷ Lintonen Raimo: Johdatus kansainvälisen politiikan tutkimukseen. MpKK, StratL, 1996 s.38-42 ja Jackson, Robert – Sorensen, Georg: Introduction to International Relations – Theories and approaches. Oxford University press, 2003 s.84-87

⁸ Lintonen 1996 s. 28

- Poliittikaa ohjaavat objektiiviset lait. Poliittikka perustuu pysyvään ja muuttumattomaan ihmisluonteeseen, joka on lähtökohdiltaan itsekeskeinen ja omaan etuun pyrkivä
- Poliittisen realismin keskeiset käsitteet, kuten kansallinen etu, on määriteltävä vallan kautta. Valtiot voivat tilanteesta riippuen pyrkiä joko säilyttämään (status quo), lisäämään (imperialismi) tai osoittamaan (arvovaltopoliittikka) valtaansa. Valtiomiehien toimien tulisi pohjautua ymmärrykseen kansainvälisen politiikan luonteesta (valtataistelu), ja ymmärryksen tulisi johtaa menestykselliseen politiikkaan
- ~~Kansain~~ edun tavoittelu on ihmisluonnon perustekijöitä – kaikki ihmiset kantavat huolta vähintäänkin omasta turvallisuudesta ja selviytymisestä. Poliittikka on toimintakenttä, jossa tulevat esiin valtioiden väliset eturistiriidat. Maailma on kuitenkin jatkuvassa muutostilassa ja näin ollen kansalliset edut ovat ajasta ja paikasta riippuvaisia. Intresseihin perustuva poliittikka ei siis ole ehdotonta vaan siihen vaikuttaa muun muassa vallitseva poliittinen ympäristö.
- Kansainvälisessä poliittikassa tulee erottaa toisistaan politiikan etiikka ja henkilökohtainen moraali. Kansainvälisen politiikan eettisyys on tilannekohtaista. Valtiomiehillä ja päättäjillä ei ole samanlaista vapautta tehdä ”oikeita ratkaisuja”, kuin yksityisellä kansalaisella. He ovat vastuussa kansalaisten hyvinvoinnista ja turvallisuudesta sekä kansallisesta edusta. Vastuullisen valtiomiehen ei tule pyrkiä parhaaseen mahdolliseen ratkaisuun, vaan kyseisessä tilanteessa parhaaseen, saavutettavissa olevaan ratkaisuun. Tämän kaltainen tilannekohtaisuus poliittisia valintoja tehdessä tulisi olla realistisen poliittikon moraalinen perusta. Moraalisten periaatteiden ja vallan avulla määritellyn kansallisen edun toteuttamisen välillä vallitsee ristiriita.
- Kansainvälisen politiikan käytännön toteutus on järkipäätä, harkittua ja rationaalista toimintaa, jossa tulee ottaa huomioon ihmisen epätäydellisyys ja inhimilliset rajoitteet.
- Realismin ja muiden kansainvälisen politiikan koulukuntien välillä vallitsee syviä ristiriitoja.

Morgenthaun näkemyksen mukaan poliittikka on itsenäinen ja omintakeinen toiminnan muoto, jota ei voi alistaa osaksi taloutta (esimerkiksi Marxilainen koulukunta) tai moraalialia (esimerkiksi liberaalit teoreetikot).⁹

⁹ Morgenthau, Hans J: Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace. Fourth edition. New York 1967 s.4-14, Jackson – Sorensen 2003 s.76-80 ja Väyrynen, Raimo: Kansainvälinen poliittikka, tutkimus ja käytäntö. WSOY, Juva 1981 s.27-29

Pekka Visurin mukaan poliittinen realismi pyrkii tarkastelemaan maailmaa sellaisena kuin se näyttäytyy historiallisen kokemuksen perusteella. Realismin tulkinnan mukaan politiikka on jatkuvaa kamppailua vallasta ja olemassaolosta eikä ole kovin paljon toiveita politiikan luonteen muuttumisesta ihmisten oppimisprosessin kautta humanimmaksi, liberaalimmaksi ja yhteistyöhenkiseksi. Valtiot nähdään perustavina turvallisuusorganisaatioina, ja kansainvälinen politiikka on sen mukaisesti valtioiden välistä vuorovaikutusta ja valtakamppailua. Kansainvälisen järjestelmän anarkkinen luonne pakottaa valtiot ylläpitämään asemaansa ja tavoitteitaan vastaavaa sotilaallista voimaa, joka onkin valtion voimavaratekijöistä tärkein. Vastaavasti ulkopoliittikka nähdään sisäpolitiikkaa tärkeämmäksi politiikan lohkoksi.¹⁰

Pekka Visuri kiteyttää klassisen realismin teorian peruspiirteet seuraavasti:

- Valtiot ovat kansainvälisen politiikan keskeisiä toimijoita.
- Valtioiden sisäpolitiikka voidaan pitää selkeästi erillään ulkopoliitikasta.
- Kansainvälinen politiikka on perusluonteeltaan kamppailua vallasta anarkkisessa ympäristössä.
- Valtioiden välillä on voimavarojen erilaisuudesta aiheutuvia eroja hajautuneessa kansainvälisessä järjestelmässä, mutta valtioiden välillä vallitsee laillinen tasavertaisuus ja suvereniteetin kunnioitus.¹¹

Klassinen realismi hahmottaa maailman jakautuneeksi kilpaileviin valtioihin tai niiden muodostamiin ryhmittymiin, jolloin jakolinjana ovat geopoliittiset tekijät, erilaiset historiat ja kulttuuri (sivilisaatiot). Poliittikan käyttövoimana ovat valta ja intressit sekä viitekehyksenä kansakunnat, valtiot ja liitot. Valtiot tavoittelevat suhteellista etua kilpailtaessa rajallisista resursseista. Kieli on verraten konkreettista, ja analyysit tehdään mielellään rationaalisista kustannus/hyöty -lähtökohdista, vaikka irratiionaalilla tekijöillä onkin huomattava vaikutus päätöksenteossa.¹²

2.4 Valtion valta ja voimavarat

Poliittinen realismi liittää vallan keskeisenä käsitteenä valtion toimintaan. Usein myös käytetään ”voimaa” synonyyminä ”vallalle” kansainvälisen politiikan suomenkielisessä terminologiassa (englannin kielessä näille on yksi termi, ”power”). Poliittisesta realismista on käytettykin myös nimeä voimapolitiikka. Seuraavassa tarkastellaan näkö-

¹⁰ Visuri 1997, s. 203

¹¹ Visuri 1997, s.206-207

¹² Visuri s. 212

kulmia vallasta ja sen luonteesta sekä valtaa ja kansallista voimaa osana valtion toimintaa.

Morgenthaun mukaan kansainvälinen politiikka, kuten kaikki politiikka, on taistelua vallasta. Vaikka kansainvälisen politiikan perimmäiset päämäärät olisivat mitä tahansa, valta on aina välitön tavoite. Morgenthaun mukaan valtiomiehet tai kansat voivat tavoitella vapautta, turvallisuutta, vaurautta tai vaikka valtaa sinänsä. He voivat määritellä päämääränsä esimerkiksi uskonnollisin, filosofisin, taloudellisin tai yhteiskunnallisilla ihanteilla. Kuitenkin aina kun tavoitteet pyritään toteuttamaan kansainvälisen politiikan keinoin, se tehdään pyrkimällä valtaan.¹³

Kansainvälisen politiikan tutkimuksessa erityisesti poliittisen realismin koulukunta on ollut kiinnostunut voimavaroista, koska tämän suuntauksen perustavana oletuksena on voiman ja valtakamppailun keskeinen merkitys poliittisille päätöksille. Poliittikka käsitetään tällöin lähinnä kilpailuksi resurssien hallinnasta ja arvovallasta. Siksi myös valtioiden turvallisuustarpeet ja erityisesti niiden tueksi saatava sotilaallinen voima ovat olleet tärkeitä politiikan ainesosia.¹⁴

Yleisen teknisen ja poliittisen kehityksen myötä strategisten voimavarojen luonne saattaa muuttua hyvinkin nopeasti. Monet näkevät taloudellisten tekijöiden tulleen yhä selvemmin sotilaallisten voimien tilalle kokonaisvoimasuhteita määrääviksi. Kuitenkin myös aineettomilla tekijöillä, esimerkiksi yhteiskunnan vakaudella, kansan sivistystasolla ja kulttuurilla katsotaan olevan kasvavaa merkitystä poliittisissä voimasuhteissa arvioitaessa.¹⁵

Voimavara-analyysissä on tarpeen pitää mielessä erityisesti seuraavat voiman ominaisuudet: tilannekohtaisuus, suhteellisuus ja dynaamisuus. Nämä seikat muistuttavat myös voimasuhteiden vertailun vaikeudesta, kun ei ole olemassa eri tilanteisiin sopivia, yleispäteviä mittareita. Väestön määrässä ei esimerkiksi tapahdu nopeita, ennakoimattomia muutoksia, mutta kansallinen moraalitilanne saattaa muuttua lyhyessä ajassa merkittävästikin. Voimasuhteet ovat jatkuvassa muutostilassa eikä näin ollen absoluuttista voimaa ole olemassakaan. Huomattavaa on lisäksi, että osa voimavara-tekijöistä on konkreettisempia ja helpommin mitattavia kuin toiset. Luonnonvaroja

¹³ Morgenthau 1967, s.25

¹⁴ Visuri, 1997, s. 97

¹⁵ Visuri s. 97

pystytään esimerkiksi arvioimaan melko helpostikin, mutta laadullisia aineksia kuten kansanluonne on huomattavasti haastavampi arvioida.¹⁶

Valtion kokonaisvoima on analyysissa ensin jaettava osatekijöihin, joita arvioidaan erikseen ja kokonaisuuden osana. Hans Morgenthau erotti kansallisen voiman yhdeksän osatekijää: maantieteelliset olosuhteet, luonnonvarat, teollinen kapasiteetti, sotilaallinen voima, väestö, kansanluonne, kansallinen moraalit, diplomatian laatu sekä hallitsemisjärjestelmän laatu.¹⁷ Seuraavaksi käsitellään lyhyesti Morgenthaun jaottelun mukaisesti osatekijöitä, joista muodostuu valtion voimavarat ja näin ollen pohja valtapyrkimyksille sekä vallankäytölle kansainvälisessä järjestelmässä.

Maantieteellisiä tekijöitä käsitellään voimavarojen yhteydessä, vaikka ne voidaan ymmärtää myös yleisiksi strategian perusteiksi.¹⁸ Arvioitaessa valtion kapasiteettia tulee maantieteellisistä ominaisuuksista huomioida ainakin valtion koko, muoto, sijainti, pinnanmuodostus, ilmasto, maaperä ja suhde vesistöihin. Maantieteellisten ominaisuuksien voidaan katsoa luovan edellytyksiä ja asettavan rajoituksia valtion toiminnalle, päätöksentekijästä riippuu, kuinka nämä tekijät otetaan huomioon. Näin ollen maantiede voidaan mieltää vaikutukseltaan lähtökohtaisesti neutraaliksi, politiikan päämääristä riippuu muodostuuko se eduksi vai haitaksi.¹⁹

Taloudellista voimaa on käytännöllistä tarkastella kokonaisuutena, johon sisältyvät tuotannon ja kaupan tekijät.²⁰ Luonnonvaroihin voidaan laskea niin raaka-aineet kuin elintarviketuotantokin. Raaka-aineiden suhteellinen merkitys on ollut riippuvainen teknologian kehityksestä: hiilen, öljyn ja uraanin nousu vuorollaan merkittäväksi energian lähteeksi kuvaa tätä näkökulmaa. Uusiutumattomat luonnonvarat hupenevat jatkuvasti. Niihin nojaavan valtion resurssipohja pienenee, mikäli valtio ei varoja kulluttaessaan muunna niitä muiksi kapasiteeteiksi. Omavaraisuus toimii kansallisen voiman lähteenä, kun taas elintarvikepula ja turvautuminen tuontielintarvikkeisiin vähentävät valtion poliittista voimaa.²¹

Teollisuustuotanto sekä teknologia muodostavat keskeisen voimatekijän. Niissä yhdistyvät valtion materiaaliset ja inhimilliset kyvyt. Korkea teknologia mahdollistaa entistä tehokkaamman teollisuustuotannon ja sotakoneiston. Huomionarvoista on valtion tasapaino tuotannon ja raaka-aineiden suhteen. Huomattava osa teknologisesti ja

¹⁶ sama, s. 98

¹⁷ sama, s. 100

¹⁸ sama, s.100

¹⁹ Vesa, Unto: Kansainvälinen politiikka, tutkimus ja käytäntö. WSOY. Juva 1981 s.65-66

²⁰ Visuri, 1997, s.100

teollisesti kärjessä olevista valtioista on yhä riippuvaisempi tuontiraaka-aineista.²² Tutkimuksessa Ranskan taloudellisten tekijöiden yhteydessä tarkastellaan Morgenthaun osatekijöistä teollista kapasiteettia sekä luonnonvaroja.

Sotilaallisen potentiaalin arviointi on saanut merkittävän rooli valtapolitiikassa. Sotilaallista voimaa ja valmiutta arvioitaessa on huomioitava aseistuksen määrä ja laatu, asevoimien suuruus ja koulutustaso, aseistuksen ja asevoimien sijoittelu, sotilaallisen johdon laatu sekä myös sotilaallisen voiman käyttöä koskeva doktriini.²³ Viimeaikainen kehitys on muokannut asevoimia määrältään pienemmiksi, mutta koulutustasoltaan ja aseistukseltaan entistä tehokkaammiksi.

Väestölliset ja yhteiskunnalliset tekijät liittyvät läheisesti toisiinsa. Morgenthaun kansallisen voiman osatekijöistä väestöllisiin ja yhteiskunnallisiin tekijöihin on tutkimuksessa valittu: väestö, kansanluonne, kansallinen moraalit, diplomatian laatu sekä hallitsemisjärjestelmän laatu. Näistä kansanluonnetta ja kansallista moraalit käsitellään kansallisen identiteetin yhteydessä, ja diplomatian sekä hallitsemisjärjestelmän laatua poliittisesta järjestelmän yhteydessä.

Väestöä on pidetty eräänä perustavimmista voimavaroista. Kaikki maailman voimakkaimmat valtiot ovat olleet väestöpohjaltaan verrattain suuria. Väkiluku ei sinänsä riitä tekemään valtiosta voimakasta. Olennaisempaa on väestön laatu: ikärakenne, sivistystaso, sukupuolijakauma, kasvuvauhti ja niin edelleen. On kyseenalaistettu, voidaanko kansanluonnetta edes määrittää vai onko kyseessä vain kansakuntaan liitetyt stereotyyppiset käsitykset. Morgenthaun mukaan aikojen saatossa jokaisen kulttuurin piirissä arvostetaan tiettyjä luonteen ominaisuuksia, joista näin tulee tuon kulttuurin ja kansanluonteen vallitsevia piirteitä. Poliittisesti merkittävämpi ja hieman helpommin arvioitavissa oleva tekijä on kansallinen moraalit. Sillä tarkoitetaan kansallista tukea valtion ulkopolitiikalle ja kansallista yhtenäisyyttä. Ilman kansan tukea valtion on hyvin vaikea toimia. Kansallinen yhteisymmärrys valtion tavoitteista voi auttaa hallitusta ratkaisevasti, kun taas erimielisyydet voivat estää hallitusta toteuttamasta valitsemaansa ulkopolitiikkaa.²⁴

Hallitsemisjärjestelmän laatua, voidaan arvioida neljän ominaisuuden perusteella. Kuinka hallitus osaa rakentaa tasapainon käytettävissä olevien resurssien ja harjoit-

²¹ Vesa, 1981 s.66-67

²² sama s. 67

²³ sama s. 68

tamansa politiikan välillä, millaisen tasapainon se onnistuu luomaan eri resurssien välille, miten hyvin hallitus onnistuu saavuttamaan kansan tuen, ja miten se onnistuu saamaan politiikalleen muiden valtioiden hyväksynnän. Tärkein tekijä on Morgenthaun mukaan loppujen lopuksi diplomatian laatu. Diplomatian tehtävä on jäsentää valtion kapasiteetista ja kansallisen voiman osatekijöistä, yhtenäinen kokonaisuus.²⁵

2.5 Valtion ulkopoliittikka

Visurin mukaan ulkopoliittikan perinteisenä tehtävänä on ollut kansakunnan tai valtion eduista ja aivan erityisesti turvallisuudesta huolehtiminen. Siksi päähuomio myös ulkopoliittikan tutkimuksessa on kohdistettu keinoihin, joilla voitaisiin suojautua sodilta ja niiden aiheuttamilta tuhoilta.²⁶

Morgenthaun mukaan valtioiden ulkopoliittikka voidaan jakaa kolmeen perusmuotoon sen mukaan, pyrkiikö valtio säilyttämään nykyisen valta-asemansa, lisäämään valtaansa vai osoittamaan valtansa. Valtio, joka pyrkii säilyttämään olemassa olevan valtajakauman eikä muuttamaan sitä, noudattaa status quo -politiikkaa. Valtio, joka pyrkii parantamaan valta-asemaansa, toteuttaa politiikkaa, jota voidaan kutsua imperialismiksi. Valtio, joka pyrkii osoittamaan valtaansa joko säilyttääkseen nykyisen asemansa tai parantaakseen valta-asemaansa, toteuttaa arvovaltopoliittikkaa (policy of prestige).²⁷

Status quo –politiikka pyrkii säilyttämään vallan jakauman sellaisena kun se tiettyinä ajanhetkenä on. Muutokset, myös vallan lisääminen, ovat kuitenkin mahdollisia, kunhan toimijoiden väliset valtasuhteet eivät muutu. Status quo –politiikka on usein pohjautunut sotien jälkeisiin rauhansopimuksiin, jossa on määrittynyt järjestys, jota pyritään ylläpitämään.²⁸

Toinen ulkopoliittikan perusmuoto on Morgenthaun mukaan imperialismi. Kaikki politiikka, joka pyrkii lisäämään valtion valtaa, ei ole välttämättä imperialismia. Imperialismin on politiikka, jolla pyritään lisäämään valtion valtaa siinä määrin, että vallitsevat valtasuhteet muuttuvat. Näin ollen valtio voi pyrkiä sopeutumaan muuttuviin tilanteisiin ja lisäämään valtaansa ilman, että voimasuhteet muuttuvat, jolloin kyseessä ei

²⁴ Vesa, 1981 s.67-69

²⁵ sama s.69

²⁶ Visuri 1997, s. 194

²⁷ Morgenthau 1967 s.36-37

²⁸ Morgenthau 1967 s.37-40

ole imperialismi vaan status quo –politiikka. Imperialismilla voidaan Morgenthaun mukaan katsoa olevan kolme eri tavoitetta. Äärimmillään imperialismilla pyritään maailmanherruuteen, rajoittamattomaan imperialismiin. Historiallisina esimerkkeinä voidaan pitää Aleksanteri Suurta tai Rooman valtakuntaa. Tavoitteena voi olla myös alueellisesti rajoittuneempi valta, eräänlainen maanosan ylivalta (continental empire). Kolmas muoto on edelleen maantieteellisesti suppeampi, alueellinen ylivalta (local preponderance).²⁹

Edellä mainittuihin tavoitteisiin voidaan pyrkiä sotilaallisen imperialismiin, talouden imperialismiin tai kulttuuri-imperialismiin keinoin. Kyseisiä keinoja voidaan käyttää joko yhdessä tai erikseen. Sotilaallisia keinoja voidaan kuvata vanhimmiksi ja julmimmiksi keinoiksi. Taloudelliset keinot ovat historiallisesti katsottuna uudempi tuote. Taloudellisin keinoin voidaan pyrkiä hallitsemaan niitä, jotka fyysisesti hallitsevat tiettyä aluetta. Kyseinen toiminta on mahdollista, mikäli ei ole kykyä tai halua pyrkiä valtaamaan kyseistä aluetta sotilaallisin keinoin. Kulttuuri-imperialismi on melko laaja-alainen käsite. Se pitää sisällään muun muassa ideologisia ja uskonnollisia tekijöitä. Kulttuuri-imperialismiin on katsottu toimivan lähinnä muiden keinojen tukena.³⁰ Taloudellisen ja kulttuuri-imperialismiin voidaan katsoa lisääntyneen kansainvälisessä yhteisössä ja valtioiden välisessä toiminnassa viime vuosikymmeninä.

Kolmas perusmuoto ulkopoliittikan toteutukseen on arvovaltaan pyrkivä politiikka. Usein arvovaltapoliittikkaa pyritään käyttämään joko imperialistisiin tavoitteisiin tai status quon ylläpitämiseen. Valtioiden välisessä kamppailussa vallasta on yhtä tärkeää, miltä näytämme muiden valtioiden silmissä, kuin mitä todella olemme. Arvovaltapoliittikan tarkoitus osoittaa toisille valtioille valtaa ja voimaa, jotka valtio omistaa tai uskoo omistavansa. Arvovaltapoliittikka pyrkii myös vaikuttamaan arvioihin valtioiden välisistä voimasuhteista. Arvovaltapoliittikan keinot ovat myös moninaiset alkaen diplomaattisesta kanssakäymisestä päättyen sotilaallisen voimannäyttöön.³¹

Edellä esitetyt näkemykset valtion pyrkimyksistä vaikuttavat hyvin pelkistetyiltä ja luonteeltaan kovilta. Vaikka politiikka onkin luonteeltaan taistelua vallasta, politiikan tavoitteet usein naamioidaan poliittisten ideologioiden avulla. Poliitikot peittävät usein politiikkaansa selittämällä toimintaansa eettisin tai lainopillisin periaattein. Toisin sanoen valtataistelusta tehdään hyväksyttävää itse toimijoille (poliitikot, valtiot) sekä

²⁹ sama s.41-46, 52-54

³⁰ sama s.55-60

³¹ Morgenthau 1967 s.69-70, 75-77

yleisölle (kansalaiset). Toimijat eivät välttämättä itse edes tiedosta politiikkansa syvintä olemusta. Kansainvälistä politiikkaa tutkittaessa on oleellista, mutta haastavaa nähdä näiden ideologisten ”verhojen” taakse ja selvittää todelliset poliittiset voimat ja ilmiöt, jotka ovat kyseessä.³² Edellä esitetystä johtuen ei riitä, että kansainvälistä politiikkaa tutkitaan vain poliittisten julkilausumien ja poliitikkojenlausuntojen perusteella, vaan näitä tulee peilata toteutettuun käytännön politiikkaan.

2.6 Turvallisuusstrategiat

2.6.1 Voimatasapaino

Voimatasapainoa käsitellään oheisessa alaluvussa kahdesta näkökulmasta. Voimatasapaino on ensinnäkin eräs poliittisen realismin keskeisistä ajatuksista ja käsitteistä. Sen lisäksi voimatasapainon turvallisuusstrateginen ulottuvuus liittyy tutkimuksessa käsiteltävien turvallisuusjärjestöjen analyysiin.

Kansainvälisen järjestelmän luonteesta johtuen valtiot pyrkivät jarruttamaan muiden valtapyrkimyksiä samalla kun itse pyrkivät korostamaan omaa rooliaan. Vallan jakautuminen on näin ollen jatkuvassa muutostilassa. Tasapainon ylläpitämiseen pyrkivää politiikkaa kutsutaan voimatasapainoksi (balance of power). Voimatasapainoa voidaan pitää tärkeänä edellytyksenä vakauden ylläpitämiseksi kansainvälisessä yhteisössä. Varsinkin pienten ja heikkojen valtioiden suvereniteetti riippuu pitkälti tasapainosta, suojelijavaltion olemassaolosta tai niiden merkityksettömyydestä muiden valtioiden silmissä.³³

Morgenthaun mukaan tasapainoa voidaan tavoitella eri menetelmin. Ensimmäinen niistä on ”hajota ja hallitse” –politiikka. Tarkoituksena on tällöin pitää vastustajat heikkoina ja estää niiden yhdistyminen merkittäväksi voimatekijäksi. Toinen keino on hyödyntää korvauksia tai hyvityksiä vallantavoittelijoiden kesken. Kolmas keino on lisätä sotilaallista kapasiteettia, mutta tämä voi johtaa kilpavarusteluun ja sodan uhaan sekä jatkumona mahdollisesti aseriisuntaan. Neljäs keino on liittoutumisasi politiikka. Valtiot voivat harjoittaa liittopoliitiikkaa evätäkseen oman voimansa vastustajalta tai yhdistääkseen voimiaan muiden toimijoiden kanssa. Liittoumien perustana ovat

³² sama s.83-85, 93

³³ Lintonen 1996 s.30

yhteiset edut, jotka koskevat vain osaa osallistujien intresseistä. Tästä johtuen liittoumat ovat epävakaita etenkin ulkoisen uhan heikennyttyä.³⁴

Voimatasapainon merkitystä voidaan pitää rajallisena. Valtioiden kansalliset edut ja intressit tulee myös ottaa huomioon. Ongelmat juontuvat valtasuhteiden arvioinnin vaikeudesta. Valtiot saattavat myös tavoitella valtaa varmuuden vuoksi. Pyrkimys tasapainoon saattaa johtaa tasapainottomuuksiin; voimatasapainoa on käytetty valtopolitiikan välineenä ja oikeutettu sillä valtion ulkopoliittikkaa.³⁵

2.6.2 EU:n integraatio

Integraatioon perustuva turvallisuusstrategia pohjautuu erilaisiin lähtökohtiin kuin voimatasapaino ja kollektiivinen turvallisuus. Integraatiopiirillä tarkoitetaan alueellista tai pan-alueellista ryhmittymää, jonka yhteistyön pohjalla ovat erityisesti taloudelliset tekijät. Integraation syventymisen seurauksena toiminta saattaa laajentua myös poliittiselle ja sotilaalliselle alueelle jopa siinä määrin, että kyseiset toiminnan muodot ohittavat tärkeydellään taloudellisen toiminnan.³⁶

Keskinäisriippuvuus on avainsana pyrittäessä ymmärtämään integraatioon pohjautuvan turvallisuusstrategian luonnetta. Kun ryhmittymässä mukana olevat valtiot ovat positiivisella tavalla riippuvaisia toisistaan, konflikteja ei uskota syntyvän integraatiopiirin sisällä. Riippuvuus tarkoittaa erityisesti taloudellista hyötyä, jota valtiot voivat tai olettavat voivansa saada vapaakauppasopimuksista, tullien yhtenäistämisestä ja muunlaisesta taloudellisesta yhdentymisestä. Turvallisuus poliittista toimintaa ulkoista uhkaa vastaan integraatiopiirin puitteissa voidaan perimmäiseltä luonteeltaan verrata perinteiseen liittoumaan.³⁷

Pitkälle vietyä integraatiota esiintyy lähinnä Euroopan unionissa. Vaikka taloudelliset tekijät ovat olleet merkittävässä asemassa Euroopan unionin kehityksen vaiheissa, voidaan Euroopan integraatiota pitää jo 1950-luvun alkuajoista lähtien myös suurpoliittisena kysymyksenä.³⁸ EU:n luomisesta lähtien yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka on kehittynyt kiihtyvällä vauhdilla.

³⁴ Morgenthau 1967 s.172-176

³⁵ Lintonen 1996 s.30

³⁶ Hakovirta, Harto: Maailmanpolitiikka, teoria ja todellisuus. Gummerus, Jyväskylä 2002 s.124-125

³⁷ Hakovirta 2002 s.125

³⁸ sama s.128

2.6.3 Kollektiivinen turvallisuus

Voimatasapainon teorian mukaisesti rauha säilyy vaihtelevien liittoasetelmien ansios- ta. Kollektiivisen turvallisuuden oppi ei luota tällaiseen ratkaisuun, vaan näkee tarpeellisenä luoda laajempi valtioidenvälinen sopimusjärjestelmä. Järjestelmän tulee uskottavasti taata ylivoimaisen vastaliittouman syntyminen jokaista rauhanrikkoojaa vastaan, ja näin syntyvällä pelotevaikutuksella jo ennaltaehkäistä aggressioiden syntymistä ja suojella osapuolina olevia valtioita. Kollektiivisen turvallisuuden oppia voidaan pitää ajatusmalliltaan idealistisena, pyrkimyksenään irtautua anarkistisesta mallista ja oman avun maailmasta. Siihen sisältyy kuitenkin myös realistisia piirteitä, pitäessään vallitsevia oloja lähtökohtana ja rakentamalla rauhanmekanisminsa pelotteen ja vastavoiman varaan.³⁹

Kollektiivisen turvallisuuden järjestelmässä osapuolet sitoutuvat ennalta yhteisiin vastatoimiin mahdollista rauhanrikkoojaa vastaan. Sitoumus toimii ennaltaehkäisevänä pelotteena ja toisaalta samalla varmistaa tarvittavat rankaisutoimenpiteet mikäli pelote ei ole ollut riittävän tehokas.⁴⁰ Kollektiivisen turvallisuuden käsitettä ei voida liittää Natoon tai muihin kollektiivisen puolustuksen järjestöihin, sillä sotilaalliset liittoumat noudattavat useimmiten voimatasapainon mukaista oppia.

Puhdasoppisena kollektiivisen turvallisuuden järjestelmän tulisi olla universaali. Käytännön tasolla (lähes) universaalina kollektiivisen turvallisuuden järjestönä voidaan pitää vain Yhdistyneitä Kansakuntia (YK).⁴¹

Edellä on tuotu esille tutkimuksen kannalta olennaisimmat näkemykset kansainvälisten suhteiden ja realismin teoriasta. Esitetyllä teorialla selitetään myöhemmässä vaiheessa Ranskan toteuttamaa politiikkaa kansainvälisessä järjestelmässä, painopisteenä EU:n yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka.

³⁹ sama s.267

⁴⁰ sama s.268

⁴¹ sama s.271-273

3. RANSKAN VOIMAVARAT JA SUURVALTAHISTORIA

Ranskan voimavarojen selvittäminen edesauttaa ymmärtämään Ranskan turvallisuuspoliittisia valintoja sekä taustoittaa osiltaan niin sen omaa politiikkaa kuin roolia kansainvälisessä ympäristössäkin. Voimavarojen tarkastelun taustalle on valittu maantieteelliset olosuhteet, taloudelliset tekijät, asevoimat, väestölliset ja yhteiskunnalliset tekijät sekä historialliset tekijät. Taloudellisten tekijöiden yhteydessä tarkastellaan Ranskan teollista kapasiteettia sekä luonnonvaroja. Asevoimien osalta pohditaan sotilaallisen voiman ja valmiuden tasoa. Kansallista identiteettiä arvioitaessa tarkastellaan myös kansanluonnetta ja kansallista moraalaa. Poliittisen järjestelmän yhteydessä pohditaan diplomatian sekä hallitsemisjärjestelmän laatua. Voimavarojen tarkastelu on kuitenkin jätetty hyvin yleiselle tasolle. Tarkastelun painopiste on suunnattu Ranskan suurvaltahistoriaan ja sen mukanaan tuomaan voimakkaaseen identiteettiin, sillä ne nähdään tutkimusasetelman kannalta tärkeimpinä tekijöinä.

3.1 Maantieteelliset olosuhteet

Ranska on Länsi-Euroopan suurin valtio, ja muun muassa itänaapuria Saksaa huomattavasti suurempi. Sen pinta-ala on yli puoli miljoonaa neliökilometriä.⁴² Ranskan pääkaupungin Pariisin sijainti on liikenneyhteyksien kannalta keskeinen. Ranskan eteläisen, Espanjan vastaisen ”luonnollisen” rajan muodostaa Pyreneiden vuoristo ja lounaassa Italian vastaisen rajan Alppien vuoristo.

Manner-Ranska on jaettu 22 alueeseen (région), jotka on edelleen jaettu 96 numeroituun departementtiin (département). Euroopan Ranskan (la Métropole) lisäksi Ranskalla on runsaasti merentakaisia hallintoalueita eri puolilla maailmaa siirtomaavallan ajoilta. Merentakaiset departementit (Guadeloupe, Martinique, Ranskan Guayana ja Réunion) kuuluvat Euroopan Unioniin. Muut merentakaiset maat, territoriot ja alueelliset yhteisöt eivät kuulu EU:hun.⁴³ Tällaisista mainittakoon erityisesti Ranskan Polynesia, jonne Ranska siirsi ydinkokeensa vuonna 1963.

Ranskan suhde sen entisiin siirtomaihin kuvaa maan poliittista aktiviteettia valtioiden välisellä tasolla. Ranska on hyötynyt taloudellisesti näistä alueista samalla kun yhteistyö alueiden kanssa on vahvistanut Ranskan poliittista ja kulttuurista johtuvaa asemaa maailmassa. Kyseiset alueet ovat hajallaan laajalla alueella suurten merten

⁴² Wikipedia: L’Encyclopédie libre - France [http://fr.wikipedia.org/wiki/France], 26.1.2007

⁴³ Wikipedia: L’Encyclopédie libre – France 26.1.2007

takana, mikä vuorostaan on korostanut Ranskan asemaa tärkeänä merivaltana. Siirtomaavallan päättymisestä lähtien entisillä siirtomailla on ollut erityinen asema myös Ranskan ulkopolitiikassa. Syynä tähän on ollut se, että Ranskan kyvyn toimia vapaasti entisissä siirtomaissaan on nähty korostavan sen suurvalta-asemaa. Ranska on onnistunut säilyttämään erikoisaseman entisiin siirtomaihinsa kahdenkeskisten yhteistyöjärjestelyjen kautta. Tosin nykyään pääosa Ranskan ja kehitysmaiden välisestä yhteistyöstä tapahtuu EU:n kautta.

Kokoa olennaisempi tekijä valtion olosuhteista on sijainti. Turvallisuuspoliittisesta näkökulmasta ajateltuna fyysistä sijaintia voidaan pitää merkittävimpänä tekijänä. Ranskan sijainti suhteessa meriin ja mantereeseen vaikuttaa sekä sen politiikkaan että talouteen. Hyvin tärkeitä ovat myös rajanaapurit, etenkin Saksa, Italia ja Espanja. Näiden tekijöiden tarkempi analyysi kuuluu geopolitiikan tutkimusalaan. Ranskan talouden kannalta on oleellista, että Ranska sijaitsee Länsi-Euroopassa, josta sekä meriyhteydet Atlantin valtamerelle ja Välimerelle että yhteydet Manner-Eurooppaan ovat hyvät.

3.2 Taloudelliset tekijät

3.2.1 Ranskan talous

Talous on Ranskan suurvalta-aseman perusta. Ranska on taloutensa puolesta maailman neljänneksi ja Euroopan toiseksi suurin teollisuusmaa. Euroopassa sen ainoa haastaja on Saksa. Ranska on Euroopan suurin maataloustuottaja ja maailman suosituin turistimaa.⁴⁴

Taloukasvu oli vuonna 2005 vaatimatonta tasoa eli 1,4 prosenttia. Se oli vuonna 2006 jäämässä alkuperäistä 2,0–2,5 prosentin ennakoarviota pienemmäksi. Ranskan taloukasvu tulee olemaan Saksaa hitaampaa ensimmäistä kertaa 12 vuoteen. Tämän takia ei nykyhallituksen suunnittelemissa veronkevennyksiäkään ole vielä täysipainoisesti toteutettu. Valtion otetta taloudessa on pyritty keventämään ja suurten valtionyhtiöiden yksityistämisen prosessia on jatkettu. Ranskan yhteiskunnan pahin ongelma on korkea työttömyys, jonka tasoksi vuonna 2006 arvioidaan 9,1 prosenttia.⁴⁵

⁴⁴ Finpro: Maaraportti – Ranska, marraskuu 2006 s.6 [http://www.finpro.fi/fi-FI/Market+Information/Country+Information/EU+Countries/France/Ranska/Maaraportti+pdf.htm] 26.1.2007

⁴⁵ Finpro: Maaraportti – Ranska, marraskuu 2006 s.8 26.1.2007

Työttömyys on kuitenkin jatkanut laskuaan koko pääministeri Dominique de Villepinin hallituskauden ajan. Vuoden 2006 aikana työttömyys on vähentynyt kymmenellä prosentilla ja työttömyysprosentti oli joulukuun lopussa matalin sitten vuoden 1983. Villepin on asettanut tavoitteeksi sen vähentämisen kuuteen prosenttiin vuoteen 2012 mennessä.⁴⁶

Tuloverouudistus astui Ranskassa voimaan vuoden 2007 alusta. Vaikka presidentti Jacques Chiracin keskeisiä lupauksia vaalikaudelle 2002–2007 oli 30 prosentin tuloveroalennukset, on tämä toteutunut vain harvojen kohdalla. Tuloveroasteikkoja tullaan keventämään, ja verotusluokkia selkeytetään vähentämällä niiden määrää seitsemästä viiteen.⁴⁷

Villepin sanoo Les Echos talouslehden haastattelussa 12.–13.1.2007 kilpailukyvyyn varmistamisen, työllisyyden lisäämisen, valtiontalouden velan vähentämisen sekä eläkkeelle siirtymisten uudelleenjärjestelyn olevan Ranskan haasteita tulevaisuudessa. Villepinin mukaan Ranskassa tulisi välittömästi parantaa yritysten kilpailukykyä ja työllisyystilannetta. Lisäksi valtion tulisi taata yrityksille nykyistä yksinkertaisempi ja vakaampi verojärjestelmä ja hallinto. Pääministeri viittaa suotuisan talouskehityksen mahdollistuvan myös Chiracin ehdottamien yritysverohelpotuksien avulla.⁴⁸

Ranska on vahvoilla ulkomaisten investointien sijoituskohteena. Ranska on maailman kolmanneksi suurin ulkomaisten investointien kohde, huolimatta sen jäykistä työmarkkinoista, valtion roolista talouselämässä, lakkoherkkyydestä ja korkeasta veroasteesta.⁴⁹

Heikosta talouskehityksestä huolimatta Ranskan talous on vauras ja vahvalla pohjalalla. Ranskan talous pohjautuu tehokkaaseen teollisuustuotantoon. Tärkeimpiä tuotannon aloja ovat auto-, elintarvike- sekä kemianteollisuus. Myös monilla muilla aloilla Ranska on suurtuottaja. Ranska on muun muassa maailman suurin viinin viejä. Teollisuus on kaiken kaikkiaan hyvin laaja-alaista. Ranskan BKT vuonna 2005 oli 1707 miljardia euroa. Ranskan tärkeimpiä tuontituotteita ovat öljy ja öljytuotteet, kemikaalit,

⁴⁶ Suomen suurlähetystö, Pariisi: Ranskan talousnäkyviä tammikuussa 2007, Raportti 24.1.2007
<http://www.ulkoasiainministerio.fi/public/default.aspx?contentid=85986&nodeid=15261&contentlan=1&culture=fi-FI> 26.1.2007

⁴⁷ sama

⁴⁸ sama

⁴⁹ sama

rauta- ja terästeollisuustuotteet sekä maataloustuotteet.⁵⁰ Ranskan tärkeimmät kaup-
pakumppanit ovat taulukossa 1.

VALTIO	RANSKAN VIENTI, % kokonaisviennistä	RANSKAN TUONTI, % kokonaistuonnista
Saksa	14.5	17.2
Espanja	10.2	7.1
Italia	9.2	8.6
Iso-Britannia	8.8	5.9
Belgia-Luxemburg	8.0	8.5
EU	65.0	61.3

Taulukko 1. Ranskan ulkomaankauppa vuonna 2005⁵¹

Euroopan komissio on kehottanut Ranskaa panostamaan voimakkaammin rakenteellisiin uudistuksiin, jotta budjetin alijäämät saataisiin oikaistua. Ranskassa valtiolla on pitkään ollut monopoli tietyillä julkisen sektorin aloilla, kuten sähköntuotannossa, varastoinnissa ja rautatieliikenteessä. Valtion omistamat yritykset hallitsevat lisäksi tiettyjä teollisuudenaloja, kuten kivihiihen louhintaa, ilmailuteollisuutta ja ydinenergiasektoria. Ranskassa on myös runsaasti puolijulkisia yrityksiä, joissa valtio on yksi omistaja. Tulevina vuosina keskeiseksi tavoitteeksi onkin asetettu valtion osuuksien pienentäminen julkisissa yrityksissä.⁵²

3.2.2 Luonnonvarat ja energiantuotanto

Ranskan tärkeimmät luonnonvarat ovat: kivihiili, rautamalmi, sinkki ja kupari.⁵³ Vaikka sillä on vain vähän louhimiskelpoisia mineraaleja, se pystyy tyydyttämään yli puolet energiantarpeestaan omalla energiatuotannollaan. Energiapolitiikka suosi 1960-luvulla edullista öljyä, mutta ensimmäisen öljykriisin jälkeen (1973) Ranska joutui monipuolistamaan energialähteitään. 1970-luvun puolivälistä lähtien hallitusohjelmien tavoitteena on ollut vähentää maan riippuvuutta tuontienergiasta, erityisesti öljystä.⁵⁴

Sähköntuotanto on kolminkertaistunut 1970-luvun alusta lähtien. Sähköstä on tullut Ranskalle myös arvokas vientituote. Ranskan kansallinen sähköyhtiö EDF (Électricité

⁵⁰ Finpro: Maaraportti – Ranska, marraskuu 2006 s.5-18 26.1.2007

⁵¹ sama s.12

⁵² sama s.9

⁵³ Wikipedia: L'Encyclopédie libre – France 26.1.2007

⁵⁴ Finpro: Maaraportti – Ranska, marraskuu 2006 s.19

de France) on maailman suurin sähköyhtiö. Sähkötuotannon voimakas lisäys on tapahtunut ydinenergian avulla. 1980-luvulla Ranska ohitti Japanin ja Neuvostoliiton ja nousi maailman toiseksi suurimmaksi ydinvoimalla tuotetun sähkön tuottajaksi Yhdysvaltain jälkeen. Ydinvoimalla tuotetaan noin 80 prosenttia Ranskassa tuotettavasta sähköstä. Ydinvoimalla saatu energia kattaa 42,5 prosenttia energian kokonaiskulutuksesta. Ranskassa on yhteensä 59 reaktoria, jotka sijaitsevat pääasiassa Rhône- ja Loire-jokien varrella sekä rannikolla.⁵⁵

Öljyn osuus Ranskan energiankulutuksesta on noin 40 prosenttia. Öljy tuodaan pääasiassa Saudi-Arabiasta, Norjasta, Isosta-Britanniasta, Iranista, Nigeriasta ja Venäjältä. Suurin ranskalainen öljy-yhtiö on Total. Maakaasun osuus primäärienergian kulutuksesta on noin viidennes. Valtion kaasuyhtiö GDF (Gaz de France) hallitsee kaasuostoa ja -jakelua. Lähes 10 prosenttia Ranskan maakaasuvaroista on peräisin Lounais-Ranskasta Paun kaupungin läheisyydestä, mutta omat varannot ovat rajalliset. Maakaasua tuodaan pääosin Norjasta, Algeriasta ja Venäjältä sekä jonkin verran myös Alankomaista. Kivihiilen osuus energiankulutuksesta on vähentynyt vuosi vuodelta ja käytännössä se on tarkoitus lopettaa kokonaan. Euroopan komissio hyväksyi 14.11.2006 Gaz de Francen ja Suezin fuusion, tosin tiukoin ehdoin. Gaz de France on pakotettu luopumaan SPE:stä, joka on Belgian toiseksi suurin sähkö- ja kaasuyhtiö.⁵⁶

Ranska pyrkii optimoimaan omavaraisuuden tavoitteluun käytettävät menetelmät ja varat siten että kykenee saavuttamaan turvallisuuspäämääränsä. Ranska onkin suunnannut kaupan painopistettään Afrikan suuntaan.

3.3 Väestölliset ja yhteiskunnalliset tekijät

3.3.1 Väestörakenne

Ranskassa on asukkaita noin 62 miljoonaa, joka on noin yksi prosentti koko maailman väestöstä.⁵⁷ Väkiluku on samaa luokkaa Iso-Britannian kanssa, kun taas Saksas-

⁵⁵ Finpro: Maaraportti – Ranska, marraskuu 2006 s.19

⁵⁶ sama s.19

⁵⁷ Wikipedia: L'Encyclopédie libre - France

sa on noin 20 miljoonaa asukasta enemmän. Eliniänodote on syntyvillä 79,7 vuotta. Miehillä luku 76,1 vuotta ja naisilla 83,5 vuotta. Väestö kasvaa Ranskassa vuoden 2006 arvion mukaan 0,35 prosenttia, toisin sanoen väestönkasvu on lähes pysähtynyt.⁵⁸ Voidaankin todeta, että Ranska on muiden länsimaiden tapaan ikääntymässä.

Ranskassa on merkittävä siirtolaisvähemmistö. Prosentuaalisesti ilmiö ei näytä suurelta, sillä esimerkiksi algerialaisia on väestöstä 1.1 prosenttia ja marokkolaisia 1,0 prosenttia. Kuitenkin lukumääräisesti puhutaan noin miljoonasta algerialaisesta ja miljoonasta marokkolaisesta. Muita kansallisuuksia on 4,3 prosenttia väestöstä, näistä suurin ryhmä on portugalilaiset.⁵⁹

Ranskassa puhutaan pääasiassa ranskaa. Perinteisiä vähemmistökieliä ovat bretoni, flaami, saksa, katalaani, baski ja korsika. Perinteisiin kielivähemmistöihin on kuitenkin vallankumouksen jälkeisinä vuosisatoina suhtauduttu hyvin kielteisesti. Ranskan kieli on tärkeä osa ranskalaista identiteettiä.

Uskonnoista todettakoon, että 85 prosenttia väestöstä on roomalaiskatolisia, kahdeksan prosenttia muslimeja, kaksi prosenttia protestantteja, yksi prosentti juutalaisia (Euroopan suurin juutalaisvähemmistö) ja neljä prosenttia kirkkoon kuulumattomia.⁶⁰ Ranskassa on suuri muslimivähemmistö (viisi miljoonaa), sillä suuri osa Pohjois-Afrikasta oli Ranskan siirtomaita 1950-luvulle asti. Muslimivähemmistöihin on niin ikään suhtauduttu kielteisesti, mistä esimerkkinä voidaan pitää Ranskan kouluissa säädettyä näkyvien uskonnollisten tunnusten kantamiskieltoa.

Ranskan viimeaikaisimmat ongelmat ovatkin keskittyneet kansakunnan eheyden ongelmiin, mitkä ovat vaatineet merkittävien voimien sitomista sisäiseen turvallisuuteen. Marraskuussa 2005 puhjenneet levottomuudet nostivat esiin ranskalaisen koheesiomallin ongelmia. Liikkeellä olivat lähinnä elämänsä näköalattomuuteen tyytymättömät siirtolaisnuoret, joille ranskalainen yhteiskunta ei näytä tarjoavan mahdollisuuksia.⁶¹ Erityisesti työttömyysongelmat sekä etnisten vähemmistöjen (erityisesti muslimit) oltavat ovat aiheuttaneet varsin paljon lakkoja, mielenosoituksia ja muita protesteja.

⁵⁸ Finpro: Maaraportti – Ranska, marraskuu 2006 s.4

⁵⁹ sama s.4

⁶⁰ sama s.4

⁶¹ Koivula, Tommi: Kulttuuri vallan lähteenä? Ekskurssi ranskalaiseen turvallisuuspoliittiseen ajatteluun. Sosiologialehti. 1/2006 s.11

Euroopan sisäisessä valtakamppailussa väestön määrällä ja laadulla on ollut huomattava vaikutus valtion voimaan. Kansallisesti ja alueellisesti melko yhtenäinen ja väestöltään suuri Ranska nousi 1600-luvulla Euroopan johtovallaksi ja säilytti tuon aseman 1800-luvulle asti.⁶² Huolimatta Saksan ja Iso-Britannian väestöllisestä ja taloudellisesta kasvusta on Ranska edelleen kansakuntana vahvassa roolissa Euroopassa, vaikka rodullisesti ja kulttuurisesti yhtenäisyys onkin nykyhetkeen vähentynyt.

3.3.2 Poliittinen järjestelmä

Ranska on valtiomuodoltaan tasavalta. Ranskan viidennen tasavallan perustuslaki hyväksyttiin kansanäänestyksellä syyskuun 28. päivänä 1958. Perustuslaki vahvisti presidentin ja ministereiden valta-asemaa suhteessa parlamenttiin. Perustuslain mukaan presidentti valitaan suoralla vaalilla viisivuotiskaudeksi (ennen uudistusta virkakauden pituus oli 7 vuotta). Presidentti vahvistaa lait, nimittää pääministerin, johtaa hallitusta ja asevoimia sekä allekirjoittaa kansainväliset sopimukset.⁶³ Ranskan tasavallan presidentti on Jacques Chirac ja pääministeri, Ranskan kielteisen perustuslakiäänestyksen johdosta, 2.6.2005 alkaen Dominique de Villepin.

Ranskan parlamentissa on kaksi kamaria: kansalliskokous (Assemblée Nationale) ja senaatti (Senat). Ranskan kansalliskokous on ylin lainsäädäntöelin. Kansalliskokouksella on veto-oikeus hallituksen päätöksiin, mistä johtuen vaaleissa enemmistön edustajanpaikoista saaneella puolueella on yleensä myös enemmistö paikoista hallituksessa. Senaattorit valitaan epäsuoralla vaalilla kuudeksi vuodeksi kerrallaan. Kuitenkin puolesta senaatin paikoista on äänestettävä uudelleen joka kolmas vuosi (alkaen 2007). Senaatilla on rajattu lainsäädäntövalta ja kansalliskokouksella on mahdollisuus kumota senaatin säätämiä lakeja, lukuun ottamatta perustuslakiin tehtäviä lisäyksiä ja ns. elollisia lakeja (lois organiques). Hallituksella on huomattava vaikutusvalta parlamentin käsittelyyn tuleviin lakeihin.⁶⁴

Ranskalainen puoluekenttä on vakiintumaton, ehkä sosialisteja lukuun ottamatta, joiden Parti Socialiste (PS) perustettiin 1969 SFIO:n (1905–) seuraajaksi. Oikeistossa vallitseva ideologia on ollut gaullismi, jota nykyisin edustaa Chiracia vuonna 2002 tukemaan perustettu Union pour un Mouvement Populaire (UMP).⁶⁵ UMP muodostaa

⁶² Visuri 1997, s. 113

⁶³ Wikipedia, vapaa tietosanakirja – Ranska. [<http://fi.wikipedia.org/wiki/Ranska>], 3.2.2007

⁶⁴ sama

⁶⁵ Wikipedia, vapaa tietosanakirja – Ranska

siis oikeistokeskustalaisen hallituksen. Seuraavat presidentinvaalit ovat huhtitoukokuussa 2007 ja seuraavat parlamenttivaalit kesäkuussa 2007.

3.3.3 Kansallinen identiteetti

Ranskan kansallinen identiteetti perustuu suurvaltahistoriaan ja nationalismiin. Napoleonin ajoista meidän päiviimme saakka Ranskassa on ollut vakaa usko siihen, että kansallisen aktiivisen toiminnan päämääränä on sivistys ja vapaus, vakaumus siitä että ainoastaan yleisesti sovellettu tieteellinen rationalismi voisi johtaa rauhaan, järjestykseen ja hyvään hallintoon sekä Ranskassa että Ranskan valloittamilla alueilla.⁶⁶ Paras historian synnyttämä ja vahvistama myytti on Charles de Gaullen vaalima suuren kansakunnan oppi.

Lähihistorian kannalta de Gaullen perinnöllä eli niin sanotulla gaullismilla, josta on tullut Ranskan suurvaltapyrkimysten ja kansallistunnon vertauskuva, on ollut kaikkein vaikuttavin ideologinen perusta pitkälle aikavälille asetetuille poliittisille tavoitteille.

Ranska pitää itseään toisten valtioiden luonnollisena inspiraation lähteenä ja johtajana, jolla on oma yleismaailmallisesti vetoava viestinsä tai ”missionsa” annettavana maailmalle. Ranskan puolustusta ei voi erottaa ”kansakunnan ideasta:” kokonaisuudesta, joka muodostuu ranskalaisesta elämänmuodosta, Ranskan vallankumouksen perinnöstä sekä ranskan kielestä. Jo vuosisatojen ajan Ranskalle on ollut ominaista määrätietoinen pyrkimys vahvan kansallisvaltion ja yhtenäisen kansallisen kulttuurin rakentamiseksi.⁶⁷

Ranskan kansalliselle identiteetille ominaisina yhtenäistävinä symboleina voidaan kielen lisäksi pitää muun muassa monumentaalirakennuksia, kuten Ranskan suuruutta ja yhtenäisyyttä kuvaavaa Pariisin riemukaarta sekä yhteisiä tunnuksia, kuten Ranskan lippua (trikolori).

3.4 Asevoimat

Ranskalaisen Raymond Aronin vaikutus Euroopassa ranskalais-saksalaisella alueella strategian kehitykseen on kaiken kaikkiaan ollut merkittävä. Aron pyrki teorioissaan integroimaan asevoimat osaksi yhteiskunnallista toimintaa ja kansainväliseen politiik-

⁶⁶ Tuomi, Osmo: Seuraako Euroopan unioni aikaisempien suurvaltojen kehitystä? Helsinki 2003 s.18-19

⁶⁷ Koivula 2006 s.9-10

kaan perustavasti vaikuttavaksi tekijäksi. Asevoimat eivät olleet siis mikään mystinen ja omaa elämäänsä elävä elementti. Poliittisen johdon piti tuntea niiden toimintalogiikka ja säilyttää hallussaan kontrolli.⁶⁸

3.4.1 Tehtävät

Vuoden 1994 puolustusdoktriinissa on määritetty kaikkia puolustushaarojen joukkoja koskevat asevoimien käyttöhypoteesit. Käyttöhypoteesit perustuvat neljään hypoteettiseen uhkakuvaan (scénario). Uhkakuvissa lähtökohtina on, että uhat ovat helposti tunnistettavissa sekä ennaltamäärättyä vihollista ei enää ole.⁶⁹

Uhkakuvista ensimmäisessä vallitsee alueellinen konflikti, joka ei kuitenkaan uhkaa Ranskalle elintärkeitä intressejä. Toisessa skenaariossa alueellinen konflikti uhkaa juuri Ranskan elintärkeitä intressejä. Kolmannessa Euroopan ulkopuolella olevan Ranskalle kuuluvan alueen koskemattomuus on uhattuna. Neljännessä skenaariossa syntyy tilanne, jossa Ranska joutuu täyttämään kahdenkeskisen puolustussopimuksen velvoitteita.⁷⁰

Asevoimien tehtävät jaettiin 1994 selonteossa neljään luokkaan:

1. suojata Ranskan elintärkeitä intressejä kaikkia hyökkäyksiä vastaan
2. osallistua Euroopan ja Välimeren turvallisuutta ja puolustusta edistäviin toimiin tähtäimenä yhteinen eurooppalainen puolustuspolitiikka
3. osallistua toimintoihin rauhan turvaamiseksi ja kansainvälisen oikeuden ylläpitämiseksi
4. toteuttaa julkisen palvelun tehtäviä erityisesti vahvistamalla valtakunnan väestönsuojelusta vastuussa olevia organisaatioita.⁷¹

3.4.2 Asevoimien kokoonpano

Ranskan asevoimat koostuvat maavoimista (armées de Terre), merivoimista (Marine Nationale), ilmavoimista (armées de l'Air) ja kansallisesta santarmistosta (la Gendarmerie Nationale). Ranskan asevoimien ylipäällikkö on tasavallan presidentti.

⁶⁸ Visuri 1997, s. 60-61

⁶⁹ Ministère de la Défense: Livre Blanc sur la Défense 1994. Service d'Information et de Relations Publiques des Armées, Union générale d'Éditions, 1994 s. 63-73

⁷⁰ sama s.63-73

⁷¹ sama s.73-74

Ranskan asevoimat koostuvat nykyään ammattisotilaista, kun yleinen asevelvollisuus lakkautettiin vuonna 2001.

Ranskan maavoimien tehtävänä on :

- puolustaa Ranskan tärkeitä intressejä
- myötävaikuttaa sotilaallisen tasapainon säilymiseen Euroopassa
- osallistua Manner-Euroopan ja Välimeren alueen turvallisuuden ylläpitämiseen ja puolustamiseen
- osallistua rauhan sekä kansainvälisen oikeuden ylläpitämiseen kansainvälisten organisaatioiden tai Ranskan kansallisten puolustussopimusten mukaisesti.⁷²

Maavoimien vahvuus vuoden 2007 alussa on 134 000 ammattisotilasta, joista 15 700 on upseereita, 2 100 alaa opiskelevia, 46 700 aliupseeria, 67 850 värvättyä miehistöä (EVAT) ja 1 650 vapaaehtoista (VDAT). Ammattisotilaiden lisäksi asevoimien palveluksessa toimii 15 500 ”operatiivista” reserviläistä, 19 000 entistä sotilasta ja 25 700 siviilityöntekijää. Maavoimien budjetti on 8991 miljoonaa euroa.⁷³

Maavoimien organisaatioon kuuluu vuodesta 1999 lähtien kaksi ”ketjua” (chaîne). Toiminnallisen ketjun (chaîne fonctionnelle) muodostavat: maavoimien esikunta (EMAT), viisi maanpuolustusalueita (région Terre) sekä johtamisen (DCMAT, DCCAT), koulutuksen (COFAT), dokumentoinnin (CDEF) ja johtamisen (DPMAT) keskuskeskukset. Operatiiviseen ketjuun (chaîne opérationnelle) kuuluvat maajoukot (FAT) sekä maahuoltojoukot (FLT). Maajoukot koostuvat neljästä esikunnasta, kahdeksasta prikaatista, ranskalaisaksalaisesta prikaatista, ilmoitse liikkuvasta prikaatista ja viidestä tukiprikaatista. Maahuoltojoukkoihin kuuluu kaksi huoltoprikaatia.⁷⁴

Maavoimien keskeisin kalusto koostuu 400 taistelupanssarivaunusta, 500 rynnäkköpanssarivaunusta, 1 100 panssariajoneuvosta, 700 tykistä tai kranaatinheittimestä, 175 ilmatorjunta-aseesta ja 420 helikopterista.⁷⁵

Merivoimilla on erityisasema Ranskan puolustuksessa. Merivoimien tehtävät liittyvät Ranskan strategisten ja taloudellisten intressien suojaamiseen. Merivoimien tehtävänä on ylläpitää ydinpelotevalmiutta, vahvistaa Ranskan asemaa ja

⁷² Euroopan Turvallisuus- ja Yhteistyöjärjestön (ETYJ) asiakirjan, OSCE, FSCDEL/38/98, 3 March 1998, liite: France: Echange d’Information sur la Planification de la Défense 1998 s.11

⁷³ Ministère de la Défense: L’armée de Terre en chiffre.

[http://www.defense.gouv.fr/terre/decouverte/chiffres_cles/armee_de_terre_en_chiffres/1_armee_de_terre_en_chiffres_decembre_2006], 13.1.2007

⁷⁴ sama

⁷⁵ sama

suvereniteettia sekä täyttää Ranskan puolustus sopmiusten velvoitteet. Merivoimien ilmakomponenttiin kuuluvien joukkojen tehtävät liittyvät puolustuksellisiin ja valtion julkisen sektorin tehtäviin. Julkisen sektorin tukemiseen liittyviä tehtäviä ovat etsintä- ja pelastustehtävät sekä humanitaariset evakuoitustehtävät.⁷⁶

Merivoimat käsittää kolme meritukikohtaa manner-Ranskassa ja viisi tukikohtaa merentakaisilla alueilla sekä sukellusvenetukikohta ja kuusi merivoimien ilmatukikohtaa. Merivoimien vahvuus on 54 600 miestä ja 125 alusta. Vahvuus jakaantuu seuraavasti:⁷⁷

- merivoimien joukoissa 115 alusta ja 12 000 henkilöä
- sukellusvenejoukoissa 10 alusta ja 3 300 henkilöä
- merivoimien ilmavoimissa 172 ilma-alusta ja 7 300 henkilöä
- merijalkaväessä ja kommandojoukoissa 2 000 henkilöä
- meripelastustehtävissä 2 300 henkilöä
- merivoimien santarmistossa 1 500 henkilöä
- poliisilaitoksessa 1 500 henkilöä
- merentutkimustehtävissä 500 henkilöä

Ilmavoimien tehtävänä on :

- ylläpitää ydinpelotteen ilmakomponentin operatiivinen valmius
- osallistua ehkäisevään strategiaan liittyen satelliittitiedusteluun sekä ylläpitää Manner-Ranskassa ja Ranskan Euroopan ulkopuolisilla alueilla taistelu- ja kuljetusjoukkoja sekä ilmavoimien erikoisjoukkoja
- ylläpitää voiman projisointiin liittyen taktista ilmakuljetuskykyä ja kykyä suojata muita puolustushaaroja projisoinnin aikana sekä toteuttaa ilmaherruuden saavuttamiseen tähtääviä operaatioita
- valvoa suojaamiseen liittyen Ranskan ilmatilan koskemattomuutta.⁷⁸

Ranskan ilmavoimat on vahvuudeltaan 65000 miestä, joista yhdeksän prosenttia on siviilejä ja noin 8000 reserviläisiä.⁷⁹ Ilmavoimat jakaantuu kahteen ilmapuolustusalueeseen (RA Nord ja RA Sud) pitäen sisällään 37 ilmatukikohtaa manner-Ranskassa ja yhdeksän tukikohtaa merentakaisilla hallintoalueilla. Ilmavoimien kalusto koostuu 330 hävittäjästä, 100 ilmakuljetuskoneesta, 14

⁷⁶ France: Echange d'Information sur la Planification de la Défense 1998, s.21

⁷⁷ Ministère de la Défense: Forces de Marine Nationale.

[<http://www.defense.gouv.fr/marine/decouverte/presentation/forces>], 13.1.2007

⁷⁸ France: Echange d'Information sur la Planification de la Défense 1998, s.16

polttoaineen tankkauskoneesta, kahdeksasta erikoisaluksesta, 290 koulutuskoneesta, 80 helikopterista, 24 ilmatorjunta-ajoneuvosta ja 60 ilmatorjunta-asehasta.⁸⁰

Kansallisen santarmiston päätehtävänä on Manner-Ranskan suojaaminen ja yleisen turvallisuuden ylläpitäminen. Kansallinen santarmisto tarkoittaa puolustuministeriön alaisia poliisivoimia, joilla on sotilaallinen status. Santarmiston henkilöstövahvuus on noin 100 000, joista aktiiveja on vajaa 90 000. Henkilöstö jakaantuu seuraavasti:⁸¹

- santarmiston upseereita on 4 200 ja aliupseereita 76 000
- hallinnossa ja teknisissä tehtävissä upseereita on 150 ja aliupseereita 3 700
- vapaaehtoisia 15 700
- siviilihenkilöitä on 2000
- reservinä on 40 000 miestä

3.5 Historialliset tekijät

3.5.1 Vallankumous perintönä

Ranskan merkitystä ja roolia Euroopassa sekä kansallista voimakasta identiteettiä on mahdoton ymmärtää tuntematta Euroopan historiaa, ja erityisesti Ranskan ja Saksan välistä sotien ja ristiriitojen värittämää menneisyyttä.

Ranskan historia valtiona alkaa jo 800-luvulta. Ranskan suuri vallankumous antoi elokuussa 1789 ihmisoikeuksien julistuksen, jossa vallankumouksen tavoitteeksi asetettiin vapauden, veljeyden ja tasa-arvon toteuttaminen. Tällöin luotiin pohja kansanvallalle. Symboliseksi tapaukseksi nousi Bastiljin vankilan valtaus 14. heinäkuuta 1789. Kyseisestä päivästä tuli Ranskan kansallispäivä. Uusi, entistä radikaalimpi kansalliskokous, jota kutsuttiin myös kansalliskonventiksi, julisti vuonna 1792 ensim-

⁷⁹ Ministère de la Défense: Le personnel de l'armée de l'air.

[http://www.defense.gouv.fr/air/decouverte/le_personnel/le_personnel], 13.1.2007

⁸⁰ Ministère de la Défense: Le matériels de l'armée de l'air.

[http://www.defense.gouv.fr/air/decouverte/les_materiels/presentation/les_materiels], 13.1.2007

⁸¹ Ministère de la Défense: Personnels de la gendarmerie nationale:

[http://www.defense.gouv.fr/gendarmerie/decouverte/moyens/effectifs/repartition/repartition_des_effectifs], 13.1.2007

mäistä kertaa Ranskan tasavallaksi. Ensimmäinen tasavalta kesti vuoden 1792 syyskuusta nuoren kenraalin Napoleon Bonaparten kruunaukseen vuoteen 1804.⁸²

Helmikuussa vuonna 1848 Pariisissa järjestettiin mielenosoitus, joka muuttui myöhemmin kapinaksi. Ludvig Filip luopui kruunusta ja edustajakamari nimesi väliaikaisen hallituksen, joka julisti maan tasavallaksi. Napoleonin veljenpoika Charles Louis Napoleon Bonaparte (1808 -1873) valittiin Ranskan presidentiksi 1848, ja valtiokaappauksen jälkeen 1851 hän hallitsi Ranskaa keisari Napoleon III:na. Saksaa vastaan julistettu sota 1870 osoittautui kuitenkin katastrofiksi. Saksalaiset voittivat sodan muutamassa kuukaudessa. Saksa yhdistyi keisarikunnaksi ja samana vuonna solmitussa rauhansopimuksessa Elsass ja Lothringen liitettiin Saksaan. Ranskan naapuriin oli nyt syntynyt Otto von Bismarckin otteessa eurooppalainen suurvalta, joka heti alussa osoittautui voimakkaammaksi kuin Ranska.⁸³

Vuonna 1891 Ranskan ja Venäjän välille solmittiin poliittinen yhteistyösopimus ja 1892 sitova sotilaallinen liitto, mihin sisältyi molemminpuoliset turvallisuustakeet Saksan hyökkäyksen varalta. Yhteistyö Venäjän kanssa jatkui Ranskan ulkopolitiikassa neljännesvuosisadan. Vuonna 1907 Englanti tuli mukaan Ranskan ja Venäjän muodostamaan liittokuntaan. Samanaikaisesti Ranska alkoi varustautua ja asettui entistä rohkeammin Saksaa vastaan kansainvälisellä rintamalla.⁸⁴

3.5.2 Maailmansodat heikensivät valtaa

Ranskan osalta ensimmäinen maailmansota alkoi Saksan hyökkäyksellä. Hyökkäys yllätti ranskalaiset. Saksalaiset saatiin pysäytetyksi Pariisin edustalla syyskuun alkupäivinä 1914. Elokuussa 1918 sotaonni kääntyi amerikkalaisten joukkojen liittyttyä sotaan. Saksalaiset vetäytyivät takaisin Koillis-Ranskaan ja taipuivat aselepoon 11.11.1918.⁸⁵

Versailles'n rauhansopimus ei sisältänyt pelkästään Ranskan turvallisuutta lisääviä määräyksiä Reininmaan miehittämisestä, Saksan aseriisunnasta ja sotakorvauksista. Ranskan tavoitteena oli myös Saksan vahvan teollisuuden valjastaminen tukemaan Ranskan taloutta kun Yhdysvallat ei enää myöntänyt lainoja Ranskan jälleenrakenn-

⁸² Tikanoja, Tuomas: Ranskan historia. [<http://www.kolumbus.fi/tuomastikanoja/ranskanhistoria.htm>], 7.12.2006

⁸³ Tikanoja, 7.12.2006

⁸⁴ sama

⁸⁵ sama

nukseen sodan jälkeen. Sopimus sisälsi velvoitteet taloudellisesta yhteistyöstä, lisäksi Ranska vaati ja sai suosituimmuusaseman Saksan markkinoilla. Ruhrin alue miehittiinkin 1923 tarkoituksena takavarikoida alueen hiilivarat.⁸⁶ Vuoden 1925 Locarnon sopimus, jossa Saksa muun muassa tunnusti ensimmäistä kertaa Versailles'n rauhansopimuksen mukaiset Ranskan vastaiset rajansa, kelpaa hyvin esimerkiksi 1920-luvun ranskalais-saksalaisesta liennytyksestä.⁸⁷

Yleismaailmallinen talouspula koetteli Ranskaa toisin kuin useimpia maita. Ranska oli muita teollisuusmaita maatalousvaltaisempi. Lisäksi Ranskan teollisuus oli yhä pienyritysvaltaista, jolloin se tuli toimeen omalla rahoituksella. Toisaalta talouskriisi kesti Ranskassa pidempään kuin muualla. Seuraus oli Ranskassakin politiikan radikalisoituminen ja äärioikeiston ja -vasemmiston kannatuksen nousu.⁸⁸

Toukokuussa 1940 saksalaiset murtautuivat Kanaalin rannikolle runsaassa kahdessa viikossa. Pariisi valloitettiin 14.6.1940 ja samalla viikolla saksalaiset saavuttivat Atlantin rannikon. Elsass ja Lothringen liitettiin jälleen Saksaan. Loput Ranskasta jaettiin kahteen osaan. Loiren pohjoispuolinen alue ja Atlantin rannikko jäivät Saksan miehityshallintoon. Kaakkois-Ranskasta luotiin niin sanottu vapaa vyöhyke, puolitsenäinen Ranskan valtio. Sotaa pidettiin ratkaistuna ja yhteistyöllä pyrittiin varmistamaan Ranskalle mahdollisimman suuret edut Hitlerin Euroopassa. Prikaatinkenraaliksi ylennetty Charles de Gaulle (1890 -1970) kieltäytyi kuitenkin antautumasta. Hän siirtyi Lontooseen ja johti sieltä Vapaa Ranska -liikettä. Varsinainen kansannousu alkoi kuitenkin vasta 1944, kun liittoutuneiden joukot lähestyivät Pariisia. Maaliskuun lopulla 1945 liittoutuneet ylittivät Reinin, ja Saksa antautui 8.5.1945.⁸⁹

Toisen maailmansodan päättyttyä Ranska laski itsensä niin sanottuihin voittajavaltioihin, mutta todellisuudessa se oli jäänyt Yhdysvaltojen, Neuvostoliiton ja jopa imperialistisen asemansa menettäneen Iso-Britannian varjoon. Toki Ranskalla oli paikkansa uudessa maailmanjärjestyksessä, mutta sen asema poliittisena vaikuttajana oli heikentynyt vuosisadan alkuaikoihin verrattuna.⁹⁰

⁸⁶ Tikanoja, 7.12.2006

⁸⁷ Jackson, Julian: France, The dark years 1940-1944. Oxford university press, Oxford 2001 s.81-83

⁸⁸ Tikanoja, 7.12.2006

⁸⁹ sama

⁹⁰ Lemola, Nonna: Euroopan unionin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan asema Ranskan ulkopoliitikassa: Ranskan ulko- ja turvallisuuspolitiikan eurooppalaistuminen. CFSP+PESC+GASP=YUTP? Euroopan unionin

3.5.3 Talous alkoi kasvaa

Charles de Gaullen väliaikainen hallitus edusti kaikkia puolueita ja aloitti toisen maailmansodan päättymisen jälkeisen radikaalin uudistustoiminnan. Siihen kuului mm. raskaan teollisuuden, lentoliikenteen, hiilikaivoksien sekä sähkö- ja kaasulaitosten kansallistaminen. Hallitusmuoto ratkaistiin kahdella kansanäänestyksellä 1946. Ensimmäiseksi neljännen tasavallan presidentiksi valittiin sosialisti Vincent Auriol. Häntä seurasi neljännen tasavallan viimeisenä presidenttinä maltillisen oikeiston René Coty. Keskeiseksi poliitikoksi nousi Robert Schuman, joka ajoi läpi mm. Euroopan hiili- ja teräsyhteisön perustamisen 1950 Saksan liittotasavallan sitomiseksi tiukemmin yhteiseen eurooppalaiseen kontrolliin.⁹¹

Neljäs tasavalta sortui siirtomaaongelmiin. Algerialaisten vapautustaistelu alkoi vuoden 1954 lopulla. Ranskan hallitus lähetti lisää joukkoja Algeriaan. Vuonna 1957 Algerian ranskalaiset perustivat oman hallituksen, joka oli valmis kaappaamaan vallan myös Pariisissa. Vaikka sotilasvallankaappauksen uhka säikäytti emämaan, Ranska tunnusti Algerian itsenäiseksi vuonna 1962.⁹²

De Gaulle irrotti Ranskan käytännön yhteistyöstä Naton kanssa 1966. Naton sijaan de Gaulle korosti Ranskan itsenäistä asemaa kansainvälisessä politiikassa. Ranska pyrki rajoittamaan Yhdysvaltojen pyrkimyksiä Euroopassa. Ranskan talous alkoi kasvaa, ja pääministeri Pompidoun kaudella Ranska olikin kaikilla talouden aloilla suurimpien joukossa.

3.5.4 Suezin kriisi

Ranska ja Iso-Britannia toteuttivat yhdessä Israelin kanssa lokakuun lopussa 1956 sotilasoperaation, jonka päämääränä oli Suezin kanava-alueen haltuunotto. Aikaisemmin samana vuonna Egyptin presidentti Gamal Abdel Nasser oli kansallistanut ranskalais-brittiläisessä omistuksessa olleen Suezin kanavan eikä kysymystä ollut onnistuttu ratkaisemaan diplomatian keinoin. Voidaan kysyä, miksi kanavan kansallistaminen aiheutti niin voimakkaan reaktion niin Pariisissa kuin Lontoosakin. Molempien maiden ensisijainen motiivi oli taloudellinen. Toinen vaikutin oli poliittinen. Nasseria pidettiin nationalistina, joka halusi romuttaa länsivaltojen vaikutusvallan Af-

yhteisiä ulko- ja turvallisuuspolitiikan kehityslinjoja. Rauhan- ja konfliktitutkimuskeskus, tutkimuksia no. 86, 1999. s. 72

⁹¹ Tikanoja, 7.12.2006

rikassa ja Lähi-Idässä. Hänen uskottiin lisäksi olleen Neuvostoliiton talutusnuorassa.⁹³

Invaasio päättyi hyökkääjien kannalta poliittiseen katastrofiin. Voimankäyttö kohtasi vastustusta niin idässä kuin lännessä. Neuvostoliitto oli jo uhannut ampuvansa raketteja Lontooseen ja Pariisiin, ja YK:n yleiskokous oli tuominut hyökkäyksen. Kuitenkin Yhdysvallat sai taloudellisella ja poliittisella painostuksella Egyptin vastaisen liittouman luopumaan hyökkäyksestä viikon mittaisten sotatoimien jälkeen.⁹⁴

Suezin kriisin poliittiset seuraukset jäivät pysyviksi ja ne heijastelivat uutta maailmanjärjestystä. Britannian suurvalta-aseman romuttuminen jatkui kiihtyvällä vauhdilla. Amerikkalaisten toimintaan jo toistamiseen pettynyt Ranska alkoi kehittää omaa ydinasettaan. Saavuttihan Yhdysvallat eräänlaisen voiton sitoutuen entistä tiiviimmin Lähi-Itään. Samalla Yhdysvallat korvasi Britannian lisäksi myös Ranskan poliittisen ja taloudellisen vaikutusvallan alueella.⁹⁵

3.6 Johtopäätökset

Ranska on Länsi-Euroopan suurin valtio, muun muassa itänaapurina Saksaa huomattavasti suurempi. Kokoa olennaisempi tekijä valtion olosuhteista on kuitenkin sijainti. Turvallisuuspoliittisesta näkökulmasta ajateltuna fyysistä sijaintia voidaan pitää merkittävimpänä tekijänä. Ranskan sijainti suhteessa meriin ja mantereeseen vaikuttaa sekä sen politiikkaan että talouteen.

Ranskan suhde sen entisiin siirtomaihin kuvaa maan poliittista aktiviteettia valtioiden välisellä tasolla. Ranska on hyötynyt taloudellisesti näistä alueista samalla, kun yhteistyö alueiden kanssa on vahvistanut Ranskan poliittista ja kulttuurista johtuvaa asemaa maailmassa. Kyseiset alueet ovat hajallaan laajalla alueella suurten merten takana, mikä vuorostaan on korostanut Ranskan asemaa tärkeänä merivaltana.

Talous on Ranskan suurvalta-aseman perusta. Euroopassa sen ainoa haastaja on Saksa. Vaikka talouskasvu on ollut vaatimatonta tasoa, on se ollut sitä myös muissa Euroopan maissa. Heikosta talouskehityksestä huolimatta Ranskan teollisuustuotan-

⁹² sama

⁹³ Jouko, Petteri: Erään aikakauden loppu –sotatoimet Suezillä 1956, Sotilasaikakauslehti 10/2006. s.56-62

⁹⁴ sama

toon pohjautuva talous on vauras ja vahvalla pohjalla. Euroopan integraatio on kasvattanut muiden euroalueen valtioiden riippuvuutta Ranska taloudesta.

Ranskan talouden pahin ongelma on korkea työttömyys, joka on kuitenkin jatkanut laskuaan ja jatkaa laskevassa trendissä. Ranskan taloudessa tulevaisuuden haasteita ovat työttömyyden vähentämisen lisäksi erityisesti kilpailukyvyn varmistaminen ja valtiontalouden velan vähentäminen.

Ranska pystyy tyydyttämään yli puolet energiantarpeestaan omalla energiatuotannollaan, pääosin ydinenergian avulla. Ranska pyrkii optimoimaan omavaraisuuden tavoitteluun käytettävät menetelmät ja varat vähentämällä muun muassa öljyn ja maakaasun osuutta energiantarpeestaan. Siten Ranska kykenee saavuttamaan turvallisuuspäämääränsä.

Ranska on edelleen kansakuntana vahvassa roolissa Euroopassa, vaikka rodullisesti ja kulttuurisesti yhtenäisyys onkin nykyhetkeen vähentynyt. Ranskassa on suuri muslimivähemmistö. Ranskan viimeaikaisimmat ongelmat ovatkin keskittyneet kansakunnan eheyden ongelmiin, jotka ovat vaatineet merkittävien voimien sitomista sisäiseen turvallisuuteen. Euroopan sisäisessä valtakamppailussa väestön määrällä ja laadulla on ollut huomattava vaikutus valtion voimaan.

Ranskan asevoimien voidaan todeta olevan integroitu osaksi yhteiskunnallista toimintaa ja kansainväliseen politiikkaan vaikuttavaksi tekijäksi. Asevoimat on osa kansakunnan ideaa. Ranskan merkitystä ja roolia Euroopassa sekä kansallista voimakasta identiteettiä korostaa suurvaltahistoria, ja erityisesti Ranskan ja Saksan välinen sotien ja ristiriitojen värittävä menneisyys.

Edellä suoritetun voimavara-analyysi pyrkimyksenä oli poimia oleellisimmat ja nykyaikaan sopivimmat tekijät, joiden perusteella voidaan arvioida Ranskan asemaa suhteessa sen tärkeimpiin eurooppalaisiin kumppaneihin. Tuloksena voidaan todeta, että Ranskalla on voimavarojensa puolesta resurssit nykyistä suurempaan valtaan kansainvälisessä yhteisössä. Ranskan voidaan arvioida muodostavan yhdessä Saksan ja Iso-Britannian kanssa keskenään melko tasavertaisen kolmikön, jossa Ranskalla on toistaiseksi ollut erityisesti ulko- ja turvallisuuspolitiikan osalta vahva rooli.

⁹⁵ sama

4. RANSKAN TURVALLISUUSPOLITIIKAN PERUSTEET

4.1 Kylmän sodan päättymisen vaikutukset

Kylmä sota nojautui vaaralliseen sotilaalliseen tasapainoon. Euroopan poliittinen kehitys mursi tämän sotilaallisen turvallisuusjärjestyksen 1980-luvun lopulla. Turvallisuuden perustaa ryhdyttiin rakentamaan poliittisen yhteistyön ja taloudellisen yhdentymisen pohjalle.⁹⁶

Neuvostoliiton hajoaminen ja sitä myöden kylmän sodan päättyminen poistivat Ranskan suurimman yksittäisen uhkatekijän, mutta jäljelle jäi kuitenkin uhka pienemmistä konflikteista ja kriiseistä. Ranskassa ei heti 1990-luvun alussa käynnistetty näkyvämpiä muutostöitä puolustuspolitiikassa eikä asevoimissa.⁹⁷

Kylmän sodan jälkeinen murros Euroopassa ilmenee yhteiskunnallisten uudistusten ja mullistusten, paikallisten ja alueellisten kriisien sekä uusien turvallisuusongelmien aiheuttamana epävakautena. Murrokseen kuuluu myös sodan vaaran vähentyminen, poliittisen ja taloudellisen yhdentymisen eteneminen sekä valtioiden hakeutuminen turvallisuuden tavoittelussa yhteistyöhön.⁹⁸ Ranskalle viitteitä uudenlaisten uhkakuvien synnystä Euroopan alueella antoivat vuonna 1991 puhjenneet levottomuudet Balkanilla. Alettiin herättää kysymyksiä, pystyisivätkö Euroopan maat tulevaisuudessa estämään vastaavanlaisia tapahtumia ”omalla takapihallaan.”

Persianlahden sota keväällä 1991 paljasti Ranskan asevoimien heikkoudet useilla tasoilla. Ranskalaisia oli alueella Yhdysvaltain liittolaisista lukumääräisesti suurin joukko. Ranska kieltäytyi alistamasta joukkojaan Yhdysvaltojen johtoon, mikä johti siihen, että ranskalaisilla oli operaatiossa oma erillinen vastualueensa. Lisäksi operaatiota haittasi ranskalaisten joukkojen kykenemättömyys tiiviiseen yhteistoimintaan muiden maiden joukkojen kanssa, muun muassa erilaisen johtamisjärjestelmien vuoksi.⁹⁹ Ranska havaitsi Persianlahdella Naton sotilaallisesta järjestelmästä erillään olemisen haitat.

Kansainväliset yritykset hallita turvallisuushaasteita vaihtelevat tuloksiltaan. Niissä on koettu viime vuosina myös merkittäviä takaiskuja. Huolimatta kansainvälispoliittista

⁹⁶ Pekka Visuri: Luennon alustuksen tiivistelmä 28.2.2006

⁹⁷ Ehrmrooth 1999 s.36

⁹⁸ Visuri 2006

kenttää hajauttavista ilmiöistä suuntauksena on pyrkimys Euroopan yhtenäistymiseen kahtiajaon jälkeen. Turvallisuuspoliittiset yhteistyöjärjestelyt hakevat muotoaan, ja instituutiot sopeutuvat uusiin haasteisiin.

Kylmän sodan jälkeisen vuosikymmenen aikana maailmanpolitiikan huomio keskittyi yhä Eurooppaan, missä blokkijaon purkautumista hallittiin kansainvälisten instituutioiden ja organisaatioiden avulla sekä valtioiden välisellä yhteistyöllä.¹⁰⁰

4.2 Ranskan turvallisuuden perustekijät

Ranskan turvallisuusympäristössä voidaan nähdä viisi keskeistä kehitystrendiä: Väestö, ympäristö ja luonnonvarat, teknologinen kehitys, talouden globalisoituminen sekä kansainvälisen järjestelmän ja valtioiden rooli.

4.2.1 De Gaullen perintö

Hans Adolf Ehrnroothin mukaan presidentti Charles de Gaulle hahmottuu Ranskan politiikassa maan pelastajana toisesta maailmansodasta, viidennen tasavallan perustajana ja Ranskan sotien jälkeisen ulkopolitiikan muotoilijana. De Gaullen ajatukset ovat muodostaneet Ranskan ulkopoliittisen ajattelun perustan, joita hänen puolustuspoliittiset ajatuksensa ja toimintansa ovat täydentäneet.¹⁰¹

Gaullistisen puolustuspolitiikan kaksi keskeisintä tekijää olivat itsenäinen ydinpelote ja irrottautuminen Naton sotilaallisesta rakenteesta. Nämä kaksi tekijää täyttivät kuusi Ranskan politiikan suurta päämäärää. Kolme päämäärästä oli luonteeltaan poliittisia. Ensimmäisen mukaan Ranskan itsenäinen ydinase antoi sille maailmanlaajuisia arvovaltaa. Toisen mukaan itsenäinen ydinase oli myös kiistaton edellytys kansalliselle itsenäisyydelle, josta oli tullut de Gaullen ulkopoliittinen johtoajatus maan kansainvälisen aseman kehittämisessä. Kolmannen mukaan Yhdysvaltojen vaikutusvalta Naton sotilaallisessa rakenteessa asetti Ranskan altavastaajan asemaan suhteessa siihen.¹⁰²

Gaullistinen puolustuspolitiikka täytti myös kolme sotilaallista päämäärää. Ensiksi Ranska koki itsenäisen ydinpelotteen parhaimpana keinona turvata kaikissa oloissa

⁹⁹ Manners, Terry: The Gulf War. Daily Express Picture Special. Express Newspapers, Lontoo 1991.

¹⁰⁰ Visuri 2006

¹⁰¹ Ehrnrooth 1999. s.25

alueensa ja kansallisen suvereniteettinsa, koska maa epäili Yhdysvaltojen ydinaseeseen perustuvien turvatakuiden toimivuutta pitkällä aikavälillä. Toiseksi presidentti de Gaulle näki, että Ranskan toiminta osana Naton sotilaallista rakennetta voisi koitua Ranskalle tuhoisaksi sodassa. Pelkona oli, että vieraan vallan sotilasjohtajat eivät ottaisi riittävän hyvin huomioon Ranskan etuja. Kolmanneksi itsenäinen politiikka tarkoitti, että Ranskan tuli välttää joutumasta sotilaalliseen selkkaukseen vastoin omaa päätöstään.¹⁰³

Kenraali ja presidentti Charles de Gaulle on edelleen Ranskan itsepäisyyden keulakuva. Hän ajoi itsenäisempää turvallisuuspolitiikka toteuttavaa ja Yhdysvalloista riippumattomampaa Eurooppaa, jonka johtavia maita olisi myös hänen johtamansa Ranska. Hän luotti itsenäiseen ydinaseeseen takaamaan vaikutusvaltaan kansainvälisessä politiikassa. Ranska ei muiden Länsi-Euroopan maiden tavoin ollut enää Yhdysvaltojen ydinasevoimasta riippuvainen, vaan pystyi oman aseistuksensa turvin vetäytymään myös Naton sotilaallisista rakenteista.¹⁰⁴

Kenraali de Gaulle toimii yhä Eurooppa-politiikassa Ranskalle tiennäyttäjänä. Presidentti Chirac totesi puheessaan: ”Toiveeni on, että Euroopan perustuslaki hyväksytään kansanäänestyksellä, ja että se kokoaa taakseen kaikki eurooppalaiset. Toiveeni on, että yhteisöjen perustajien unelma rauhasta ja vapaudesta innoittaa kaikkia kansalaisiamme. Toiveeni on, että he voivat tuntea itsensä unelman ansiosta ylpeiksi ja haluavat sitoutua Euroopan puolesta nykyistäkin vahvemmin.”¹⁰⁵

4.2.2 Ydinase

Raymond Aronin (1905-1983) mielestä ydinaseiden pelotusvaikutus oli otettava tosiasiana ja lähtökohtana nimenomaan rauhan aikaan painottuvaan strategiaan. Ydinaseet eivät kuitenkaan olleet kelpollisia käytettäväksi hyökkäävästi kiristykseen. Pelotusvaikutus toisaalta ulottui myös supervaltojen välialueilla sijaitsevien pienten maiden suojaksi hilliten pyrkimyksiä niiden valtaamiseen.¹⁰⁶

Ranskan itsenäisen ydinasestrategian merkittävin kehittäjä oli 1950-luvun lopulta alkaen kenraali Pierre Gallois, jonka mukaan läntisen Euroopan puolustaminen tavan-

¹⁰² Ehrnrooth 1999, s.26

¹⁰³ sama s.26

¹⁰⁴ Visuri 1997. s.222-228

¹⁰⁵ Chirac, Jacques: Puhe Strasbourgissa 6. maaliskuuta 2002

[http://147.67.4.5/constitution/futurum/documents/speech/sp060302_fi.pdf], 23.2.2007

omaisilla aseilla oli toivoton tehtävä. Hänen teesinsä mukaan keskisuurenkin valtion ydinaseilla oli saavutettavissa riittävä suhteellinen pelote myös suurta ydinasevoimaa vastaan. Toisaalta ilman ydinaseita ei voinut ajatella itsenäistä puolustusta ja aktiivista politiikkaa. Siksi myös Ranskan kannatti luoda itsenäiset ydinasevoimat.¹⁰⁷

Ranska aloitti ydinaseohjelmansa vuonna 1956. Ennen sotia Ranska oli johtanut ydinfysiikan tutkimusta, mutta oli jäänyt Yhdysvaltojen, Britannian ja Neuvostoliiton vanaveteen. Ensimmäisen ydinreaktorin toiminta oli aloitettu vuonna 1948, plutoniumin jälleenkäsittelylaitos oli rakennettu vuonna 1949. Suurempi reaktori plutoniumin tuotantoon rakennettiin 1956. Koska Ranska jäi muiden maiden atomikerhosta pois, se teki 1950-luvulla alan yhteistyötä kiinteästi Israelin kanssa.

Presidentiksi tultuaan vuonna 1958 Charles de Gaulle ryhtyi heti valmistelemaan Ranskan irrottamista ydinaseriippuvuudesta Yhdysvaltoihin. De Gaulle ei luottanut lainkaan Yhdysvaltojen lupaamien ydinasetakuiden pitävyyteen sen jälkeen, kun Neuvostoliitto saavutti riittävän vastaiskukyvyn. Siksi hän irrottikin Ranskan Naton sotilaallisesta organisaatiosta ja karkotti Naton laitokset Ranskasta vuonna 1966.¹⁰⁸

Ranskan ensimmäinen ydinkoe, Gerboise Bleue, tehtiin Algeriassa 13. helmikuuta 1960. Pommi oli ensimmäiseksi räjähteeksi voimakas, 60 kilotonnia. Pommin voima kertoi, että Ranska osasi alusta lähtien tehdä kehittyneitä ja tehokkaita ydinaseita.

Presidentti Chirac päätti vuoden 1995 kesäkuussa – kansainvälisen yhteisön vastalauseista huolimatta – käynnistää Ranskan ydinkokeiden sarjan. Kokeiden tarkoituksena oli varmistaa, että Ranskalla olisi myös tulevaisuudessa suorituskykyinen ja uskottava ydinpelote.¹⁰⁹

4.2.3 Puolustusuudistukseen vaikuttaneet tekijät

Kansainvälisen ja strategisen tilanteen muuttuminen, uusien uhkakuvien muodostuminen ja kriisien luonteen muuttuminen olivat tekijöitä, jotka aloittivat Ranskassa keskustelun puolustusuudistuksen tarpeellisuudesta. Keskustelua edesauttoivat viimeaikaisten sotien opetukset sekä turvallisuusorganisaatioiden muuttuneet roolit.

¹⁰⁶ Visuri 1997, s. 60-61

¹⁰⁷ sama s. 65

¹⁰⁸ sama s. 65

¹⁰⁹ Ehrnrooth 1999. s. 19-20

Kylmän sodan päättymisen seurauksena Ranskan turvallisuusympäristössä tapahtui suuria poliittisia ja sotilaallisia muutoksia, joihin se on muiden eurooppalaisten valtioiden tavoin joutunut sopeutumaan. Kylmän sodan päättyminen mahdollisti myös Ranskan osin lukkiutuneen, de Gaullelta periytyneen puolustusdoktriinin ja strategisen tilanteen uudelleenarvioinnin.¹¹⁰

Uusi geopoliittinen ja taloudellinen tilanne johti vähitellen vuoden 1972 puolustusdoktriinin uudistamiseen. Uudistustarve perustui kolmeen tekijään. Ensimmäinen oli Ranskan aseviennin romahtaminen, joka pääosin johtui öljyn hinnan laskusta vuonna 1985. Toinen tekijä oli sotilaallisen uhkakuvan muuttuminen. Koska Neuvostoliiton hajoamisen myötä suurin sotilaallinen uhkatekijä oli poistunut, ei puolustusjärjestelmän ylläpitäminen entisessä laajuudessaan enää ollut perusteltua. Kolmas tekijä oli tarve tasapainottaa puolustusbudjettia suhteessa valtion talouden ja työllisyyden näkyymiin. Suuren puolustusbudjetin edellyttämää doktriinia ei voitu enää soveltaa.¹¹¹

Vuoden 1994 puolustusdoktriinin arviossa strategisen ja kansainvälisen tilanteen muutoksen seurauksista on nostettu esiin kuusi tekijää, jotka vaikuttavat keskeisesti Ranskan puolustuksen uudistamiseen. Ensimmäinen tekijä on suursodan uhan poistuminen. Uusina uhkina nähdään paikalliset ja alueelliset kriisit sekä konfliktit, jotka voivat laajeta sodaksi. Toisena tekijänä todetaan alueellisten mahtivaltojen aseistuksen tason kasvaminen. Näillä valtioilla nähdään tulevaisuudessa olevan kehittyneiden tavanomaisten aseiden lisäksi entistä suurempi joukkotuhoaseisiin perustuva suorituskyky. Kolmantena tekijänä mainitaan uhkakuvien muuttuminen. Perinteisten sotilaallisten uhkakuvien lisäksi on muodostunut erityisesti terrorismin aiheuttama uhka. Neljäntenä tekijänä on maailmanlaajuinen tiedonvälitys, joka aiheutuu globalisaation vaikutuksista sekä tiedonvälitykseen käytettävien välineiden merkityksen korostuminen. Viidentenä tekijänä mainitaan tarve uudistaa kansainvälinen järjestelmä vastaamaan kansainvälistä tilannetta. Kaksinapaisen maailman poistuminen nähdään mahdollistavan kansainvälisten turvallisuusorganisaatioiden roolin vahvistumisen. Kuudentena tekijänä mainitaan Yhdysvaltojen maailmanlaajuisen roolin merkitys. Yhdysvaltojen arvioitiin säilyvän seuraavat kaksikymmentä vuotta kansainvälisen turvallisuuden keskeisimpänä toimijana.¹¹²

¹¹⁰ Ehrnrooth 1999 s.35

¹¹¹ sama s.36

¹¹² Ministère de la Défense: Livre Blanc sur la Défense 1994 s.22

Kylmän sodan jälkeen tapahtuneet keskeisimmät muutokset turvallisuusorganisaatioiden rooleissa ovat olleet Naton organisaatiouudistus ja laajentuminen, EU:n turvallisuuspolitiikan kehittäminen Maastrichtin ja Amsterdamin sopimusten mukaisesti, WEU:n yhteistyövaraisen turvallisuustoiminnan uudelleen aloittaminen ja YK:n globaalin turvallisuuspoliittisen merkityksen kasvaminen, tosin myös YK-varaisen turvallisuuden heikkouksien todentuminen Jugoslavian kriisin tapauksessa. Muutosten seurauksena Ranskan puolustuspolitiikassa korostui tarve sitoa Ranska puolustusuudistuksen kautta tiiviimmin eurooppalaiseen yhteistyövaraiseen turvallisuuteen.

Sotilaallisista tekijöistä puolustusuudistukseen vaikuttivat olennaisimmin viisi tekijää: kriisien luonteen muuttuminen ja uudet uhkakuvat, eurooppalaisten turvallisuusorganisaatioiden roolien muuttuminen, Ranskan asevoimien suorituskyvyn suhde uusiin sotilaallisiin vaatimuksiin, päätös asevelvollisuudesta luopumisesta sekä viimeaikaisten sotien opetukset.¹¹³

Tärkein taloudellinen tekijä oli vuoden 1992 talouskriisi, joka ravisteli Ranskaa ja muita Euroopan unionin jäsenmaita. Kriisi johti tilanteeseen, jossa oli vaikeaa ylläpitää suuria puolustusmenoja.

4.2.4 Tavoitteet

Vuoteen 1993 mennessä todettiin tarve leikkauksille puolustusbudjetissa sekä muutoksille uuden ajanjakson puolustusdoktriinissa. ”Livre Blanc sur la Défense 1994” esitteli Ranskan uuden puolustusdoktriinin, jossa painotettiin entistä enemmän eurooppalaisen turvallisuuspolitiikan merkitystä rauhantilan säilyttämiselle alueella.

Puolustusuudistuksen tavoitteet voidaan jakaa strategisiin ja operatiivisiin tavoitteisiin. Strategisiksi tavoitteiksi voidaan lukea uudistuksen poliittiset, sotilaalliset, strategiset ja taloudelliset tavoitteet, joilla tähdättiin Ranskan ja Euroopan aseman vahvistamiseen yleisellä tasolla. Operatiivisiksi tavoitteiksi voidaan lukea Ranskan asevoimien puolustushaarojen suorituskykyyn vaikuttaneet Ranskan uudesta puolustuspoli-

¹¹³ Ehrnrooth 1999 s.39

tiikasta johtuneet tavoitteet, jotka tähtäsivät ensisijaisesti sotilaallisen suorituskyvyn parantamiseen.¹¹⁴

Puolustus uudistuksen perimmäisenä poliittisena päämääränä on pyrkimys Euroopan maailmanlaajuisen roolin palauttamiseen ja eurooppalaisen puolustuksen rakentamiseen. Ranskan asevoimien supistaminen ja suorituskyvyn parantaminen liittyvät Ranskan tavoitteeseen kehittää uskottava eurooppalainen puolustus, mikä palvelee sekä EU:n puolustusulottuvuuden että Naton eurooppalaisen ulottuvuuden kehittämistä.¹¹⁵ Poliittista päämäärää pyritäänkin saavuttamaan kehittämällä sotilaallista suorituskykyä. Tulevaisuudessa Ranska tavoittelee huomattavan sotilaallisen voiman projisointikykyä mihin tahansa paikkaan lyhyellä varoitusajalla. EU:n taisteluosastoilla projisointikykyä alkaa jo olla, mikä on pitkälti Ranskan ansiota.

Ranskan puolustusstrategia jakautuu neljään osa-alueeseen: ydinpelotteeseen, ennaltaehkäisyyn, projektioon ja suojaukseen. Ydinaseeseen perustuva pelote säilyy Ranskan turvallisuuden tärkeimpänä perustekijänä. Ydinpelotteella ei ole kuitenkaan yhtä hallitsevaa roolia kuin sillä oli kylmän sodan aikana. Ranskan tavoitteena on uudistaa ja sopeuttaa ydinpelote huomioiden kansainvälisen strategisen tilanteen kehityksen ja Ranskan puolustuksen eurooppalaisen ulottuvuuden. Puolustusstrategian osa-alueista ehkäisy (prevention) ja voiman projisointi (projection) on määritetty kehityksen painopistealueiksi. Tulevaisuudessa joukkojen kehittämisen painopiste on kriisien ennaltaehkäisyyn ja voiman projisointiin liittyvissä operatiivisissa tehtävissä. Ennaltaehkäisevässä puolustusstrategiassa korostetaan tiedustelukyvyn ja erityisesti satelliittiteknologian kehittämistä yhdessä Ranskan liittolaisten kanssa. Tämän nähdään edistävän Euroopan kykyä hallita itsenäisesti ympäristöään ja tulevaisuuttaan. Erityisesti korostetaan Ranskan Afrikkaan sijoitettujen joukkojen ennaltaehkäisevää merkitystä.¹¹⁶

Ranska näkee eurooppalaisen puolustuksen yhtenä osana Euroopan talousjärjestelmän sekä yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan aloittamassa jatkumossa. Eurooppalaista puolustusta kehitetään kuitenkin ensisijaisesti oman kansallisen turvallisuuspolitiikan edellyttämään suuntaan, sillä yhteistyön tulee edistää kansallisten intressien toteutumista. Ranskalle kansallinen itsenäisyys, suvereenisuus ja elintärkeiden intressien suojeleminen toimivat ulkopolitiikan lähtökohtina, ja sille on ensiarvoista

¹¹⁴ Jacques Chirac: The President of the Republic's Speech (February 23, 1996). Teoksessa: Ministry of Defence: 1997-2015, A New Defence. Information Kit s.7

¹¹⁵ Chirac em. puhe, s.6

saada itse päättää omaan puolustukseen liittyvistä asioista.¹¹⁷ Eurooppalaisen ulottuvuuden korostaminen kaikissa suhteissa näyttää olevan nousemassa kansallisten intressien rinnalle.

Ranskassa nähdään ensisijaiseksi Euroopan alueen sekä sen välittömässä läheisyydessä sijaitsevien alueiden turvallisuuden takaaminen. Oman alueen turvallisuudesta täytyy kyetä huolehtimaan ennen kuin voidaan alkaa katsoa kauemmas.¹¹⁸

4.4 Ranska ja turvallisuusjärjestöt

Ranska on määritellyt selkeästi omat tavoitteensa eurooppalaisen puolustuksen suhteen. Sen voimavarat eivät kuitenkaan yksistään riitä ajamaan valtavaa panosta vaativaa projektia. Tästä syystä Ranska on joutunut edesauttamaan omien näkemystensä toteutumista eri turvallisuusjärjestöjen osana. Turvallisuusjärjestöjen strategiat ja tulevaisuuden näkymät ovat vaihdelleet ajan kuluessa. Siksi Euroopan unionin, Naton, WEU:n ja YK:n roolit Ranskan turvallisuuspolitiikan päänäyttämöinä ovat saaneet useaan otteeseen uusia piirteitä.

4.4.1 Ranska tärkeässä roolissa EU:n synnyssä

Länsi-Euroopan integraation lähtökohtana oli Ranskan ja Saksan vuosisatoja jatkuneen vastakkainasettelun lopullinen poistaminen. Euroopan yhteisön luomisen tärkein tavoite oli rauhan säilyttäminen Euroopassa. Olennaista oli se, että uhkakuvana ei nähty enää Ranskan ja Saksan erimielisyyksiä vaan kommunismin leviäminen ja kylmän sodan mukanaan tuoma kahtiajako.

Ranskan intressit yhdentymiseen olivat juuri kommunismin leviämisen estämisen lisäksi mahdollisuus kilpailla tasapäisesti Yhdysvaltojen talousmahdin kanssa sekä uuteen nousuun pyrkivän Saksan sitominen poliittisesti Eurooppaan.

Varsinaisen sysäyksen integraation synnylle aloitti Euroopan hiili- ja teräsyhteisön (EHTY) sopimuksen solmiminen. Kyseisen sopimuksen mukaan ranskalais-saksalainen hiili- ja terästuotanto asetettiin vain yhden kansainvälisen viranomaisen alaisuuteen. Erityisesti kyse oli Ranskan ja Saksan rajalla sijaitsevasta Saarin alu-

¹¹⁶ Chirac em. puhe, s.8-10

¹¹⁷ Lemola 1999 102-104

¹¹⁸ Bonavita, Bertrand: Des voies vers une défense européenne. Défense Nationale 5/2003

eesta, joka oli ollut maiden välillä pitkäaikainen kiistakapula. Sopimuksen tärkeimpänä tavoitteena oli lisätä maiden välistä riippuvuutta ja estää uuden tuhoisan sodan syttyminen. Sopimuksesta neuvottelivat Ranskan ja Saksan lisäksi Benelux-maat (Alankomaat, Belgia ja Luxemburg) ja Italia. Neuvottelujen tuloksena hiili- ja teräsyhteisö perustettiin 50 vuodeksi Pariisin sopimuksella heinäkuussa 1952. Sen toiminta lakkasi heinäkuussa 2002.¹¹⁹

Ranska, joka oli huolestunut Saksan uudesta varustautumisesta, toi esille vuonna 1950 esitetystä Pléven-suunnitelmassa idean yhteisestä puolustuspolitiikasta ja yhteisestä eurooppalaisesta armeijasta Euroopan puolustusyhteisön nimissä. Esitys kaatui kuitenkin Ranskan kansalliskokouksen hylkäävään päätökseen ratifiointivaiheessa vuonna 1954. Suunnitelman katsottiin rajoittavat Ranskan suvereniteettia ja sitovan maata liiaksi Euroopan puolustukseen, jolloin maan suurvalta-asema ja toiminta merentakaisien departementtien suojelemiseksi häiriintyisivät.

Yhteisen eurooppalaisen puolustuspolitiikan toteuttamisen epäonnistuttua EHTY:n kuusi jäsenvaltiota kokoontuivat uudelleen pohtimaan yhteismarkkinoiden perustamista. Euroopan talousyhteisöä (ETY) ja Euroopan atomienergiayhteisöä (Euratom) koskeneet sopimukset solmittiin Roomassa maaliskuussa 1957. ETY:stä muodostui talouskasvua edistävä kaupankäyntiin perustuva integraatio. Euratomin tavoite on: edistää Euroopan ydinalan teollisuuden muodostamista ja kasvua, varmistaa kaikille jäsenvaltioille mahdollisuus hyötyä atomienergian kehittymisestä ja taata energianjakelun turvallisuus. Brysselin sopimuksella vuonna 1965 yhtenäistettiin kolmen yhteisön täytäntöönpanoelimet Euroopan yhteisöjen komissioksi. Kolmen sopimuksen alaista toimintaa johtamaan asetettiin yhteinen neuvosto.¹²⁰ Näille johtoelimille myönnettiin valtuudet, joiden mukaan tehty päätös velvoittaa kaikkia jäsenmaita ja voi aiheuttaa muutoksia kansallisissa järjestelmissä. Euroopan yhteisön (EY) ensimmäinen huippukokous järjestettiin vuonna 1974.

Kylmän sodan jäykkien rintamalinjojen jakaessa Euroopan, ei ollut edellytyksiä unionin kasvulle ja tiivistymiselle kohti valtioliittoa tai liittovaltiota. Talous lähti nousuun Yhdysvaltain tuella, mutta Länsi-Euroopalla ei ollut vielä vuosikymmeniin taloudellisia

¹¹⁹ Euroopan unionin sivusto: Johdanto - Ylikansallinen Eurooppa, yhteisöjen perustaminen [http://europa.eu/scadplus/treaties/introduction_fi.htm], 17.2.2007

¹²⁰ sama

tai poliittisia edellytyksiä tiivistyä yhtenäiseksi vallaksi, eikä kahtiajakautuneessa maanosassa ollut vapaata laajenemissuuntaa.¹²¹

Vaikka yhtenäinen eurooppalainen puolustuspolitiikka epäonnistui, keskustelu jäsenvaltioiden poliittisesta yhteistyöstä oli ajankohtaista. Vuonna 1961 hallitustenvälinen komissio, jonka puheenjohtajana toimi ranskalainen Christian Fouchet, sai tehtäväksi valmistella konkreettisen ehdotuksen unionin politiikan edistämiseksi. Komissio ehdotti työn päätteeksi, että perustettaisiin unioni, jonka tavoitteena olisi yhteinen ulkopoliittikka ja yhteinen puolustuspolitiikka. Neuvottelut aiheesta epäonnistuivat kolmen ongelman vuoksi: Iso-Britannian osallistuminen oli epävarmaa, Atlantin liiton ja itsenäisen eurooppalaisen puolustuksen välisessä suhteessa oli erimielisyyksiä, ja ehdotetuilla toimielimillä oli liian hallitustenvälinen luonne.¹²²

Yhteisöt laajenivat ensimmäistä kertaa, kun Iso-Britannia, Tanska ja Irlanti liittyivät Euroopan yhteisöihin tammikuussa 1973. Vuonna 1979 liittyi Kreikka, jota seurasivat Espanja sekä Portugali vuonna 1986. Laajenemisia oli edeltänyt niin sanottu tyhjän tuolin kriisin ratkeaminen Luxemburgin kompromissiin. Ranska oli vastustanut komission ehdotuksia, lakannut osallistumasta neuvoston kokouksiin ja asettanut palaamisensa ehdoksi poliittisen päätöksen komission roolista sekä enemmistöäänestyksen. Kompromississa päätettiin, että ”kun yhden tai useamman jäsenvaltion erittäin tärkeät edut ovat kyseessä, neuvoston jäsenet pyrkivät tekemään sellaisia ratkaisuja, jotka kaikki voivat hyväksyä jäsenvaltioiden keskinäisiä etuja kunnioittaen.”¹²³

Yhteisön rakentaminen jatkui 1970-luvulla kahden maailmanlaajuisen kriisin (dollari-kriisi ja öljykriisi) varjossa. Kriisit pakottivat unionin pohtimaan tulevaisuuttaan. Vuodesta 1974 alkaen alettiin järjestää ”Eurooppa-neuvostoja” kolmesti vuodessa. Yhteiseen laskentayksikköön, ecuun, perustuva Euroopan valuuttajärjestelmä (EVJ) perustettiin vuonna 1978. Euroopan parlamentti valittiin yleisillä välittömällä vaaleilla vuodesta 1979 alkaen.¹²⁴

Berliinin muurin murtuminen ja Neuvostoliiton hajoaminen merkitsivät sellaista maailmanjärjestyksen muutosta, joka mahdollisti koko asetelman uudelleen muotoutumi-

¹²¹ Tuomi 2003 s.10

¹²² Em. Euroopan unionin sivusto: Johdanto – Suvereenien alueiden kriisit ja vastustus (1961-1970) 17.2.2007

¹²³ Em. Euroopan unionin sivusto: Johdanto – Ensimmäiset laajentumiset ja elpyminen (1970-1985) 17.2.2007

sen ja uusien merkittävien suurvaltojen synnyn.¹²⁵ Euroopan unioni perutettiin helmikuussa 1992 allekirjoitetulla Maastrichtin sopimuksella. Sopimuksen anti oli Ranskalle merkittävä, sillä se antoi Euroopan rakentamiselle Ranskan etsimän poliittisen ulottuvuuden.

Maastrichtin sopimus astui voimaan vuoden 1993 alussa ja määritteli EU:n jäsenvaltioiden väliseksi yhteenliittymäksi, jonka status ei ole järjestön eikä oikeudellisen yhteisön status. Sopimuksella Euroopan unioni, Euroopan yhteisöt, yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka (YUTP) samoin kuin yhteistyö oikeus- ja sisäasioissa koottiin saman katon alle.¹²⁶ Euroopan unionista tehdyn sopimuksen voimaantuloa seuranneina vuosina unioni laajeni Itävaltaan, Suomeen ja Ruotsiin.

EU:n ”pilarirakenne” on peräisin Maastrichtin sopimuksesta. Ensimmäinen pilari koostuu aikaisemmista yhteisöistä ja se edustaa perinteistä ylikansallista EU-yhteistyötä. Toinen pilari käsittää Euroopan yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan. Kolmas pilari sisältää yhteistyön oikeus- ja sisäasioissa.¹²⁷

Maastrichtin sopimukseen johtaneessa konferenssissa Ranska onnistui pitämään ulko- ja turvallisuuspoliittiset päätökset hallitusten välisinä (2. pilari), ulkona yhteisöpäätöksenteosta. Kuitenkin Amsterdamin sopimukseen johtaneessa konferenssissa Ranska keskittyi ajamaan määräenemmistöpäätöksen lisäämistä, mutta samalla varmistamaan tiettyjen asioiden pysymistä edelleen tiukasti kansallisen päätöksenteon alaisina.¹²⁸

Amsterdamin sopimuksen (1997) myötä monet edistysaskeleet tulivat mahdollisiksi. Sopimus mahdollisti unionin toimivallan kasvun. Kolmannen pilarin piiristä yhteisömenetelmää alettiin soveltaa muun muassa maahanmuuttopolitiikkaan, ulkorajojen ylittämiseen ja tulliyhteistyöhön. Amsterdamin sopimus sisälsi ensimmäistä kertaa määräyksiä, joiden perusteella tietty määrä jäsenvaltioita voi käyttää yhteisiä toimielimiä hyväkseen harjoittaakseen keskenään tiiviimpää yhteistyötä. Unionin laajenemisprosessi Keski- ja Itä-Euroopan maihin aloitettiin Amsterdamin sopimuksen allekirjoittamisen jälkeen.¹²⁹

¹²⁴ sama

¹²⁵ Tuomi 2003 s.10

¹²⁶ Em. Euroopan unionin sivusto: Johdanto – Maastrichtin sopimus, Euroopan unionin synty (1992) 17.2.2007

¹²⁷ sama

¹²⁸ Lemola 1999 s.86-102.

Nizzan sopimuksessa (2001) käsitellään Amsterdamin sopimuksessa auki jääneitä laajentumiseen liittyviä institutionaalisia ongelmia, joita ovat muun muassa komission kokoonpano sekä määräenemmistö päätöksen käytön laajentaminen. Sopimus helpotti lisäksi tiiviimpään yhteistyöhön turvautumista sekä tehosti oikeusjärjestelmää. Nizzan sopimuksesta lähtien oli selvää, että unionin rakenne täytyy määritellä kattavasti, jotta unioni voisi toimia johdonmukaisesti laajentumisten jälkeenkin. Tämä johti Eurooppa-valmistelukunnan asettamiseen ja perustuslain laatimiseen.¹³⁰

Ranskalaisen näkemyksen mukaan Euroopan turvallisuus- ja puolustusidentiteettiä tulisi kehittää uuden transatlanttisen kumppanuuden myötä solidaarisuuden merkeissä, löytäen uusi tasapaino eurooppalaisten ja pohjoisamerikkalaisten liittolaisten välillä. Kaikki alueen valtiot, Venäjä ja Ukraina mukaan lukien, tulisi saada mukaan luotaessa uutta eurooppalaista turvallisuutta. Eurooppaan ei saisi syntyä uusia vastakkainasetteluja tai jakoa eri ryhmien välille.¹³¹

Näiden päämäärien toteuttamiseksi tarvittaisiin muutoksia vallitsevaan tilanteeseen. Etyjin puitteissa olisi luotava uudet periaatteet puolustukselle ja yhteistyölle. Naton sisäiset uudistukset olisi saatava toteutettua, jotta järjestön yhteyteen saataisiin vihdoinkin luotua kestävä eurooppalainen ulottuvuus. Ranska on edelleen vakuuttunut siitä, että Naton puitteet ovat elintärkeät kollektiivisen puolustuksen takuulle ja että järjestöllä itsellään on ollut merkittävä rooli kriisinhallinnassa Euroopassa. WEU on se tekijä, joka mahdollistaisi eurooppalaisten oman identiteetin kehittämisen Natossa, jolloin ideaalitalanne olisi, että eurooppalaiset Natojoukot voisivat toimia täysin riippumatta yhdysvaltalaisesta johtamisrakenteesta.¹³²

4.4.2 Nato vai WEU?

Ranskan suhdetta Natoon ja toimintaa järjestön puitteissa voidaan lähestyä kahdelta eri suunnalta: Ranskan pyrkimykset eurooppalaisen ulottuvuuden (WEU) luomiseen Yhdysvaltojen vastapainoksi sekä Ranskan osoittama kiinnostus Naton tulevaisuutta kohtaan.

¹²⁹ Em. Euroopan unionin sivusto: Johdanto – Amsterdamin sopimus (1997) 18.2.2007

¹³⁰ Em. Euroopan unionin sivusto: Johdanto – Nizzan sopimus (2001) 18.2.2007

¹³¹ Helsingin yliopiston valtiotieteellisen tiedekunnan sivusto: Towards the European Security and Defence Identity? [http://www.valt.helsinki.fi/agathon/2601_5.htm#7329], 19.12.2006

¹³² Em. Towards the European Security and Defence Identity? 19.12.2006

Ranska vastusti 1990-luvun alkupuolella Naton muuttamista myös rauhanturvaoperaatioita suorittavaksi puolustusliitoksi. Tämä olisi vahvistanut Yhdysvaltain asemaa maailman turvallisuuspolitiikassa, mitä Ranska olisi nimenomaan halunnut tasapainottaa eurooppalaisen yhteistyön avulla. Ranskan suhtautuminen Natoa kohtaan on kuitenkin muuttunut hiljalleen myönteisemmäksi. Ranska ilmoitti osallistuvansa liiton jo käynnistyneeseen strategian uudelleenmäärittelyyn. Ranska kuitenkin vastusti osallistumista Puolustuksen suunnittelukomiteaan (Defence Planning Committee), mikä piti maan poissa komiteasta. Lisäksi Ranskan epäilykset puutteellista poliittista kontrollia Naton Euroopan joukkojen komentajan suhteen pysyivät edelleen voimakkaina.¹³³

Ranska osallistui Naton jäsenvaltioiden ulkoministereiden kokoukseen kesäkuussa 1992 Oslossa, jossa sovittiin Naton osallistumisesta tulevaisuudessa YK:n ja Etyjin alaisiin rauhanturvaamisoperaatioihin. Tällöin Ranska luopui kannastaan, että Natoa ei tulisi käyttää muuhun kuin jäsenvaltioiden väliseen kollektiiviseen puolustukseen. Ranskan lähettiläs on huhtikuusta 1993 lähtien osallistunut Naton sotilaskomitean rauhanturvaamista käsitteleviin kokouksiin. Lisäksi Livre Blanc mahdollisti vuodesta 1994 lähtien puolustusministerin ja asevoimien komentajan osallistumisen sotilaskomiteaan sekä Pohjois-Atlantin neuvoston kokouksiin presidentin ja pääministerin päätösten mukaisesti.¹³⁴

USA:n vaikutusvallalle Natossa vastapainoksi ja Euroopan progressiivista integraatiota vahvistamaan perustettu Länsi-Euroopan unioni, WEU ei ole yrityksistä huolimatta vakiinnuttanut asemaansa mantereen tärkeimpänä puolustusjärjestönä. Brysselissä 17. maaliskuuta 1948 ensimmäisen kerran Ranska, Luxemburgin, Alankomaiden, Belgian ja Iso-Britannian kesken allekirjoitetut turvatakuut ovat nykyisellään WEU:n keskeisin anti.¹³⁵

Ranska pyrki Amsterdamin sopimusta edeltäneessä konferenssissa WEU:n roolin vahvistamiseen Euroopan yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan välityksellä, mikä ei kuitenkaan tuottanut Ranskan kannalta odotettua myönteistä tulosta. Euroopan unionin ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa tarkastelevien tutkijoiden näkemys kuitenkin on, et-

¹³³ Johnsen, William T. – Young, Thomas-Durrell: France and NATO: The image and reality. Parameters, Winter 1994. s.76-89

¹³⁴ sama s.76-89

¹³⁵ Guéhenno, Jean-Marie: France and the WEU. NATO Review No. 5 lokakuu 1994, vol. 42. s. 10-12.

tä Ranska pyrkii edelleen pitämään WEU:n hengissä yrittämällä aktiivisesti sulauttaa sitä osaksi Euroopan unionin turvallisuuspoliittista tulevaisuutta.¹³⁶

WEU:n Ranskan edustajan mukaan Ranska ei vuonna 1994 nähnyt WEU:ta pelkäänsä eurooppalaisten työskentelyfoorumina Naton puitteissa, vaan myös Euroopan unionin puolustuksen osa-alueen konkreettisenä ilmenemismuotona. EU:n ja WEU:n välinen orgaaninen yhteys nähtiin elintärkeänä. Yhteyden nähtiin antavan WEU:n olemassaololle tarkoituksen ja oikeutuksen sekä mahdollistavan EU:n ulkopoliittikan luomisen siten, että sen tehokkuutta tukee sotilaallinen kapasiteetti.¹³⁷

Naton ja WEU:n kesken oli päästy sopimukseen WEU:n mahdollisuudesta käyttää tietyiltä osin Naton resursseja hyväksi toiminnassaan. Tähän liittyen Ranskassa nähtiin tärkeäksi WEU:n uusien järjestelmien kehityksen ja vanhojen järjestelmien uudenaikaistamisen tapahtuvan tiiviissä yhteistyössä Naton kanssa. Kehittäessään toimintakykyään WEU:n tulisi erityisesti ottaa huomioon muuttunut turvallisuuspoliittinen tilanne Euroopassa.¹³⁸

Keväällä 2003 Ranska aiheutti jälleen keskustelua Naton sisällä. Yhdysvaltojen ehdottaessa konsultaatiota Turkin puolustuksen vahvistamiseksi mahdollisen Irakin sodan varalta, Ranska ei suostunut neuvotteluihin, koska sen mielestä neuvottelut olisivat merkinneet myöntymistä Irakin sodan kannalle. Ranska sai taakseen muutaman muunkin eurooppalaisen Natomaan ja riita oli valmis. Tämä selkkaus nosti esille kysymyksen koko organisaation tulevaisuudesta, hajoaisiko liitto erimielisyyksiin Euroopan ja Yhdysvaltojen välillä.

Kysymys on Yhdysvaltojen ja sen liittolaisten asemasta. Nyt kun Ranska ja Saksa ovat passiivisia Naton kanssa, ne vaikuttavat olevan valmiita menemään hyvin pitkälle omaa tietään rikkomatta tähän asti EU:ssa saavutettuja rakenteita. Mikäli vanhan Naton annetaan kuoleutua kehitys voi johtaa siihen, että alkuperäiset Rooman sopimuksen talousyhteisömaat (Ranska, Saksa, Benelux-maat ja Italia) muodostavat EU:ssa myös yhä tiiviimmän turvallisuusliiton.¹³⁹

¹³⁶ Lemola 1999. s. 86-102.

¹³⁷ Guéhenno 1994 s.10-12

¹³⁸ sama s.10-12

¹³⁹ Viirrett, Raimo: Nato ja EU pahasti hajalla Irakin sodan vaikutuksista (UPI-julkaisu) 4/2003
[http://www.upi-fiia.fi/fin/julkaisut/puheenvuorot/_nato_ja_eu_pahasti_hajalla_irakin_sodan_vaikutuksesta/],
3.3.2007

Euroopalla tulee olla sekä toimiva poliittinen päätöksentekomekanismi että sotilaallinen voima, mikäli se haluaa vastata mantereensa turvallisuudesta ja kehittää maailmanlaajuisia vaikutusvaltaansa. Poliittista rakennetta tulee kehittää EU:n puitteissa ja sotilaallista rakennetta WEU:n ja Naton uudistamisen puitteissa.

4.4.3 Ranskan rooli YK:ssa

Yhdistyneistä Kansakunnista on tullut lähes kaikki valtiot kattava yleismaailmallinen organisaatio, maailmanjärjestö, joka toimii monilla eri aloilla. Kylmän sodan aikana Turvallisuusneuvoston toiminta oli useissa suurvaltoja koskeneissa kriiseissä täysin lamaannuksissa. Alkuperäisessä päätehtävässään, kansainvälisen turvallisuuden ylläpitämisessä, se on ratkaisevasti riippuvainen juuri suurvaltojen keskinäisestä yhteisymmärryksestä.

Ranska on YK:n keskeiseksi vallankäyttäjäksi muodostuneen turvallisuusneuvoston pysyvä jäsen. Jäsenyys ei sinällään vaikuta eurooppalaisen puolustuksen kehitykseen, mutta se on omiaan antamaan Ranskalle itseluottamusta sen toimiessa kansainvälisellä turvallisuuspolitiikan kentällä. Ranska pitää tärkeänä, että YK säilyisi ylimmällä korokkeella maailmanlaajuisen rauhan korokkeella. Tämän korokkeen voidaan todeta heiluneen Yhdysvaltojen viimeaikaisten itsenäisten toimien seurauksena. Muun muassa näiden toimien johdosta YK:n rooli maailman johtavana turvallisuuspoliittisena toimijana on kärsinyt.

YK:n turvallisuusneuvoston pysyvä jäsenyys on velvoittanut Ranskaa muodostamaan kannan kaikista merkittävistä kansainvälisistä poliittisista tapahtumista ja usein myös puuttumaan YK:n puitteissa maailmanlaajuisen kriisien tapahtumiin. Tämän seurauksena Ranskan ulkopoliittinen suuntautuminen on säilynyt valtioiden välisellä tasolla. Ranska on pitkään ollut YK:n jäsenmaista yksi suurimmista yksittäisistä joukkoja rauhanturvatehtäviin, muun muassa Afrikkaan, luovuttavista maista. Tämä on osiltaan mahdollistanut Ranskan suurvaltastatuksen säilymisen.

4.5 Ranska ja valtiolliset toimijat

4.5.1 Erytyissuhde Saksan kanssa

Saksalla on ollut Ranskan politiikassa keskeinen asema. Saksan olemassaoloon on suhtauduttu ja suhtaudutaan jossain määrin edelleenkin kaksijakoisesti. Ensiksi Sak-

sa on muodostanut uhan Ranskan turvallisuudelle ja itsenäisyydelle. Maiden väliset sodat ovat vaikuttaneet Ranskaan traumaattisesti. Toiseksi Saksa nähdään tärkeimpänä naapurina ja kumppanina yhteistä Eurooppaa rakennettaessa.

Ranskan ja Saksan välillä on paljon eroavaisuuksia. Maiden historia, poliittiset järjestelmät, kulttuuritraditiot ja tapa nähdä itsensä eroavat toisistaan. Saksa on hajautetun vallan maa, jossa etenkin itäblokin murroksen jälkeen maan osavaltioiden rooli on kasvanut ulkopoliitikassa. Ranskan poliittinen järjestelmä puolestaan perustuu keskitetyn vallan konseptille. Keskusjohtoisessa Ranskassa presidentillä on vahva asema sekä sisä- että ulkopoliitikassa. Kansainvälisessä yhteistyössä Saksa pyrkii konsensukseen, kun taas Ranska pyrkii tuomaan esiin suuruutensa ja tavoittelee ensisijaisesti omaa etuaan.¹⁴⁰

Ranskan ja Saksan yhteistyö perustuu vuonna 1963 solmittuun Elysée-sopimukseen, jossa maiden väliselle ulkopoliittiselle yhteistyölle sovittiin yhä voimassaolevat vakiintuneet yhteistyömuodot. Maat neuvottelevat keskenään ennen jokaista tärkeää ulkopoliittista päätöstä etenkin, jos päätökset koskevat molempia maita. Tärkeitä kahdenkeskisten neuvottelujen alueita ovat Euroopan integraatio, idän ja lännen suhteet sekä kansainvälisissä organisaatioissa käsiteltävät asiat.¹⁴¹

Saksan yhdistyminen tuli lopulta Ranskalle yllätyksenä. Saksan silloinen liittokansleri Kohl julkisti marraskuussa 1989 Saksan yhdistymistavoitteen, mutta ei neuvotellut siitä Ranskan kanssa Elysée-sopimuksen edellyttämällä tavalla.¹⁴² Saksan yhdistymisen jälkeen Ranska kiirehti Saksan integroimista eurooppalaiseen sotilaalliseen yhteistyöhön tavoitteenaan vähentää Naton vaikutusvaltaa uudessa eurooppalaisessa turvallisuusympäristössä.

Euroopan unionin merkitystä Ranskan ja Saksan suhteille voidaan tarkastella kahdesta näkökulmasta. Yhtäältä EU muodostaa valtavan sisämarkkina-alueen, jolla on mahdollisuuksia kilpailla taloudellisesti jopa USA:n ja Kaukoidän markkinoiden kanssa. Toisaalta Ranska ja Saksa ovat tärkeimmät tekijät Euroopan YUTP:aa ja sen osana ETPP:aa muotoiltaessa ja kehitettäessä.

Ranska ja Saksa ovat toimineet ”moottorina” Euroopan yhdentymisen ja yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan luomisessa ja kehityksessä. Tiiviistä yhteistyöstä huolimatt-

¹⁴⁰ Ekholm, Peter: Saksan ja Ranskan ailahteleva liitto. Ulkopoliitiikka 4/1997 Forssa 1997, s.5

¹⁴¹ sama s.5

¹⁴² sama s.8

ta Ranskan asema EU:ssa on kylmän sodan päättymisen jälkeen heikentynyt merkittävästi suhteessa taloudellisesti ja poliittisesti vahventuneeseen Saksaan. Vahvan talouden kautta Saksa ei tarvitse enää Ranskan tukea saadakseen tahtoaan läpi kansainvälisellä tasolla. Ranska pelkääkin osittain jäävänsä Saksan varjoon eikä halua päästää sitä liian dominoivaan rooliin EU:ssa. Ranska sitoutui Euroopan talous- ja rahaliitto EMU:un – ja luopui frangista, joka oli yksi kansallisen identiteetin symboleista – osittain myös vaikuttaakseen Saksan vahvaan asemaan Euroopan taloudessa.

4.5.2 Iso-Britannian kasvanut rooli

Euroopan integroitumisen myötä ulkopoliittinen ympäristö muuttui Euroopassa. Iso-Britannia haki Euroopan talousyhteisön jäsenyyttä 1960-luvulla. Tavoitteena Iso-Britannialla oli hidastaa Ranskan pyrkimyksiä tiivistää eurooppalaista ulko- ja turvallisuuspoliittista yhteistyötä. Lisäksi Iso-Britannia halusi omalta osaltaan vaikuttaa vahvistuvan talousyhteisön kehitykseen. Ranska kuitenkin esti pyrkimykset molemmilla kerroilla. Charles de Gaullen kauden loputtua Ranskassa poliittinen ilmapiiri muuttui suvaitsevaisemmaksi euroatlanttisen suunnan kannattajia kohtaan. Iso-Britanniasta tuli Euroopan yhteisön jäsen lopulta vuonna 1973.

Iso-Britannia on toisesta maailmansodasta asti ollut erityissuhteessa Yhdysvaltoihin. Maita ovat yhdistäneet yhteinen kieli ja historia sekä niin taloudellinen kuin sotilaallinenkin keskinäisriippuvuus. Ranska on tämän erityissuhteen vuoksi pelännyt Yhdysvaltojen vaikutusvallan kasvua Euroopassa.

Euroopan unionin turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kannalta merkittävä tapahtuma oli vuonna 1998 Saint Malossa järjestetty Ranskan ja Iso-Britannian välinen huippukokous. Tällöin maat saavuttivat yhteisymmärryksen siitä, että EU:n tulisi pystyä autonomiseen, itsenäiseen kriisinhallintaan, ja että sille tulisi kehittää tätä varten sekä sotilaallisia voimavaroja että tarpeelliset uudet institutionaaliset rakenteet. Tällöin Iso-Britannian hallitus antoi tukensa puolustuspolitiikan konkreettiselle syventämiselle sotilaalliseksi kriisinhallintavalmiudeksi. Kaikki EU:n jäsenmaat hyväksyivät tämän tavoitteen pari viikkoa myöhemmin pidetyssä Wienin huippukokouksessa joulukuussa 1998.¹⁴³

Maiden lähentyminen jatkui vuonna 1999 Kölnin ja Helsingin huippukokouksissa, joissa taustavoimana oli halu irrottautua riippuvuudesta Yhdysvaltojen sotilaalliseen

kriisinhallintakykyyn. Kosovon sodassa ilmennyt Euroopan kykenemättömyys toimintaan vahvisti pyrkimyksiä EU:n kriisinhallintajoukkojen luomiseen ja edellä mainituissa huippukokouksissa lopulta sovittiin Ranskan jo pitkään haaveilemasta eurooppalaisen kriisinhallintavoiman kokoamisesta joukkomäärineen sekä aikatauluineen.¹⁴⁴

4.6 Johtopäätökset

Ranskan strateginen reagointi kylmän sodan päättymiseen ja sen aiheuttamaan uuteen maailmanjärjestykseen, osallistuminen ensimmäiseen Persianlahden sotaan sekä sitoutuminen Balkanin alueen pitkäaikaisten levottomuuksien ja hajoamissotien tainnuttamiseen peilaavat maan roolia ”uuden ajan” turvallisuuspoliittisena toimijana.

Historia vaikuttaa syvästi Ranskan valitsemiin turvallisuuspoliittisiin toimintalinjoihin. Ranskalla on korostunut tarve tuoda järjestökeskeisyys esille julkilausumissaan. Toimilla pyritään hälventää epäluuloja Ranskan ”erillisestä tiestä” tai pyrkimyksistä oman edun tavoitteluun.

Ranska näkee turvallisuuspoliittisten uhkakuvien muuttuneen kylmän sodan päättymisen jälkeen. Ongelmakenttä on tullut paljon laajemmaksi ja tulevaisuudessakin on huomioon otettava uudet turvallisuusuhat, kuten nälkä, köyhyys, sairaudet, terrorismi, huumeet, ääriaineet sekä lisääntyneen informaatiomäärän aiheuttama uhka. Syyskuun 11. päivän tapahtumat vuonna 2001 New Yorkissa toivat terrorin pelon kaikkien lähettyville. Terrori-iskut koettiin iskuina länsimaista demokratiaa kohtaan. Tältä pohjalta Ranska on jatkanut oman näkemyksen rakentamista eurooppalaisesta puolustuksesta sen tavoitteineen, organisaatioineen ja toimintamalleineen.

Puhtaasti sotilaalliset voimat ovat menettäneet Ranskalle merkitystään kylmän sodan päättymisen jälkeen. Maalla ei ole entisessä mielessä vihollista eikä suora sotilaallisen hyökkäyksen uhka ole akuutti. Ranska on korostanut turvallisuuspolitiikassaan enemmän liittolaisuutta ja monenkeskisyyttä. Ranska on oman strategiansa mukaan pyrkinyt 1990-luvun puolivälistä lähtien tekemään turvallisuuspolitiikassaan valintoja, jotka vastaavat maan asemaa mahtivaltiona Euroopassa, globaalisti, ydinasevaltiona ja turvallisuusneuvoston pysyvänä jäsenenä.

¹⁴³ Lemola 1999. s. 86-102.

¹⁴⁴ Lemola 1999. s. 86-102.

Ranska ilmaisee julkisesti virallisena kantanaan halun merkittävämpään rooliin kansainvälisessä yhteisössä. Selkeä painopiste kansainväliselle toiminnalle asetetaan EU:n suuntaan. Lisäksi korostetaan aktiivista toimintaa eri järjestöissä sekä kahdenvälisissä suhteissa valtioiden kesken. Voidaankin ajatella, että on selkeämpää korostaa tietyn instituution ensisijaisuutta ja kehittämispyrkimyksiä. On otettava kuitenkin huomioon, että EU, Nato ja YK ovat turvallisuuspoliittisina järjestöinä luonteeltaan erilaisia, ja myös niiden tehtävät ja toimenkuvat poikkeavat toisistaan.

Virallisista linjauksista jää epäselväksi Ranskan kanta esimerkiksi kysymykseen ETPP:n ja Naton välisestä suhteesta tulevaisuudessa. Virallisten julkilausumien perusteella ei pysty täysin tulkitsemaan, pyrkiikö Ranska korostamaan turvallisuuspolitiikassaan integraation, voimatasapainoon vai kollektiiviseen puolustukseen perustuvaa ratkaisua. Vaikka eurooppalaisen puolustuksen kehittäminen kallistaa vaakakupia integraation korostukseen, on Ranska toteuttanut, erityisesti Naton suhteen voimatasapainon piirteisiin sopivaa politiikkaa. Muun muassa Ranskan YK-politiikassa on toisaalta kollektiivisen puolustuksen piirteitä. Selvää on kuitenkin se, että Ranska pyrkii turvallisuuspolitiikassaan kiinteään yhteistyöhön kumppaneidensa kanssa turvallisuusjärjestelmien puitteissa.

Yhdestä näkökulmasta voidaan katsoa, että Ranska olisi aktiivinen Euroopan yhteisessä turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa siksi, ettei se aikoihin ole ollut mukana Natossa. Toisaalta voidaan myös katsoa Ranskan äskettäin palanneen Natoon, koska sillä olisi Euroopan turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaan liittyviä epäilyksiä. Voidaan kuitenkin todeta, että Ranskan näkökulmasta Euroopan puolustuksen kaksi aspektia, ETPP:n lujittaminen ja Natolle osoitettu solidaarisuus, eivät ole keskenään ristiriidassa, vaikka ne vaikuttaisivat yhteensopimattomilta. Ranskan mielestä transatlanttinen side on ehdottoman tärkeä, ja Nato sen olennainen osa. Euroopan puolustuksen tiivistäminen lujittaa myös Natoa.

5. EU:N SOTILAALLISEN ULOTTUVUUDEN KEHITTYMINEN

Alueellinen geopolitiikka on kylmän sodan päätyttyä tullut entistä tärkeämmäksi. Euroopassa kiinnostavia kysymyksiä ovat Euroopan unionin maantieteelliset perusteet ja ongelmat, entisten Varsovan liiton maiden sekä Neuvostoliitosta ja Jugoslaviasta irtautuneiden valtioiden rajat, taloudelliset voimavarat ja poliittinen orientoituminen sekä yhdistyneen Saksan asema Euroopan keskusvaltana. Turvallisuuspolitiikassa geopolitiikkaan läheisesti liittyy kysymys Naton tehtävistä, kokoonpanosta ja laajenuksesta itään.¹⁴⁵

Euroopan unionia voidaan geopolitiittisesti ja historiallisesti pitää Rooman imperiumin perillisenä. Kylmän sodan jälkeen kysymys Euroopan jakautumisesta vanhoihin geopolitiittisiin suuralueisiin on jälleen ajankohtainen kysymys. Kahtiajaon päättymisen jälkeen myös Euroopan unionin tulevaisuudelle merkittävin muutos on perinteisen Saksan johtaman Keski-Euroopan eheytyminen ja paluu poliittiseen keskusteluun. Tämä keskustelu merkitsee haastetta Euroopan talousyhteisön ja siitä Maastrichtin sopimuksella kehittyneen unionin toiminnalle, sillä ne syntyivät kylmän sodan asetelmissa. Valtioiden rajat ylittävät yhteistoiminta-alueet – ”alueiden Eurooppa” – muodostavat myös uuden geopolitiittisen haasteen.¹⁴⁶

5.1 Kohti eurooppalaista puolustusta

Sopimus Euroopan perustuslaista (2004) kumoaa kaikki voimassa olevat perussopimukset Euratom-sopimusta lukuun ottamatta ja korvaa ne yhdellä tekstillä, joka kokoaa yhteen viidenkymmenen vuoden aikana tehdyt Euroopan perussopimukset. Sopimusten kokoamisen ja yksinkertaistamisen lisäksi perustuslaki tuo mukanaan monia uudistuksia. Näitä ovat esimerkiksi unionin toimivaltuuksien selkeä määrittely sekä pilarirakenteen katoaminen. Perustuslakisopimus astuu voimaan sen jälkeen, kun kaikki jäsenvaltiot ovat ratifioineet sen.

Kesäkuun alkua 2005 voidaan pitää eräänlaisena vedenjakajana ratifiointiprosessissa Ranskan ja Hollannin kansojen äänestettyä perustuslain ratifioimista vastaan. Myös Saksan vaaleissa syyskuussa 2005 oli samoja piirteitä. Voidaan pohtia päätösten merkitystä koko unionille. Länsi-Euroopassa, Euroopan talousyhteisön perustajamaissa, ei näytetä olevan valmiita tekemään unionista laajaa liittovaltiota tai yhte-

¹⁴⁵ Visuri 1997, s. 172

¹⁴⁶ Visuri 1997, s. 173

näistä suurvaltaa. Vaikuttaa siltä että kansallinen päätösvalta halutaan edelleen säilyttää mahdollisimman suurena yhteisen Euroopan kustannuksella.

5.1.1 Perustuslaki

Euroopan unionin perustuslakiesityksen sisältöä voidaan kuvailla seuraavasti. Perustuslailla uudistetaan yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevat määräykset; kehitetään yhteistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa ja annetaan halukkaille jäsenvaltiolle mahdollisuus parantaa toimintakykyään yhteisissä puitteissa.

Perustuslakiluonnoksessa todetaan: Unionilla on toimivalta määritellä ja toteuttaa yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, johon kuuluu myös yhteisen puolustuspolitiikan asteittainen määrittely.¹⁴⁷ Yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka käsittää unionin asteittain määriteltävän yhteisen puolustuspolitiikan. Se johtaa yhteiseen puolustukseen, kun Eurooppa-neuvosto yksimielisesti niin päättää.¹⁴⁸ Jäsenvaltiot tukevat aktiivisesti ja varauksetta unionin yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa uskollisuuden ja keskinäisen yhteisvastuun hengessä ja unionin tällä alalla antamia säännöksiä noudattaen. Ne pidättyvät kaikista toimista, jotka ovat unionin etujen vastaisia tai saattavat heikentää sen tehokkuutta.¹⁴⁹ Mikäli EU:n perustuslakiluonnos muuttuu todellisuudeksi, EU:n yhteinen sotilaspolitiikka tulee näyttelemään keskeistä - ellei keskeisintä - roolia laajennetun 25 jäsenvaltion EU:n integraatiossa.

Yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan suhteen perustuslakiluonnos sisältää uusia säännöksiä. Jäsenvaltiot sitoutuvat asteittain parantamaan sotilaallisia voimavarojaan. Perustetaan puolustusvoimavarojen kehittämiseksi, tutkimuksesta ja hankinnasta vastaava virasto (Euroopan puolustusvirasto), joka määrittää operatiiviset tarpeet, edistää niiden täyttämiseen tähtäviä toimia, myötävaikuttaa puolustusalan teollisen ja teknologisen perustan vahvistamiseksi tarpeellisten toimenpiteiden määrittämiseen ja tarvittaessa toteuttamiseen, osallistuu voimavaroja ja puolustusmateriaalia koskevan eurooppalaisen politiikan määrittelyyn sekä avustaa ministerineuvostoa sotilaallisten voimavarojen parantumisen arvioinnissa.¹⁵⁰

¹⁴⁷ Sopimus Euroopan perustuslaista: Artikla I-12, kappale 4. s. 21

¹⁴⁸ Sopimus Euroopan perustuslaista: Artikla I-40, kappale 2. s. 36

¹⁴⁹ Sopimus Euroopan perustuslaista: Artikla I-16, kappale 2. s. 23

¹⁵⁰ Sopimus Euroopan perustuslaista: Artikla I-41, kappale 3. s. 37

EU:n jäsenvaltiot tarjoavat sotilaalliset voimavarat EU:n sotilaspolitiikalle: Jäsenvaltiot asettavat unionin käyttöön yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan toteuttamiseksi siviili- ja sotilasvoimavaroja myötävaikuttaakseen ministerineuvoston määrittelemien tavoitteiden saavuttamiseen. Jäsenvaltiot, jotka muodostavat keskenään monikansallisia joukkoja, voivat myös asettaa kyseiset joukot yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan käyttöön.¹⁵¹

Jäsenvaltiot, jotka täyttävät korkeammat sotilaallisia voimavaroja koskevat vaatimukset ja jotka ovat tehneet keskenään tiukempia sitoumuksia tällä alalla suorittaakseen vaativimpia tehtäviä, aloittavat unionin puitteissa rakenneyhteistyön. Tämä tarkoittaa sitä, että yksittäiset jäsenvaltiot, joilla on "keskenään tiukempia sitoumuksia", voivat luoda pysyviä yhteisiä sotilaallisia rakenteita.¹⁵² Tässä yhteydessä voidaan puhua painopisteestä Euroopan sisällä tai Ydin-Euroopasta, missä Ranskalla on keskeinen rooli.

5.1.2 EU:n yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka, YUTP

Euroopan unionilla on viimeisten 15 vuoden aikana ollut tavoitteena saavuttaa myös turvallisuuspolitiikassa sen taloudellista vaikutusvaltaa vastaava asema. Euroopan unionin yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka (YUTP) luotiin osana Maastrichtin sopimusta. Jo ennen Natoa perustettu WEU määriteltiin turvallisuuspolitiikan toimeenpanijaksi. Jos vielä tässä vaiheessa ajatus yhteisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta tuntuikin utopistiselta, Amsterdamin sopimuksessa (1999) EU:lle annettiin jo mahdollisuus sotilaallisiin tehtäviin: WEU:n kriisinhallintatehtävät, niin sanotut Petersbergin tehtävät.¹⁵³ YUTP:aa kehitettiin edelleen Nizzan sopimuksessa (2003), ja se onkin ollut viime vuosina yksi nopeimmin kehittyneistä EU:n toimialoista. Tähän vaikuttaneita tekijöitä ovat olleet mm. Länsi-Balkanin tapahtumat 1990-luvulla sekä terrorismin vastainen toiminta 2000-luvulla.

Unionin yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka kattaa kaikki ulko- ja turvallisuuspolitiikan alat. Sen tavoitteena on unionin yhteisten arvojen turvaaminen, unionin turvallisuuden vahvistaminen, rauhan ja kansainvälisen turvallisuuden säilyttäminen YK:n periaatteiden mukaisesti, kansainvälisen yhteistyön edistäminen ja kansanvallan ja oikeusvaltion periaatteiden sekä ihmisoikeuksien ja perusvapauksien lujittaminen.

¹⁵¹ Sopimus Euroopan perustuslaista: Artikla I-41, kappale 3. s. 37

¹⁵² Sopimus Euroopan perustuslaista: Artikla I-41, kappale 6. s. 37

¹⁵³ Ojanen, Hanna: EU:n puolustuspolitiikka ja suhteet Natoon: tervetullutta kilpailua: Upi-raportti, Espoo 2003. s. 8-14

Jäsenmailta edellytetään, että ne tukevat aktiivisesti ja varauksettomasti yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, pidättyvät kaikista toimista, jotka ovat unionin edun vastaisia tai jotka ovat omiaan haittaamaan sen tehokkuutta kansainvälisissä suhteissa ja että ne toimivat yhdessä lujittaakseen ja kehittääkseen keskinäistä poliittista yhteisvastuullisuuttaan.¹⁵⁴

Eurooppa-neuvosto hyväksyi joulukuussa 2003 korkean edustajan valmisteleman EU:n ensimmäisen turvallisuusstrategian. Strategia kuvailee unionin ulko- ja turvallisuuspolitiikan toimintaympäristöä ja tavoitteita. Sen tehtävänä on ohjata ja vahvistaa unionia globaalina toimijana, joka käyttää aiempaa yhtenäisemmin ja tehokkaammin laajaa välineistöään yhteisten arvojensa ja yhteisen turvallisuutensa edistämiseen. Turvallisuusstrategiassa suurimmiksi uhiksi on määritelty terrorismi, joukkotuhoaseiden leviäminen ja alueelliset konfliktit sekä niihin liittyen sortuvat valtiot ja järjestäytynyt rikollisuus. Unionin strategisia tavoitteita ovat siihen kohdistuviin uhkiin vastaaminen, turvallisuuden ja vakauden rakentaminen lähialueilla sekä tehokkaan monenkeskisen yhteistyön varaan rakentuva kansainvälinen turvallisuus- ja oikeusjärjestys. Keinot näiden tavoitteiden edistämiseksi voivat olla niin poliittisia, humanitaarisia, kehityspoliittisia ja taloudellisia kuin myös sotilaallisia ja siviilikriisinhallintatoimia.¹⁵⁵

EU:n ulkopuoliset kriisi- ja konfliktialueet ovat unionin erityishuomion kohteita. EU on nimittänyt eri kriisi- ja konfliktialueille useita erityisedustajia, joiden avulla se pyrkii saamaan alueiden tilanteesta suoraa tietoa ja osallistumaan aktiivisesti ongelmien ratkaisuun. Vuoden 2006 alussa unionilla oli erityisedustaja Makedoniassa, Keski-Aasiassa, Sudanissa, Moldovassa, Lähi-idässä, Etelä-Kaukasuksella, Afganistanissa, Bosnia-Hertsegovinassa ja Afrikan Suurten järvien alueella.¹⁵⁶

Euroopan unionin yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa luotaessa, aina Maastrichtin sopimuksesta vuodelta 1992 hallitusten väliseen syksyllä 2003 on Ranska aina pyrkinyt tuomaan omia näkemyksiään vahvasti esille ja saamaan niille hyväksynnän sekä mahdollisesti virallisen aseman sopimuksissa. Eurooppalaisuus yhteisötasolla ja samalla kansallisen suvereniteetin säilyttäminen ovat olleet lähtökohtana useille kannotoille.¹⁵⁷

¹⁵⁴ Ulkoasiainministeriön sivusto: EU:n yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka [<https://213.138.148.12/doc/fin/euasiat/turvallisuus.htm>], 17.2.2007

¹⁵⁵ sama

¹⁵⁶ sama

Pohjois-Atlantin liiton olemassaolosta ja täydentävyydestä sekä tiettyjen jäsenvaltioiden puolustuspolitiikan erityisestä luonteesta huolimatta unioni on sitoutunut yhteiseen turvallisuuspolitiikkaan, ja näin ollen sen on asteittain luotava yhteisen puolustuspolitiikan kehykset.¹⁵⁸

Ranska on YUTP:aa luotaessa keskittynyt erityisesti sen institutionaaliseen ja muodolliseen osa-alueeseen eli siihen, mistä Euroopan turvallisuus- ja puolustusidentiteetissä on kyse, kun esimerkiksi Iso-Britannia herättää enemmän keskustelua sen tavoitteista, konkreettisesta hyödyllisyydestä sekä toimintatavoista.

5.2 EU:n kriisinhallinta

5.2.1 EU:n turvallisuus- ja puolustuspolitiikka (ETPP)

Lähtökohdat Euroopan turvallisuus- ja puolustuspolitiikan (ETPP) kehittämiseksi luotiin Maastrichtin sopimuksella, jossa ETPP määriteltiin osaksi unionin yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. EU:n perussopimuksessa yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan määrittämään käsittävään kaikki unionin turvallisuuteen liittyvät kysymykset, mukaan lukien asteittain määriteltävä yhteinen puolustuspolitiikka. Käytännössä Euroopan turvallisuus- ja puolustuspolitiikalla tarkoitetaan unionin valmiuksia toteuttaa kriisinhallintaa sotilaallisen kriisinhallinnan ja siviilikriisinhallinnan keinoin.¹⁵⁹

Nämä alun perin Länsi-Euroopan unionin (WEU) piirissä vuonna 1992 sovitut niin sanotut Petersbergin tehtävät kattavat Amsterdamin sopimuksen mukaan humanitaariset ja pelastustehtävät, rauhanturvaamisen sekä taistelujoukkojen tehtävät kriisinhallinnassa, rauhanpalauttaminen mukaan lukien. Myöhemmin EU:n kriisinhallintatehtäviä on tarkennettu lisäämällä niihin yhteiset toimet aseidenriisunnan alalla, neuvonta ja tuki sotilasasioissa sekä konfliktinesto ja konfliktinjälkeinen vakauttaminen. EU pyrkii edellä mainittujen kriisinhallintatehtävien siviili- ja sotilasnäkökohtien yhteensovittamiseen.¹⁶⁰

¹⁵⁷ Lemola 1999. s. 72.

¹⁵⁸ EPP-ED Group in the European Parliament: Euroopan turvallisuus- ja puolustuspolitiikka (ETPP) [http://www.epp-ed.eu/Policies/pkeynotes/07european-defence-strat_fi.asp], 20.2.2007

¹⁵⁹ Ulkoasiainministeriön sivusto: EU:n yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka

[<https://213.138.148.12/doc/fin/euasiat/turvallisuus.htm>], 17.2.2007

¹⁶⁰ sama

Vuoden 1999 Kölnin ja Helsingin Eurooppa-neuvostojen päätösten mukaisesti ETPP:n kulmakiveksi tulivat juuri Petersbergin kriisinhallintatehtävät, joita unioni ryhtyi toteuttamaan. ETPP:n tavoitteista sovittiin ensimmäisen kerran Helsingin Eurooppa-neuvostossa joulukuussa 1999. ETPP on kehittynyt tämän jälkeen nopeasti. Unioni on perustanut kriisinhallintatoiminnan edellyttämät poliittis-sotilaalliset rakenteet, suorittanut ensimmäiset itsenäiset kriisinhallintaoperaatiot sekä kehittänyt sotilaallisia ja siviilivoimavaroja kriisinhallintaa varten.¹⁶¹

Eurooppalaista turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa on kehitettävä yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan sisällä siten, että se parantaa tehokkaasti Euroopan unionin kansainvälistä uskottavuutta. ETPP antaa unionille mahdollisuuden edistää tavoitteitaan ja arvojaan. Se edistää osaltaan maailman vapautta, rauhaa ja vakautta Yhdistyneiden Kansakuntien periaatteiden ja kansainvälisen oikeuden mukaisesti. Unioni, jolla on käytössään monenlaisia kriisien ehkäisemisen ja hallinnan välineitä, voi olla riippumaton toimija kansainvälisissä suhteissa ja luotettava kumppani transatlanttisissa suhteissa.¹⁶²

Ranska on ollut alusta saakka aktiivinen Euroopan unionin kriisinhallintakyvyn kehittämisessä ja tukee kokonaisvaltaista siviili- ja sotilastoiminnat huomioonottavaa lähestymistapaa kriisinhallinnassa.

5.2.2 Naton ja WEU:n rooli

EU ja Nato joutuivat tekemisiin toistensa kanssa vasta 1990-luvulla, kun molemmat alkoivat suunnitella kriisinhallintatehtävien liittämistä omaan toimenkuvaansa. Niiden suhteiden välittäjänä toimi kuitenkin WEU. WEU:lla oli kaksoisrooli: Natossa se oli ”eurooppalainen pilari”, linkki eurooppalaisten jäsenten välillä, minkä ajateltiin lisäävän eurooppalaisten painoarvoa Natossa, mutta toisaalta myös saavan eurooppalaiset paremmin sitoutumaan Naton voimavaroihin liittyviin velvoitteisiin.¹⁶³

WEU:n mahdollisuus käyttää Naton voimavaroja kriisinhallintaoperaatioissa ja säännölliset konsultaatiomekanismit Naton ja WEU:n välillä on se keskeinen perintö, josta EU sittemmin on saanut mallia omille Nato-suhteilleen. Naton huippukokouksessa

¹⁶¹ Ulkoasiainministeriön sivusto: EU:n yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka
[<https://213.138.148.12/doc/fin/euasiat/turvallisuus.htm>], 17.2.2007

¹⁶² EPP-ED Group in the European Parliament: Euroopan turvallisuus- ja puolustuspolitiikka (ETPP)
[http://www.epp-ed.eu/Policies/pkeynotes/07european-defence-strat_fi.asp], 20.2.2007

¹⁶³ Ojanen 2003. s. 16-21

Berliinissä 1996 sovittiin ”eurooppalaisen puolustusidentiteetin” (ESDI) kehittämisestä Natossa. Yhteistyöjärjestelyistä Naton ja WEU:n välillä tuli tämän identiteetin käytännön ilmentymä: WEU saattoi käyttää Naton voimavaroja, monikansallisia tehtäväkohtaisia niin sanottuja CJTF-joukkoja eurooppalaisjohtoisissa operaatioissa. Joulukuussa 2000 WEU:n todettiin kuitenkin täyttäneen järjestönä tehtävänsä, ja sen liittäminen EU:hun aloitettiin.¹⁶⁴

Kun EU:n ja Naton neuvottelut EU:n pysyvistä oikeudesta käyttää Naton suunnittelu- ja komentorakenteita (Berliini plus -järjestelyt) saatettiin onnistuneesti päätökseen joulukuussa 2002, saavutettiin läpimurto operatiivisella tasolla. EU:n ja Naton välisten suhteiden lujittaminen edelleen toisiaan täydentävinä organisaatioina on tärkeä tekijä ETPP:tä kehitettäessä.¹⁶⁵

5.2.3 Operaatiot

EU:n sotilaallisen kriisinhallintakyvyn kehittämiseen ovat vaikuttaneet keskeisesti kokemukset 1990-luvulla erityisesti Länsi-Balkanin kriiseistä. Unionilla ei ollut tuolloin riittävää kykyä toimia kriisien ennaltaehkäisemiseksi ja konfliktien ratkaisemiseksi. Kriisinhallintakyvyn kehittämiseen ovat vaikuttaneet myös Afrikan konfliktit ja kriisit, joiden ratkaisemiseen EU pyrkii vaikuttamaan tiivistyväällä yhteistyöllä YK:n sekä Afrikan maiden ja alueellisten organisaatioiden, kuten Afrikan unionin (AU) kanssa.¹⁶⁶

EU:n ensimmäiset sotilaalliset kriisinhallintaoperaatiot olivat vuoden 2003 aikana toteutetut noin 300 sotilaan vahvuinen Condordia-operaatio entisessä Jugoslavian tasavallassa Makedoniassa (FYROM) ja kehysvaltio Ranskan johtama 2200 sotilaan vahvuinen Artemis-operaatio Buniassa Kongon demokraattisessa tasavallassa (DRC).¹⁶⁷

Vuoden 2004 lopussa Bosnia-Hertsegovinan Nato-johtoinen SFOR-operaatio siirrettiin EU-johtoiseksi EUFOR Althea-operaatioksi. Noin 6 500 sotilaan vahvuinen Althea on EU:n tähän asti laajin sotilaallinen kriisinhallintaoperaatio. EU on myös varovasti aloittanut jo ensimmäiset Petersbergin tehtävänsä. Ensimmäinen siviilikriisinhallinnan

¹⁶⁴ Ojanen 2003 s.16-21

¹⁶⁵ EPP-ED Group in the European Parliament: Euroopan turvallisuus- ja puolustuspolitiikka (ETPP) [http://www.epp-ed.eu/Policies/pkeynotes/07european-defence-strat_fi.asp], 20.2.2007

¹⁶⁶ Ulkoasiainministeriön sivusto: EU:n yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka [<https://213.138.148.12/doc/fin/euasiat/turvallisuus.htm>], 17.2.2007

¹⁶⁷ sama

operaatio, poliisioperaatio Bosnia-Hertsegovinassa, käynnistyi tammikuussa 2003 EUFOR Althean rinnalla. EU on perinyt sen YK:n kansainväliseltä poliisioperaatiolta, jossa on ollut 500 poliisia yli 30 maasta. Siviilikriisinhallinnan keinot ovat vahvistaneet EU:n kriisinhallinnan kokonaisvaltaisuutta Bosnia-Hertsegovinassa. EU-operaatioista sekä Concordia että EUFOR Althea ovat tukeutuneet Naton suunnittelu- ja komentorakenteisiin EU:n ja Naton välillä vuonna 2003 sovitun yhteistyöjärjestelyn mukaisesti.¹⁶⁸

5.2.4 Taisteluosastot

Euroopan unionin jäsenmaat ovat muodostaneet nopeaa toimintaa edellyttäviin sotilaallisiin kriisinhallintatehtäviin niin sanottuja taisteluosastoja (EU Battlegroups). Nopealla toiminnalla tarkoitetaan kykyä siirtyä kriisialueelle nopeasti. Taisteluosastot voivat toimia lyhytkestoisissa, mutta vaativissa kriisinhallintaoperaatioissa erityisesti YK:n rauhanturvaoperaatioita tukien.¹⁶⁹ Erityisesti silloin, kun kriisin eskaloituminen vaatii alkuperäisten YK-järjestelyjen muuttamista. Tällainen tarve voisi ilmetä erityisesti Afrikassa, missä YK toteuttaa useita laajoja rauhanturvatehtäviä ja valmistelee parhaillaan uusien käynnistämistä.¹⁷⁰

Nopean toiminnan joukkojen tarve mainittiin ensimmäistä kertaa jo Helsingin Eurooppa-neuvoston päätelmissä joulukuussa 1999. Konkreettisemmalla tasolla asian nostivat esille Ranskan lisäksi Iso-Britannia ja Saksa helmikuussa 2004 tuomalla unionin käsittelyyn aloitteen EU:n taisteluosastoista. Ajatus taisteluosastojen perustamisesta hyväksyttiin toukokuun 2004 yleisten asiain ja ulkosuhteiden neuvostossa keskeisenä osana unionin uutta yleistavoitetta 2010 (Headline Goal 2010).¹⁷¹

Yleisen kehyksen unionin taisteluosastojen kehittämiseksi muodostava EU:n taisteluosastokonsepti (EU Battlegroups Concept) hyväksyttiin kesäkuussa 2004. EU:n taisteluosastokonseptin mukaan unionille muodostetaan sotilaallisesti omavaraisia taisteluosastoja, joista kukin käsittää peruskokoonpanossaan yhteensä noin 1 500 henkilöä sekä tarvittavat ilmavoima-, merivoima- ynnä muut vahvennukset. Lisäksi tulee

¹⁶⁸ Ulkoasiainministeriön sivusto: EU:n yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka [<https://213.138.148.12/doc/fin/euasiat/turvallisuus.htm>], 17.2.2007

¹⁶⁹ sama

¹⁷⁰ Puolustusministeriön muistio: Suomen osallistuminen Euroopan unionin taisteluosastoihin, Puolustuspoliittinen osasto 2004 s.1-5

¹⁷¹ sama s.1-5

varmistaa riittävä yhteistoimintakyky ennalta identifioidun joukkojen johtoesikunnan kanssa.¹⁷²

Taisteluosastot voidaan käytännössä koota joko kansallisesti (jolloin yksi jäsenvaltio ottaa vastuun koko osastosta), niin kutsutun kehysvaltiomallin mukaisesti (jolloin yksi, tai mahdollisesti myös useampi jäsenvaltio yhdessä, ottaa päävastuun joukkokokonaisuudesta) tai monikansallisesti (usean jäsenvaltion tasavertaisempien panosten pohjalta). EU:n taisteluosastot pyritään muodostamaan toisiaan tukeviksi ja täydentäviksi suhteessa Naton nopean toiminnan joukkoihin (NRF). Muun muassa taisteluosastoille luotavat standardit, käytännön toimintatavat ja proseduurit pyritään harmonisoimaan Naton vastaavien kanssa. Käytännössä monet EU-maat tulevat kaksoishatuttamaan eri joukkoelementtejään sekä EU:n että Naton nopean toiminnan joukkoihin. Näiden maiden vastuulla on varmistaa, etteivät samat voimavarat ja sotilaat ole valmiusvuorossa kahdessa eri joukossa yhtä aikaa.¹⁷³

Osallistuminen EU:n taisteluosastojen muodostamiseen on vapaaehtoista, mutta unionin taisteluosastokonsepti nousee keskeiseksi tekijäksi eurooppalaisten kriisinhallintavoimavarojen kehittämisessä. Osallistuminen unionin taisteluosastoihin tulee myös olemaan keskeinen mukaanpääsyn ehto uuden perustuslaillisen sopimuksen pysyvään rakenneyhteistyöhön. Se on myös selkeä askel poliittisen tason sitoumuksista konkreettisempaan yhteistyöhön EU:n turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittämisessä.¹⁷⁴

Taisteluosastojen varsinainen toimintavalmius alkoi 1.1.2007. Tätä ennen (vuosina 2005-2006) lähinnä unionin suuret jäsenmaat (Ranska, Saksa, Iso-Britannia ja Italia) asettavat omia taisteluosastojaan valmiuteen. Tavoitteena on, että vuodesta 2007 alkaen unioni kykenisi lähettämään tarvittaessa taisteluosaston kahteen eri kriisinhallintaoperaatioon samanaikaisesti.¹⁷⁵ Ranska on ilmoittautunut toimintaan yhdellä kansallisella, yhdellä Belgian kanssa muodostetulla sekä yhdellä monikansallisella (Saksan, Belgian, Luxemburgin ja mahdollisesti Espanjan kanssa) taisteluosastolla. Lisäksi Ranskalta osallistuu monikansallisten, siirrettävien joukkojen johtoesikunnan runko.¹⁷⁶

¹⁷² Puolustusministeriön muistio 2004 s.1-5

¹⁷³ sama s.1-5

¹⁷⁴ sama s.1-5

¹⁷⁵ Ulkoasiainministeriön sivusto: EU:n yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka [<https://213.138.148.12/doc/fin/euasiat/turvallisuus.htm>], 17.2.2007

¹⁷⁶ Puolustusministeriön muistio: Suomen osallistuminen Euroopan unionin taisteluosastoihin, Puolustuspoliittinen osasto 2004 s.1-5

5.4 Johtopäätökset

Kylmän sodan päättymisen myötä Euroopan mahdollisuudet kohottaa omaa strategista asemaansa maailmanpolitiikassa parantuivat. Yhdistynyt Saksa, taloutensa kanssa vaikeuksissa kamppaillut Venäjä ja vähitellen voimistuva Euroopan unioni olivat osatekijöinä alueen status quon muutoksessa ja osittain tarjosivat Euroopalle tilaisuuden vahvistaa asemaansa merkittävänä toimijana. Uudenlaiset uhkakuvat ja kriisit, kuten Persianlahden sota, Jugoslavian kriisi ja vasta Neuvostoliiton kontrollista vapautuneen Itä-Euroopan sekava poliittinen tilanne antoivat eurooppalaisille aiheita aloittaa kauaskantoinen kehitystyö tavoitteenaan aina eurooppalainen puolustus.

Balkanin alueen epävakaa tilanne herätti keskustelun turvallisuuspoliittisesta ulottuvuudesta ja nopeasti Amsterdamin sopimuksen solmimisen jälkeen vuonna 1997 kehitys käynnistyi ensi kertaa. Instituutiota muutettiin tehokkaammaksi ja ulkopoliittikkaa yhtenäistettiin. EU:lle päätettiin perustaa omat kriisinhallintajoukot, mikä tarkoitti samalla WEU:n loppua järjestönä. Sotilaallinen puolustus jaettiin kriisinhallintaan ja aluepuolustukseen. Aluepuolustus on kriisinhallinnan jälkeen seuraava askel EU:n muuttumisesta puolustusliitoksi, jos jäsenvaltiot niin haluavat. Ranska on tähän halunsa ilmaissut.

Suuri merkitys turvallisuuspolitiikan kehityksen nopeutumisessa oli Iso-Britannian politiikan muuttumisella eurooppalaisempaan suuntaan. Kosovon pommitukset saivat myös Iso-Britannian huomaamaan, että Eurooppa tarvitsee omaa sotilaallista kykyä, ja että aina ei voi luottaa transatlanttiseen yhteyteen ja Yhdysvaltojen tukeen. Iso-Britanniassa myös havaittiin, että aktiivinen osallistuminen turvallisuuspolitiikan kehitykseen on viimeisiä mahdollisuuksia päästä vaikuttamaan unioni ”kovaan ytimeen.” Vaikka Saksa ja Ranska ovat EU:n kehityksessä voimakkaimpia vaikuttajia ja ajaneet yhteisiä ja omia etujaan menestyksekkäästi yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alueella, Iso-Britannian politiikan aktivoituminen sai vasta kehityksen kunnolla liikkeelle.

Euroopan unionista alkaa vähitellen muodostua Ranskan vuosikymmenten takaisten visioiden mukainen eurooppalainen turvallisuuspoliittinen tekijä, jolla kaiken lisäksi tulisi suunnitelmien toteutuessa olemaan uskottava sotilaallinen kyky kriisinhallintaan etenkin omalla alueellaan.

Mahdollisena pitkän tähtäimen tavoitteena pidettyyn EU:n yhteisen puolustuksen toteutumiseen vaikuttavat muun muassa unionin yleinen integraatiokehitys, Euroopan turvallisuustilanteen ja transatlanttisen suhteen kehitys sekä viimekädessä jäsenmaiden halu ja jäsenmaiden poliittiset päätökset. Tällä hetkellä yhteinen puolustus ei ole näköpiirissä, EU:lla ei varsinaisesti ole yhteistä armeijaa eikä unioni ole luomassa yhteisen puolustuksen edellyttämiä rakenteita ja valmiuksia. EU:n perussopimuksen mukaan ETPP voi johtaa yhteiseen puolustukseen, jos Eurooppa-neuvosto niin päättää, ja jos jäsenvaltiot Eurooppa-neuvoston suosituksesta hyväksyvät päätöksen valtiosääntöjensä asettamien vaatimusten mukaisesti.

5. YHDISTELMÄ

5.1 Tutkimustulokset

Tutkimuksen aihealuetta voidaan pitää hyvin laajana, mistä johtuen tutkimuskysymyksiin on hankalaa vastata yksittäisillä lauseilla. Seuraavassa on koottu yhteen keskeisimmät tekijät alalukujen johtopäätöksistä ja yhdistetty ne siten, että vastataan tutkimuskysymyksiin.

Yhteenvedona voidaan todeta, että Ranskan merkitys eurooppalaisessa turvallisuuspolitiikassa on ollut suuri ja oletettavaa on, että merkitys kasvaa edelleen. Ranska on vahventanut rooliaan erityisesti uusilla toiminnan aloilla ja näin laajentanut turvallisuuspoliittista keinovalikoimaansa. Ranska on saavuttanut siinä suhteessa tavoitteensa, että se on saanut äänensä kuuluviin turvallisuuspoliittisissa kysymyksissä. Nykyään, se on yksi merkittävimpiä joukkojen lähettäjiä niin EU:n, YK:n kuin Natonkin rauhanturvaoperaatioihin ympäri maailmaa. Ranskalaisten joukkojen lähettäminen yhä vaativampiin tehtäviin vahvistavat tätä näkemystä.

Ranskan suurvalta-ajat ovat takanapäin, ja se haluaa eurooppalaisena valtiona lisätä vaikutusvaltaansa kansainvälisellä toimintakentällä ajamalla ideaa integroituneesta ja turvallisuuspolitiikaltaan omillaan toimeentulevasta Euroopasta, jossa se itse on johtava valtio. Ranska pyrkii EU:n kautta ulottamaan taloudellisen, sotilaallisen ja vastaavan voiman käyttöä laajalle alueelle. Ranska pyrkii tällä laajentamaan vaikutusalueitaan.

Ranska näkee, että yhdistynyt Eurooppa muodostaa korvaamattoman toimintaympäristön taloudellisiin ja sosiaalisiin haasteisiin, kuten kasvun hidastuminen, kansainvälisen kilpailun kiristyminen, väestön ikääntyminen, ilmastonmuutokset ja öljyn hinnan kallistuminen sekä muuttoliikkeen aiheuttamat paineet, vastaamisessa.

Ranskan voimavarojen tarkastelu edesauttoi ymmärtämään Ranskan turvallisuuspoliittisia valintoja sekä taustoitti osiltaan niin sen omaa politiikkaa kuin roolia kansainvälisessä ympäristössään. Ranskan voimavarojen todettiin sisältävän potentiaalia merkittävämpään rooliin Euroopan yhteisessä ulko- ja turvallisuuspolitiikassa. Sen sijaan tutkimuksen teoriaosuudessa esille tuotuja kovia vallankäytön muotoja Ranska ei ole politiikassaan juurikaan noudattanut. Ensimmäisinä merkkeinä jonkinasteisesta

voimannäytöstä voidaan pitää Ranskan omaksumaa erityisen kriittistä suhtautumista Yhdysvaltojen toimiin Irakin kriisin selvittämiseksi. Ranska pyrkii optimoimaan oma-varaisuuden tavoitteluun käytettävät menetelmät ja varat vähentämällä muun muassa öljyn ja maakaasun osuutta energiantarpeestaan. Siten Ranska kykenee saavuttamaan turvallisuuspäämääränsä. Taloudellisesti merkittävä asema tuottaa sille osaltaan globaalitalouden maailmassa valtaa.

Tutustuttaessa Ranskan turvallisuuspolitiikan perusteisiin ja tavoitteisiin sekä vertaamalla niitä toteutettuun politiikkaan, voidaan todeta, että Ranska ilmaisee halunsa merkittävämpään rooliin kansainvälisessä yhteisössä. Koska Ranskan selkeä painopiste kansainväliselle toiminnalle asetetaan EU:n suuntaan, voidaan todeta, että teoriaosuudessa esitettyjen turvallisuusstrategioiden osalta Ranskan turvallisuuspolitiikassa integraatiolla vaikuttaa olevan eniten painotusta. EU:n integraation pohjalla on erityisesti taloudelliset tekijät.

Valtion virallisena tavoitteena on pyrkimys Euroopan maailmanlaajuisen roolin palauttamiseen ja eurooppalaisen puolustuksen rakentaminen. Ranskan asevoimien supistaminen ja suorituskyvyn parantaminen liittyvät Ranskan tavoitteeseen kehittää uskottava eurooppalainen puolustus, mikä palvelee sekä EU:n puolustusulottuvuuden että Naton eurooppalaisen ulottuvuuden kehittämistä. Integraation syventymisen seurauksena toiminta on laajentunut myös poliittiselle ja sotilaalliselle tasolle.

Voimatasapainon tavoitteluun teoriaosuudessa esille tulleista menetelmistä voidaan todeta, että Ranska pyrkii lisäämään EU:n sotilaallista suorituskykyä. Suorituskyvyn yhteydessä voidaan puhua kapasiteetinkin lisäämisestä.

Ranskan strateginen reagointi kylmän sodan päättymiseen ja sen aiheuttamaan uuteen maailmanjärjestykseen, osallistuminen ensimmäiseen Persianlahden sotaan sekä sitoutuminen Balkanin alueen pitkäaikaisten levottomuuksien ja hajoamissotien tainnuttamiseen peilaavat maan roolia ”uuden ajan” turvallisuuspoliittisena toimijana.

Puhtaasti sotilaalliset voimat ovat menettäneet Ranskalle merkitystään. Maalla ei ole entisessä mielessä vihollista eikä suora sotilaallisen hyökkäyksen uhka ole akuutti. Ranska on korostanut turvallisuuspolitiikassaan enemmän liittolaisuutta ja monenkeskisyttä. Ranska on oman strategiansa mukaan pyrkinyt 1990-luvun puolivälistä lähtien tekemään turvallisuuspolitiikassaan valintoja, jotka vastaavat maan asemaa

mahtivaltiona Euroopassa, globaalisti, ydinasevaltiona ja turvallisuusneuvoston pysyvänä jäsenenä.

Kosovon kriisi osoitti Naton ja Yhdysvaltojen tärkeyden Euroopassa. Tulevaisuudessa pitää olla valmis siihen, että Yhdysvallat vähentää resurssejaan Euroopassa. Osoituksena tästä on Naton ja EU:n lähentyminen sekä tavoitteiden yhtenäistyminen eurooppalaista puolustusidentiteettiä kehitettäessä. EU:n kriisinhallintajoukkoja kehitettäessä voidaan osaan EU-johtoisista operaatioista käyttää Naton olemassa olevia rakenteita. Toimintaa on syytäkin järjeistää, jotta saataisiin poistettua paljon resursseja kuluttavat päällekkäiset rakenteet.

Ranskan näkökulmasta Euroopan puolustuksen kaksi aspektia, ETPP:n lujittaminen ja Natolle osoitettu solidaarisuus, eivät ole keskenään ristiriidassa, vaikka ne vaikuttaisivat yhteensopimattomilta. Ranskan mielestä transatlanttinen side on ehdottoman tärkeä ja Nato sen olennainen osa. Euroopan puolustuksen tiivistäminen lujittaa myös Natoa.

Ranskan turvallisuuspolitiikan perusteisiin liittyy myös puolustusuudistus. Uudistus käynnistyi samoin periaattein kuin monessa muussakin valtiossa. Uudistustarve perustui kolmeen tekijään. Ensimmäinen oli Ranskan aseviennin romahtaminen, joka pääosin johtui öljyn hinnan laskusta vuonna 1985. Toinen tekijä oli sotilaallisen uhkakuvan muuttuminen. Koska Neuvostoliiton hajoamisen myötä suurin sotilaallinen uhkatekijä oli poistunut, ei puolustusjärjestelmän ylläpitäminen entisessä laajuudessaan enää ollut perusteltua. Kolmas tekijä oli tarve tasapainottaa puolustusbudjettia suhteessa valtion talouden ja työllisyyden näkymiin. Suuren puolustusbudjetin edellyttämää doktriinia ei voitu enää soveltaa. Lisäksi asevoimilta puuttui tiettyjä kykyjä, kuten strateginen ilmakuljetuskyky.

Ranska näkee eurooppalaisen puolustuksen yhtenä osana Euroopan talousjärjestelmän sekä yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan aloittamassa jatkumossa. Eurooppalaista puolustusta kehitetään kuitenkin ensisijaisesti oman kansallisen turvallisuuspolitiikan edellyttämään suuntaan, sillä yhteistyö tulee edistää kansallisten intressien toteutumista. Ranskalle kansallinen itsenäisyys, suvereenisuus ja elintärkeiden intressien suojeleminen toimivat ulkopolitiikan lähtökohtina, ja sille on ensiarvoista saada itse päättää omaan puolustukseen liittyvistä asioista. Eurooppalaisen ulottuvuuden korostaminen kaikissa suhteissa näyttää olevan nousemassa kansallisten intressien rinnalle.

Ranskan toiminnan voidaan arvioida noudattavan Morgenthau'n määrittelemän arvovaltopolitiikan ajatusta. Voidaan todeta, että Ranska pyrkii osoittamaan valtaansa ja parantamaan asemaansa kansainvälisessä järjestelmässä. Kyseessä eivät kuitenkaan liene mitkään rajoittamattomat valtapyrkimykset, vaan pikemminkin tilanne, jossa Ranska hakee asemaa, joka vastaa kaikilla politiikan aloilla sen potentiaalia.

Tutkimus toimi perusselvityksenä Ranskan turvallisuuspolitiikkaan vaikuttavien tekijöiden sekä Ranskan turvallisuuspoliittisen roolin ja –aseman kartoittamisessa. Jatkotutkimusta olisi mahdollista laajentaa siten, että Ranskan roolia Euroopan unionissa tarkasteltaisiin eri teorian (muidenkin kuin valtion) näkökulmasta. Toisaalta tutkimusta voitaisiin syventää selvittämällä tarkemmin Ranskan geopoliittista asemaa tai Ranskan intressejä kahdenvälisissä suhteissa sekä järjestöjen puitteissa. Euroopan suurvalloista Ranska on erityisen mielenkiintoinen tutkimuskohde, koska sen roolin voidaan katsoa muuttuneen radikaalisti muun muassa Saksan yhdistyttyä.

5.2 Pohdintaa

Ranskan turvallisuuspolitiikkaa voidaan arvioida myös sen perusteella, mitä instituutioita painotetaan tietyn tyyppisissä tehtävissä. Jako noudattelee osaltaan järjestöjen perimmäistä luonnetta, mutta voidaan ajatella Ranskan tekevän tiettyjä persoonallisia painotuksia. Valtiollisen itsenäisyyden takaava puolustus on suunniteltu toteutettavaksi kansallisesti, mutta ennen kaikkea yhteistoiminnassa liittolaisten kanssa. Ranskan asevoimat on jossain määrin sidottu Naton rakenteisiin.

Perinteisessä rauhanturvatoiminnassa sekä kriisinhallintatehtävissä, jotka suoritetaan melko vakaisissa olosuhteissa, Ranskan voidaan tulkita suosivan YK:ta ja (silloin kun mahdollista) EU:ta. EU:n kykyyn ja toiminta-alueisiin voidaan olettaa tulevan muutoksia taisteluosastokonseptin myötä.

Vaativimmat kriisinhallintatehtävät tullaan vielä toteuttamaan Naton puitteissa, edellä mainittu taisteluosastokonsepti saattaa aiheuttaa tähän muutoksia tulevaisuudessa. Tulee kuitenkin huomioida taisteluosastojen – vielä – rajoittuneet resurssit.

Rauhanturvaamisen pehmeinä keinoina voidaan pitää esimerkiksi poliittista tukea, rauhanneuvotteluja tai rahoitusta. Ranskan toiminta näillä aloilla on jakaantunut järjestökentässä laajasti. Toimintaa suoritetaan YK:n, EU:n, Etyjin ja cimic-toiminnan

osalta myös Naton puitteissa. Järjestöjen lisäksi Ranska toimii näillä aloilla myös itsenäisesti, erityisesti Afrikassa entisissä siirtomaissaan.

Ranskan turvallisuuspoliittista toimintaa voidaan miettiä myös jakamalla se toiminta-alueisiin, joilla Ranskalla oletetaan olevan intressejä. YK tarjoaa globaalina järjestönä mahdollisuudet vaikuttamiseen maailmanlaajuisesti. Ranskan vahvimpana työkaluna Euroopassa voidaan pitää EU:ta. Erityisesti mikäli Euroopan asema (ja Ranskan rooli unionin sisällä) entisestään vahvistuu. Tutkimustulosten perusteella Ranska haluaa turvallisuuspolitiikan osalta Euroopalle itsenäisempää roolia – tällöin Naton tai ainakin Yhdysvaltojen roolin voidaan todeta vähentyvän.

Afrikan osalta EU on, YK:n lisäksi, tulevaisuudessa pääasiallinen institutionaalinen vaikutuskanava tutkimuksessa käsiteltyjen järjestöjen puitteissa. Eurooppalaisista valtioista Ranskalla on vahvimmat siteet Afrikkaan, josta esimerkkinä rooli operaatio Artemiksessa.

Ranska onkin ymmärtänyt, miten runsaasti tarjottavaa afrikkalaisella naapurilla on: luonnonvaroja, miljoonia kulutushaluisia ihmisiä ja yhteistyötä. Ranska on toiminut etenkin entisillä siirtomaa-alueillaan muun muassa rauhanturvatehtävissä. Länsi-Afrikan valtioissa on edelleen paljon ranskalaisia, ja ranskalaiset yritykset omistavat alueella runsaasti kaivoksia ja öljykenttiä. Ranska pysynee jatkossakin Afrikassa johtavana EU-maana.

Euroopan yhteistyö Afrikan kanssa nousee merkittäväksi asiaksi. Euroopan ei enää pidä asennoitua Afrikkaan hyväntekeväisyyden, vaan omien etujensa pohjalta. Eteläinen ja itäinen Välimeren alue ovat EU:lle elintärkeitä strategiset kumppanit. Alueelta tuodaan Eurooppaan pääasiassa öljyä.

EU on aloittanut Pohjois-Afrikassa yhteistyön muun muassa rahoittamalla valvontakoneistoa. Alueella on toiminut vuosikymmeniä kansainväliseen terrorismiinkin liitettyjä ääri-islamilaista järjestöjä, jotka ovat aiheuttaneet maiden sisällä epävakautta. Suuren ongelman muodostaa myös laittomien maahanmuuttajien virtaaminen Pohjois-Afrikasta EU-rajojen sisäpuolelle. Sodat, köyhyys ja taudit ajavat pakolaisvirtoja kohti Etelä-Eurooppaa.

Voidaan arvioida, että Ranska jatkaa tulevaisuudessa suhteidensa ylläpitoa ranskan-kielisiin maihin, mutta avautuu samalla myös osalle maanosan muista maista. Ranska antaa tukensa kriisinhallintaan ja ennaltaehkäisevään toimintaan.

Saharan eteläpuoleisessa ja köyhemmässä Afrikassa Euroopan unioni toimii YK:n jälkeen aktiivisimmin. EU:n toimet alueella ovat lähinnä avustuksia ja perustojen luomista demokratialle. Juuri tällä alueella myös Euroopan nopean toiminnan joukkojen käyttö lienee tulevaisuudessa todennäköistä.

LÄHTEET

1. JULKAISEMATTOMAT LÄHTEET

Pekka Visuri: (Kadeteille pidettävän) Luennon alustuksen tiivistelmä 28.2.2006.
Materiaali tutkijan hallussa.

2. JULKAISTUT LÄHTEET

2.1 KIRJALLISUUS, TUTKIMUKSET, VIRALLISJULKAISUT

Ehrnrooth, Hans Adolf: "Armées 2000" – Ranskan puolustus uudistuksen taustaa ja toteutus. Maanpuolustuskorkeakoulun jatkotutkinto-osaston diplomityö, Helsinki 1999.

Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön asiakirjan OSCE, FSCDEL/38/98, 3 March 1998, liite: France: Echange d'Information sur la Planification de la Défense 1998. (Ranskan sotilaallinen tiedonvaihto ilmoitus vuodelta 1998.)

Euroopan yhteisöt: Sopimus Euroopan perustuslaista, Belgia 2005.

Forsberg, Tuomas: Nato-kirja. Ajatus Kirjat, Helsinki 2002.

Hakovirta, Harto: Maailmanpolitiikka, teoria ja todellisuus. Gummerus, Jyväskylä 2002.

Jackson, Julian: France, The dark years 1940-1944. Oxford university press, Oxford 2001.

Jackson, Robert – Sorensen, Georg: Introduction to International Relations - Theories and approaches. Oxford University press 2003.

Johnsen, William T. – Young, Thomas-Durrell: France and NATO: The image and reality. Parameters, Winter 1994.

Lemola, Nonna: Euroopan unionin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan asema Ranskan ulkopolitiikassa: Ranskan ulko- ja turvallisuuspolitiikan eurooppalaistumi-

nen. CFSP+PESC+GASP=YUTP? Euroopan unionin yhteisiä ulko- ja turvallisuuspolitiikan kehityslinjoja. Rauhan- ja konfliktintutkimuskeskus, tutkimuksia no.86 1999.

Lintonen, Raimo: Johdatus kansainvälisen politiikan tutkimiseen.

Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Helsinki 1996.

Ministère de la Défense: Livre Blanc sur la Défense 1994. Service d'Information et de Relations Publiques des Armées, Union générale d'Éditions, 1994.

Morgenthau, Hans J: Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace. Fourth edition. New York 1967

Ojanen, Hanna: EU:n puolustuspolitiikka ja suhteet Natoon: tervetullutta kilpailua: Upi-raportti, Espoo 2003.

Palmer, Diego A. Ruiz: French strategic options in the 1990s. Adelphi papers 260, The International Institute for Strategic Studies. Brassey's, United Kingdom 1991.

Ranskan puolustusministeriön julkaisu: Ministry of Defence; 1997-2015, A New Defence. Information Kit. Englanninkielinen laitos

Sirén, Torsti: Strategian laitokselle tehtävien tutkimusten rakenteellisia perusteita. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Helsinki 2003.

Tuomi, Osmo: Seuraako Euroopan unioni aikaisempien suurvaltojen kehitystä? Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Helsinki 2003.

Vesa, Unto: Kansainvälinen politiikka, tutkimus ja käytäntö. WSOY, Juva 1981.

Visuri, Pekka: Turvallisuuspolitiikka ja strategia. WSOY, Juva 1997.

Väyrynen, Raimo: Kansainvälinen politiikka, tutkimus ja käytäntö. WSOY, Juva 1981

2.2 SANOMA- JA AIKAKAUSLEHDET

Bonavita, Bertrand: Des voies vers une défense européenne. Défense Nationale 5/2003.

Ekholm, Peter: Saksan ja Ranskan ailahteleva liitto. Ulkopolitiikka 4/1997, Ulkopolitiikan instituutti (UPI), Forssa 1997

Guéhenno, Jean-Marie: France and the WEU. NATO Review No. 5 lokakuu 1994, vol. 42

Saatavilla myös: [<http://www.nato.int/docu/review/1994/9405-3.htm>]

Jouko, Petteri: Erään aikakauden loppu –sotatoimet Suezilla 1956. Sotilasaikakauslehti 10/2006.

Koivula, Tommi: Kulttuuri vallan lähteenä? Ekskurssi ranskalaiseen turvallisuuspoliittiseen ajatteluun. Sotilasaikakauslehti 1/2006

Manners, Terry: The Gulf War. Daily Express Picture Special. Express Newspapers, Lontoo 1991.

3. INTERNETLÄHTEET

3.1 VALTIOIDEN JA TURVALLISUUSJÄRJESTÖJEN VIRALLISET SIVUSTOT

Ministère de la Défense: Forces de Marine Nationale. Viitattu 13.1.2007.

<<http://www.defense.gouv.fr/marine/decouverte/presentation/forces>>

Ministère de la Défense: L'armée de Terre en chiffre. Viitattu 13.1.2007.

<http://www.defense.gouv.fr/terre/decouverte/chiffres_cles/armee_de_terre_en_chiffres/l_armee_de_terre_en_chiffres_decembre_2006>

Ministère de la Défense: Le personnel de l'armée de l'air. Viitattu 13.1.2007

<http://www.defense.gouv.fr/air/decouverte/le_personnel/le_personnel>

Ministère de la Défense: Les matériels de l'armée de l'air. Viitattu 13.1.2007.

<http://www.defense.gouv.fr/air/decouverte/les_materiels/presentation/les_materiels>

Ministère de la Défense: Personnels de la gendarmerie nationale. Viitattu 13.1.2007

<http://www.defense.gouv.fr/gendarmerie/decouverte/moyens/effectifs/repartition/repartition_des_effectifs>

Ulkoministeriön kotisivut: Suomen suurlähetystö, Pariisi: Ranskan talousnäkyviä tammikuussa 2007, Raportti 24.1.2007. Viitattu 24.2.2007

<<http://www.ulkoasiainministerio.fi/public/default.aspx?contentid=85986&nodeid=15261&contentlan=1&culture=fi-FI>>

Ulkoministeriön kotisivut: EU:n yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka. Viitattu 17.2.2007

<<https://213.138.148.12/doc/fin/euasiat/turvallisuus.htm>>

3.2 TUTKIMUSLAITOKSET, TIEDOTUSVÄLINEET

Euroopan unioni internetsivusto: Johdanto – Ylikansallinen Eurooppa: Yhteisöjen perustaminen (1951.1965). Viitattu: 17.2.2007

<http://europa.eu/scadplus/treaties/introduction_fi.htm>

Finpro: Maaraportti – Ranska, marraskuu 2006. Viitattu 26.1.2007

<<http://www.finpro.fi/fi->

[FI/Market+Information/Country+Information/EU+Countries/France/Ranska/Maaraportti+pdf.htm](http://www.finpro.fi/fi-Market+Information/Country+Information/EU+Countries/France/Ranska/Maaraportti+pdf.htm)>

Helsingin yliopiston valtiotieteellinen tiedekunta: Towards the European Security and Defence Identity? Viitattu 19.12.2006

<http://www.valt.helsinki.fi/agathon/2601_5.htm#7329 19.12.2006>

Viirrett, Raimo: Nato ja EU pahasti hajalla Irakin sodan vaikutuksista (UPI-julkaisu) 4/2003. Viitattu 3.3.2007

<<http://www.upi->

[fia.fi/fin/julkaisut/puheenvuorot/_nato_ja_eu_pahasti_hajalla_irakin_sodan_vaikutuksesta/](http://www.upi-fia.fi/fin/julkaisut/puheenvuorot/_nato_ja_eu_pahasti_hajalla_irakin_sodan_vaikutuksesta/)>

3.3 MUUT INTERNETLÄHTEET

Chirac, Jacques: Puhe Strasbourgissa 6. maaliskuuta 2002 23.2.2007. Viitattu 23.2.2007

<http://147.67.4.5/constitution/futurum/documents/speech/sp060302_fi.pdf>

De Villepin, Dominique: Puhe YK:n turvallisuusneuvostossa 5.2.2003. Viitattu 3.3.2007

<<http://www.france.diplomatie.fr/actu/impression.gp.asp?ART=32125>>

Tikanoja, Tuomas: Ranskan historia. Viitattu 7.12.2007

<<http://www.kolumbus.fi/tuomastikanoja/ranskanhistoria.htm>>

Wikipedia: L'Encyclopédie libre – France. Viitattu 26.1.2007

<<http://fr.wikipedia.org/wiki/France>>

Wikipedia, vapaa tietosanakirja – Ranska. Viitattu 3.2.2007

<<http://fi.wikipedia.org/wiki/Ranska>>

LIITTEET

LIITE 1 Tutkimuksessa esiintyvä terminologia ja lyhenteet

TUTKIMUKSESSA ESIINTYVÄ TERMINOLOGIA JA LYHENTEET**1. LYHENTEET**

EDF	Ranskan kansallinen sähköyhtiö
EHTY	Euroopan hiili- ja teräsyhteisö
ESDI	Euroopan turvallisuus- ja puolustusidentiteetti
ETY	Euroopan talousyhteisö
ETYJ	Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö
EU	Euroopan unioni
Euratom	Euroopan atomienergiayhteisö
EY	Euroopan yhteisö
NATO	Pohjois-Atlantin puolustusjärjestö
PS	Ranskalainen vasemmistopuolue
YK	Yhdistyneet kansakunnat
WEU	Länsi-Euroopan unioni
UMP	Ranskalainen oikeistokeskustalainen puolue

2. TERMINOLOGIA

EUROOPAN UNIONIN PILARIT

EU:n erikoiskielessä puhutaan Maastrichtin sopimuksen kolmesta pilarista:

- Ensimmäinen pilari muodostuu yhteisöoikeudellisesta yhteistyöstä, jota koskevat määräykset on esitetty Euroopan yhteisön, Euroopan hiili- ja teräsyhteisön ja Euratomin perustamissopimuksissa. Ne liittyvät unionin kansalaisuuteen, yhteisön poliittikkoihin, talous- ja rahaliittoon yms.
- Toinen pilari muodostuu yhteisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, jota koskevat määräykset on esitetty Maastrichtin sopimuksen V osastossa.
- Kolmas pilari muodostuu poliisiyhteistyöstä ja oikeudellisesta yhteistyöstä rikosasioissa, joita koskevat määräykset on esitetty Maastrichtin sopimuksen VI osastossa.

EUROOPAN TURVALLISUUS- JA PUOLUSTUSPOLITIikka (ETPP)

Euroopan unionin yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan sisältyy yhteisenpuolustuspolitiikan määrittelemisen tulevaisuudessa. Yhteinen puolustuspolitiikka saattaa puolestaan johtaa myöhemmin yhteiseen puolustukseen. ETPP luotiin Kölnissä vuonna 1999 kokoontuneessa Eurooppa-neuvostossa ja sen tarkoituksena on antaa unionille mahdollisuus kehittää kriisinhallintaan ja konfliktien ehkäisyyn liittyviä kansainvälisen tason siviili- ja sotilasvalmiuksiaan ja siten osaltaan ylläpitää rauhaa ja turvallisuutta maailmanlaajuisesti YK:n peruskirjan mukaisesti. ETPP:aan ei kuulu Euroopan armeijan perustaminen, vaan sitä kehitetään Natoon yhteensopivalla tavalla ja Naton kanssa koordinoituna.

PETERSBERGIN TEHTÄVÄT

Petersbergin tehtävät luotiin kesäkuussa 1992 samannimisessä, lähellä Bonnissa sijaitsevassa hotellissa kokoontuneessa Länsi-Euroopan unionin (WEU) ministerineuvostossa. Tehtävät sisältyvät tätä nykyä Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 17 artiklaan ja ovat erottamaton osa eurooppalaista turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa. Petersbergin tehtäviä ovat:

- humanitaariset toimet ja väestön evakuointi
- rauhanturvatehtävät
- taistelutehtävät kriisinhallinnassa, mukaan luettuina rauhanpalauttamistoimet

YHTEINEN ULKO- JA TURVALLISUUSPOLITIikka (YUTP)

YUTP luotiin ja sitä ohjataan Euroopan unionista tehdyn sopimuksen V osaston määräyksillä. Se korvasi eurooppalaisen poliittisen yhteistyön, ja siinä ennakoitua yhteisen puolustuspolitiikan määrittelyä. Yhteinen puolustuspolitiikka saattaa puolestaan johtaa aikanaan yhteiseen puolustukseen.

Toisen pilarin tavoitteet määritellään EU:sta tehdyn sopimuksen 11 artiklassa ja niihin pyritään soveltuvien, neuvostossa yksimielisesti hyväksytyjen oikeudellisten välineiden (yhteinen toiminta, yhteinen kanta) avulla. Amsterdamin sopimuksen voimaantulon seurauksena Euroopan unionilla on käytössään uusi väline: yhteinen strategia. Väline on mainittu EU:sta tehdyn sopimuksen 12 artiklassa. Amsterdamin sopimuksella luotiin myös mahdollisuus turvautua määränemmistöön tietyin ehdoin. Näin ollen YUTP on Amsterdamin sopimuksen allekirjoituksesta lähtien jatkanut muotoutumistaan käytännössä joka kerta, kun Eurooppa-neuvosto on kokoontunut.